

ІННОВАЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІ

Матеріали II Науково-практичної
конференції

18 грудня 2023 року

Київ - 2023

УДК 001.895-053.81(477)(06)

I-66

I-66 *Інноваційні дослідження молоді: електронний зб. матеріалів II Наук.-практ. конференції, м. Київ, 18 грудня 2023 року / за заг. ред. Олійник О. Київ, 2023.102 с.*

ISBN 978-617-95352-1-5

У збірнику представлено тези доповідей учасників II Науково-практичної конференції «Інноваційні дослідження молоді». Під час конференції було обговорено проблеми таких галузей: «Економіка», «Математика», «Історія», «Науки про Землю», «Українська філологія та мистецтвознавство», «Філософія та суспільствознавство», «Екологія та аграрні науки», «Іноземна філологія та зарубіжна література», «Хімія та біологія».

Авторами матеріалів збірника розкрито питання щодо інноваційних рішень окреслених наукових аспектів, зокрема розроблення нових технічних пристроїв, знаходження варіантів збереження певних екосистем та їхніх представників, створення альтернативних джерел енергії, використання зразків сучасного кінематографу для здійснення літературознавчих та лінгвістичних досліджень, ономастичні особливості іноземних країн та ін.

Матеріали збірника можливо використати учням закладів загальної середньої освіти, позашкільним закладам освіти, студентам та викладачам закладів вищої освіти.

УДК 001.895-053.81(477)(06)

За зміст і достовірність матеріалів несуть відповідальність автори тез.

ISBN 978-617-95352-1-5

© Оксана Олійник, упорядниця, 2023

© Анастасія Малишко, Оксана Олійник,
дизайн, 2023

© Заклад загальної середньої освіти I-III
ступенів ліцей «Едюкейтер»

© КПНЗ «Київська Мала академія науки
учнівської молоді», 2023

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА

ЄВДОКИМЕНКО ІГОР. Економічні наслідки війни як фактор сучасної конфігурації економіки України.....	6
КУХОЦКОВОЛЕЦЬ РОМАН. Циркулярна економіка: світовий досвід та умови впровадження в Україні.....	8
СИЧ ЮЛІЯ. Новий напрям євроінтеграційних процесів у поствоєнний період.....	10
СУПРУНОВИЧ ПАВЛО. Концепція SMART CITY в Україні.....	11

МАТЕМАТИКА

НЕЧАЄВА АНАСТАСІЯ. Найбільші числа математики (2023).....	13
РУДИК МАРІЯ ЄЛИЗАВЕТА. Мінімальні правильні скутоїди.....	14
ШУЛЬКЕВИЧ РОМАН. Статистичний аналіз даних вакцинації від COVID-19 у приватній клініці м. Києва.....	15

ІСТОРІЯ

НЕЦВЕТОВА ТЕТЯНА. Графіті-хрести сакральних будівель на шляху Святого Якова....	16
МАЙБОРОДА СЕРГІЙ. Формування історичної пам'яті про Голодомор 1932-1933 років в Україні як геноцид: зміни у дискурсі президентів України.....	19
СТУПАК ДАР'Я. Сутність та значення універсалів Української Центральної Ради в українських державотворчих процесах на початку ХХ ст.....	22
ЮЩЕНКО КАТЕРИНА. Статус заміжньої жінки у традиційному суспільстві (кінець ХІХ – початок ХХ ст.).....	24

НАУКИ ПРО ЗЕМЛЮ

ЧИНШОВА СОФІЯ. Оцінка зміни гідрологічного режиму торфово-болотного масиву «Переброди» Рівненського природного заповідника за допомогою дистанційного зондування землі.....	26
---	----

УКРАЇНСЬКА ФІЛОЛОГІЯ ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

ДУБІНІН ГЕРМАН. Тема України у творчості великого Кобзаря.....	29
КЛЮТ ІЛІЯ. Компаративний аналіз образу головної героїні роману «Доця» Тамари Горіха Зерня в однойменних виставі та романі.....	30
МАМАЛИГА СОФІЯ. Образ шляху у творчості Тараса Шевченка.....	32
РУДЬКО МАРІЯ. Особливості змалювання історичних постатей у художній літературі.....	33
РУССОЛ МАКСИМ. Образ Катерини та Московщини у творчості Т. Г. Шевченка.....	35
СЕРЕБРЯНИК МІЯ. Дослідження поезії Мії Серебряник крізь призму трьох літературних епох.....	36
ШМЕЛЬОВА ВАРВАРА. Народна пісня у творчості Тараса Григоровича Шевченка.....	38

ФІЛОСОФІЯ ТА СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО

АНДРІЮЩЕНКО ТИМОФІЙ. Формування національної ідентичності учнів.....	40
ДУЗЬ МАРІЯ. Професійна діяльність етносів населення міст Правобережної України у ХІХ столітті.....	41
МУДЖАБАЄВА ІНАЄТ. Порівняння тоталітарних ідеологій (минулого й сьогодення).....	43

НІКОЛАЙЧУК ЮЛІАНА. Гумор у політичному дискурсі за матеріалами промов Барака Обама.....	45
ПОНОМАРЕНКО ВАЛЕРІЯ. Право на освіту в умовах сьогодення.....	46
ПРИГОДА ГЛІБ. Шляхи європейської інтеграції України під час повномасштабного вторгнення.....	48
СТОЯНОВА АНАСТАСІЯ. Домашнє насильство в Україні: проблематика та шляхи протидії.....	51
ЦИГАНЕНКО ДАРІЯ. Окремі питання легітимізації державної влади України в умовах сучасних демократичних трансформацій: теоретико-правовий аспект.....	53

ЕКОЛОГІЯ ТА АГРАРНІ НАУКИ

ТИМОЩУК ЗЛАТА. Визначення забрудненості русла р. Ірпінь на околиці с. Білогородка Бучанського району.....	55
--	----

ІНОЗЕМНА ФІЛОЛОГІЯ ТА ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

БУДИК АНАСТАСІЯ. Специфіка розкриття жанру технотрилер у романі Дена Брауна «Цифрова фортеця».....	56
ГЕРАСИМЧУК СОФІЯ. Метафора англійського публіцистичного медіатексту online-формату : на матеріалі сайту WWW.NATO.INT	58
ДОДОНОВ АРСЕН. Світ майбутнього в сучасній антиутопії (на матеріалі роману Роберта М. Зоннага «Сканери»).....	61
ДРЕМЛЮГА ВЕРОНІКА. Лексико-семантичні та функціональні особливості дисфемізмів на матеріалі серіалу «WEDNESDAY».....	62
ІВАНИЦЬКА ДАРІЯ. Стилистична гра слів як ретранслятор типового американського гумору на матеріалі всесвітньовідомого ситкому «Друзі».....	64
КОВАЛЕНКО КАТЕРИНА. Особливості англомовних художніх засобів відтворення пейзажу та їх семантичне значення (на матеріалі творів Джейн Остін).....	66
КОЗІБРОДА ЄЛИЗАВЕТА. Новелістика Е. А. По в інтертекстуальному вимірі.....	68
МОШКОВСЬКА АНАСТАСІЯ. Історичні засади виникнення та порівняльна характеристика британського та американського варіантів англійської мови.....	71
МАЦИНІНА ЄЛИЗАВЕТА. Особливості використання сленгу у фільмах «Пірати Карибського моря».....	72
МУРИНА АННА-МАРІЯ. Авторські неологізми у романах Джоани К. Роулінг про Гаррі Поттера.....	74
НАЗРУК АННА. Стилистичний прийом повтору як прокудент мотивації на матеріалі англомовних промов всесвітньовідомих мотиваційних коучів.....	75
НОВАК СОФІЯ. Використання епітетів у казках Ганса Крістіана Андерсена для поетичного зображення негативних героїв.....	77
ПІВОВАРЧУК ВАЛЕРІЯ. Прагматичний аспект функціонування німецькомовних заголовків у пресі (на прикладі журналу «DER SPIEGEL»).....	78
РОЖЧУК СОФІЯ. Молодіжний німецький сленг у розмовній мові та листуванні.....	80
ТКАЧУК СОФІЯ. Семантичні та функціональні особливості компаративних фразеологічних одиниць у розмовній німецькій мові.....	83
УНДІР ЛЮБОВ. Гендерні характеристики мовлення політика-жінки (на прикладі промов Гіларі Клінтон).....	85
ЮРЧУК ОЛЬГА. Дослідження трансатлантичного акценту.....	88

ХІМІЯ ТА БІОЛОГІЯ

КОРЕПАНОВА АНАСТАСІЯ. Взаємозв'язок групи крові, фізіологічних та психофізичних особливостей підлітків.....	90
КУЦ ЄВГЕНІЯ. Епоксидна смола та її композити.....	92
КУЧЕРУК МАРІЯ. Аналіз статистичних даних захворювань на ВІЛ-інфекцію/СНІД у Рівненській області за 2020-2022 роки та заходи профілактики.....	93
ОСТАПЕНКО АЛІСА. Дослідження впливу целюлозних та лігнінових мікродисепрсій на властивості епоксидних композитів.....	95
ПЛЮЩ АНАСТАСІЯ. Реабілітація людей після інсульту головного мозку за допомогою фізичної терапії та ерготерапії.....	97
СПІЧАК ДЕНИС. Дослідження видового різноманітті комах ряду лускокрилі (<i>LEPIDOPTERA</i>) на теренах Рівненського району.....	99

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ ЯК ФАКТОР СУЧАСНОЇ КОНФІГУРАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Автор: Євдокименко Ігор, вихованець відділення економіки, секції економіки та економічної політики КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді» учень 10 класу ліцею № 144 ім. Г. Ващенко м. Києва.

Науковий / педагогічний керівник: Сандугей Валентина, керівник секції економіки та економічної політики КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді».

Актуальність теми полягає в аналізі економічних наслідків війни в Україні для формування проекту «Плану Маршалла», необхідність реалізації якого обумовлено особливими обставинами в соціально-економічному та політичному житті країни, а саме воєнним конфліктом в Україні, з якими зіткнулись господарські одиниці, підприємства, інфраструктура, бізнес і самі люди. У відповідь на ці нові виклики потрібно проаналізувати поточну економічну ситуацію для подальшого розроблення концепції економічного відродження України, це формує мету аналізу.

Україна залишається нереалізованою перспективною економікою протягом періоду незалежності, яка залежить значною мірою від іноземного капіталу, що надходить задля забезпечення фінансової стабільності країни. Зовнішній державний борг України на 2022 рік становив 95,38 млрд дол. США, наразі він становить 125% від вище зазначеного на фоні збитків, спричинених воєнними діями [10].

Економічна ситуація в Україні на фоні повномасштабного вторгнення набуває глобального значення міжрегіональної кризи. Наприкінці 2022 року окупованими залишалися регіони, які раніше забезпечували виробництво 10–12% ВВП країни [10].

Збройний конфлікт часто можна сформулювати як колізію інтересів держав (у випадку з РФ та Україною) з метою «кращого миру», аніж довоєнний. Відповідна мета переслідує проміжний етап збройного конфлікту – неможливість компромісу конфліктуючих сторін і покликаний створити нові умови в яких компроміс буде можливий, або потреба в якому відпаде за умови повного знищення однієї із сторін конфлікту. Наразі РФ дотримується стратегії економічного пригнічення України з метою ослаблення, обмеження платоспроможності економіки України [2, с. 13].

Аграрний сектор економіки України з 24 лютого 2022 року зазнав великих збитків насамперед через втрати фактору розміщення виробництв. Наразі втрачено 24 600 км² території України з яких 19 00 км² – площа ріллі. До того ж 1000 км² території потребує обстеження на наявність вибухобезпечних предметів. Звідси близько 47% площі ріллі України втрачено через збройний конфлікт [3, с. 173; 11].

Фактор розміщення виробництв сприяв збиткам не тільки за рахунок території ріллі. Через знищення, захоплення сільськогосподарської техніки, а саме 84,2 тисячі техніки, РФ завдала збитків у 2,9 млрд доларів. Унаслідок повномасштабного вторгнення було знищено або викрадено 2,8 млн тонн зернових та 1,2 млн тонн олійних культур, загальною вартістю у 1,87 млрд дол. США. Через військові дії й обмежений доступ до захоплених ферм також постраждало тваринництво, втрати якого становлять 362,5 млн дол. США. На захоплених територіях знищено, розкрадено понад 14,3 тис. га багаторічних насаджень. Вартість закладання такого обсягу багаторічних насаджень становить 348,7 млн дол. США [11].

Промисловий сектор – також одна зі стратегічних цілей РФ, галузі якого постраждали відповідно до близькості фронту, захоплених територій та популярності на територіях України. Наразі втрачено близько 27 нафтобаз розташованих переважно на півдні та сході України

внаслідок обстрілів та захоплення, що завдало втрат економіці у 3,4 млрд дол. США. Значно постраждала металургія внаслідок втрат підприємств та руйнувань логістичних ланцюгів сировини та матеріалів, що призвело до втрат у 2,1 млрд дол. США. За 2022 рік на українських підприємствах було вироблено всього 30% продукції від показника 2021 року, це насамперед стосується металургії та нафтопереробки [6, с. 5]. Втрати виробленої продукції становлять 1,05 млрд дол США. Машинобудування та хімічна промисловість понесли збитки у 264 млн дол. США та 479 млн дол. США відповідно. Деревообробна промисловість понесла найменшу кількість втрат адже розташовується далеко від лінії фронту [11].

Освіта понесла найбільші збитки через велику кількість зруйнованих об'єктів інфраструктури. Так, цій сфері завдано збитків у 10,1 млрд дол. США. Втрати культури, туризму та інших галузей послуг становлять 2,4 млрд дол. США [8].

Проте варто зазначити: воєнний конфлікт призводить до втрати людського капіталу, що відповідно утворює дисфункцію галузей економіки. Основним аспектом втрати людського капіталу України є вимушена міграція з України в інші країни, які розгорнули широкі програми тимчасового захисту біженців від війни. Лише протягом перших двох тижнів війни з України виїхало більше 2 млн людей та ще близько 5 млн перемістилися в межах України і 3 млн паспортів громадянина України для виїзду за кордон оформлено. Міграція з України триває і, за прогнозами, може перевищити 6 млн осіб [7].

Отже, українська економіка внаслідок воєнних дій постраждала в усіх секторах: найбільше в секторі послуг; далі за промисловим сектором; найменше у відношенні постраждав аграрний сектор. Можна зробити висновки, що такі фактори, як: міграція; мінування, захоплення територій; руйнування інфраструктури – спричинили значні збитки та потребують нагального, першочергового вирішення у концепції відновлення повоєнної економіки для України.

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ				
Сектор економіки		Збитки	Загальні	Відношення
		млрд. дол	збитки	збитків
Аграрний сектор	Сільськогосподарська техніка	2,9	6,6	24%
	Вироблена продукція	1,9		
	Зерноховища	1,1		
	Тваринництво	0,362		
	Зернові культури	0,349		
	Фактор розміщення виробництва	0,095		
Промисловий сектор	Нафтопереробка	3,4	7,45	29%
	Основні метали	2,1		
	Вироблена продукція	1,05		
	Машинобудування	0,5		
	Хімічна продукція	0,3		
	Деревообробка	0,1		
	Освіта	10,1		

Сектор послуг	Культура	2,4	12,5	47%
---------------	----------	-----	------	-----

Рис. 1. Економічні наслідки війни [4. с. 3; 6. с. 10; 8; 9].

Список використаних джерел

1. Павлов О. І., Дідух С. М. Інклюзивний розвиток України як система. 2020. С. 77-78.
2. Поляков М. В., Білозубенко В. С. Стратегічні засади інтеграції України в інноваційну систему ЄС. 2020. С. 12-15.
3. Козак К. Б., Орел А. М. Інтеграція управління конкурентною інноваційно-інвестиційною поведінкою аграрних підприємств у парадигму сталого розвитку. 2020. 172-174.
4. Жила Г. В. Економічні та соціальні наслідки війни в Україні, вплив конфлікту на світову економіку. 2023. 2-5.
5. Буряк Є. В., Редько К. Ю., Чорновол А. О., Орленко О. В. Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни. 2022. С. 2-9.
6. Губа М. І., Зленко Н. І., Тацій О. В. Післявоєнна відбудова економіки України: задачі і виклики. 2023. С. 3-14.
7. Державна служба статистики України. Міграційний рух населення за типом місцевості по регіонах. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Державна служба статистики України. Доходи та умови життя. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Державна служба статистики України. Економічна діяльність. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Державна служба статистики України. Національні рахунки. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Автор: Кухочковелець Роман, учень 11 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Вашай Юлія, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу НУВГП.

Незважаючи на зростаючу деградацію навколишнього середовища, більшість економік у всьому світі функціонують на основі традиційної лінійної економіки. Ця модель помилково припускає необмеженість природних ресурсів і місткість сховищ відходів. Лінійна модель підприємницької діяльності не враховує екологічне навантаження, що виникає у процесі виробництва та споживання, або природні межі економічного зростання, що виникають внаслідок виснаження не відновлюваних ресурсів.

Концепція циркулярної економіки виникла як реакція суспільства на обмеженість природних ресурсів. У більш широкому розумінні циркулярна економіка представляє нову модель економічної системи, головними ознаками якої є раціональне споживання природних ресурсів, їх відновлення та гармонізація стосунків між суспільством та навколишнім середовищем.

У ході дослідження було визначено ключові стратегії впровадження циркулярної економіки

Циркулярна економіка функціонує, реалізуючи так звані принципи 9R.

1. Refusing: відмова від надлишкового використання ресурсів. Прикладом реалізації цього принципу є відмова від використання одноразового посуду, транспортних засобів на

дизельному пальному, одноразового пакувального матеріалу тощо [1].

2. Reducing: скорочення використання ресурсів. Зменшуючи використання ресурсу, ми не лише поліпшуємо екологію, але й знижуємо собівартість продукції. Прикладами реалізації цього принципу є зменшення або заміна токсичної сировини, використання обладнання з високим рівнем енергоефективності [4].

3. Reusing: використання продукту, що втратив цінність для одного споживача, але є цінним для іншого і може бути використаний для генерування прибутку та зниження навантаження на навколишнє середовище. Прикладом впровадження цього принципу є створення інформаційних платформ з обміну між споживачами.

4. Repair: процес продовження терміну служби товару шляхом ремонту та додаткового сервісу. Основне завдання полягає у сповільненні переходу продукту в статус відходу. [3].

5. Refurbish: оновлення продукту задля відповідності функціоналу та зовнішнього вигляду сучасним вимогам. Важливою умовою принципу є заміна лише необхідних елементів, які не мають альтернативи сучасним аналогам [3].

6. Remanufacture: виробництво нових товарів з елементів старих. Щороку близько 2,5 млн. т одягу, взуття та текстилю, вироблених компанією «Levi's», потрапляє на звалища у США. Щоб виправити таку статистику, «Levi's» працює над коротко- і довгостроковими проєктами циркулярної економіки. Кожен магазин компанії приймає старий одяг і взуття будь-якого бренду, які компанія потім переробляє спільно зі своїм партнером «I: CO» [5].

7. Repurposing: товар як послуга. Класичним прикладом є концерн «Rolls Royce», який запропонував ринку подібний підхід майже 60 років тому. Із послугою «Power-by-the-Hour» компанія пропонує клієнтам з авіаіндустрії замість того, щоб купувати авіаційні двигуни, оплачувати їх використання на основі фіксованої ставки за 1 годину роботи. [3].

8. Recycling: переробка та вторинне використання продукту. Через швидке старіння електроніки, у світі стрімко поширюються відходи цифрового обладнання. Як наслідок, на звалищах виявилось 42 млн. т «електронного сміття». «Dell» однією з перших вирішила внести циркулярний процес у виробництво. Компанія заявила, що розширить замкнутий цикл переробки пластику і поставить вуглецеві фільтри на низку продуктів [5].

9. Recover: виробництво енергії з матеріалів. Україна має значний потенціал розвитку біоенергетики з біомаси. Багато міжнародних експертів вважають її «біоенергетичною житницею Європи». Найбільш перспективними напрямками розвитку енергії з біомаси є сільськогосподарські та лісогосподарські відходи [2].

Перехід до циркулярної економіки несе за собою низку переваг, зокрема зменшення обсягів та збільшення ефективності використання ресурсів, зниження впливу негативних зовнішніх ефектів на навколишнє середовище, пришвидшення економічного зростання та впровадження новітніх методів виробництва, виникнення нових ринків та можливостей для бізнесу.

Список використаних джерел

1. Війкман А., Сконберг К. Циркулярна економіка та її переваги для суспільства. URL: <http://www.clubofrome.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/The-Circular-Economy-CoR-UA-2.pdf>.
2. Ліпич Л.Г., Хілуха О.А., Кушнір М.А. Економіка замкнутого типу як передумова парадигми сталого економічного розвитку. Науковий погляд: економіка та управління. 2022. №1 (77). С. 36-43

3. Нечитайло Д.О. З чистого аркуша: як працює і чим вигідна циркулярна економіка. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/09/2/664626>

4. Предун К.М. Еволюція концептуально-теоретичних основ еколого-економічної оптимізації: сучасні виміри та принципи реалізації. *Ефективна економіка*. 2020. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=773>. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.3.73

5. Циркулярна економіка: йти по колу, щоб піти вперед URL: <http://surl.li/nquxn>

НОВИЙ НАПРЯМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

Автор: Сич Юлія, учениця 11 класу Обласного наукового ліцею в м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Вашай Юлія, кандидат економічних наук, доцент, методист Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Із часу свого заснування в 1991 р. Європейський Союз поступово перетворився на один із найпотужніших політичних і фінансово-економічних центрів сучасного світу та ядро системи європейських стандартів. Курс на європейську інтеграцію є свідомим вибором України, її громадян та публічної влади.

Міжнародна економічна інтеграція – це об'єктивний процес розвитку стійких економічних зв'язків і поділу праці національних господарств, які близькі за рівнем економічного розвитку, мають спільні кордони і розташовані в одному регіоні [1].

Економічна політика ЄС характеризується невтручанням в промисловий сектор. Окрім того, характерною рисою економічної політики Європейського Союзу є спільна торгівельна політика.

Серед економічних переваг інтеграції України до ЄС виділяємо такі: макроекономічна стабільність, технологічна модернізація, забезпечення вільного доступу до новітніх технологій, капіталу, інформації, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій в українську економіку, створення нових робочих місць. До недоліків належать: втрата конкурентоспроможності певних галузей економіки; недостатньо високий рівень наповнення вітчизняними товарами внутрішнього ринку; складність переходу на європейський рівень цін; відтік кваліфікованої робочої сили.

Водночас до подальших перспектив вступу належать такі аспекти: забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу; упровадження стандартів ЄС у виробництві; уніфікація цін на енергоносії; транспортні перевезення в рамках країн-учасниць; вихід на ринок ЄС; використання фондів регіонального розвитку ЄС для прискореного виходу на вищий рівень економічного розвитку стосовно країн Євросоюзу. Проте, існують і певні економічні загрози: переміщення до України шкідливих виробництв; використання дешевої ресурсно-сировинної бази України; скорочення обсягів традиційного українського експорту до ЄС; використання на дешевої робочої сили України; витіснення національних товаровиробників із внутрішнього ринку; високі європейські ціни.

Економічна та валютна інтеграція держав Європейського Союзу охоплює чотири основні етапи: Зона вільної торгівлі; Митний союз; Спільний ринок; Валютна інтеграція. Кожен з них має свої характеристики, переваги та недоліки. Зараз Україна знаходиться на першому етапі економічної інтеграції – Зоні Вільної Торгівлі (ЗВТ) [2].

23 червня 2022 року Євросоюз ухвалив історичне рішення – надав Україні статус кандидата на членство в ЄС. За цей період процесу євроінтеграції виділяємо такі основні напрями даного процесу: впровадження безвізового режиму, створення інституцій боротьби

з корупцією, створення ЗВТ, переорієнтація географічної структури зовнішньої торгівлі на користь ЄС, збільшення обсягу інвестицій країн Союзу в Україну, проведення митної і податкової реформ, продовження приватизації та земельної реформ, завершення децентралізації та скорочення публічних видатків.

До проблем, з якими зіштовхнулася Україна в ході євроінтеграції, відносимо: світова криза внаслідок пандемії, руйнування всіх галузей економіки внаслідок повномасштабного вторгнення, хронічна дефіцитність торгівлі, величезний розрив у рівнях економічного розвитку України й європейських країн, відсутність спеціалізованого державного органу, що займається цим питанням. Проте, попри всі труднощі, до 2022 року статистика показувала позитивні зрушення в загальному стані економіки внаслідок інтеграції до ЄС.

До аспекту, що свідчить про зміну основного зовнішньоекономічного партнера України, відносимо зміну частки ЄС в кількості прямих інвестицій в нашу країну. За даними НБУ, найбільшими інвесторами в Україну за обсягом інвестицій в 2010 році були країни ЄС (54%) та Росія (15,6%). Вже через 10 років, у 2020 р., бачимо зовсім іншу картину: ПП РФ в Україну становить 2,1%, ЄС- 71,4% [3].

Основними напрямками процесу євроінтеграції в майбутньому є:

- 1) розширення доступу до ринку ЄС для українських товарів і послуг у результаті імплементації Угоди про асоціацію, її торговельно-економічного та секторального сегменту;
- 2) створення нових можливостей для українських експортерів. Адже санкції на російські товари та послуги створюють можливості для заміщення цих товарів і послуг українськими на ринках ЄС та інших ринках наших торговельних партнерів;
- 3) створення умов для подальшого зменшення кількості тарифних та нетарифних бар'єрів з ЄС унаслідок зняття митних обмеження для товарів з України;
- 4) вкрай важливим є також збільшення рівня прозорості діяльності публічного сектору.

Список використаних джерел

1. Viner J. The Customs Union Issue. NewYork, 1950. p. 44-50.
2. Кубатко О. В., Пімоненко Т.В.: Торговельна політика ЄС та Україна. Навчальний посібник. 2019 URL: [Torhovelnna_polityka.pdf;jsessionid=7100A2DDF2BD5DF44E7406519335FE01 \(sumdu.edu.ua\)](https://sumdu.edu.ua/Torhovelnna_polityka.pdf;jsessionid=7100A2DDF2BD5DF44E7406519335FE01)
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>

КОНЦЕПЦІЯ SMART CITY В УКРАЇНІ

Автор: Супрунович Павло, учень 8 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Вашай Юлія, к.е.н., доцент, методист Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Усюди по світу процес урбанізації продовжує визначати спосіб існування людей. Зростає кількість населення, що переїжджає з сільських територій до міст. Сільськогосподарські землі використовуються для вирішення зростаючих потреб у житлі. Там, де раніше були невеликі міста, зараз зростають мегаполіси. Ці зміни супроводжуються комерційним розвитком, співпрацею та економічним зростанням, але при цьому збільшується проблема заторів, рівень злочинності та кількість сміття.

У наш час половина світового населення проживає в містах, і до 2030 року це число може збільшитися до 5 мільярдів. Для вирішення цього виклику владі необхідно знаходити шляхи для забезпечення безпеки громадян і покращення якості життя при більш ефективному використанні бюджету. Іншими словами, вони повинні діяти більш розумно [1].

Концепція «розумного міста» (Smart City) належить до використання технологій та інновацій для покращення якості життя в міському середовищі. Основна ідея полягає в тому, щоб використовувати розумні технології та системи для оптимізації управління міськими ресурсами, послугами та інфраструктурою.

Основні характеристики «розумного міста» (Smart City) включають:

1. Інтеграція технологій Інтернету речей (IoT): застосування сенсорів, датчиків та інших пристроїв, що з'єднані мережею, для збору та аналізу даних в режимі реального часу.
2. Ефективне управління ресурсами: використання технологій для оптимізації використання енергії, води, транспорту та інших міських ресурсів з метою зменшення витрат та підвищення ефективності.
3. Розумна інфраструктура: розвиток міської інфраструктури, яка базується на технологіях, щоб забезпечити ефективне функціонування міста та покращити життя мешканців.
4. Цифрова коннективність: забезпечення широкопasmового доступу до Інтернету та використання цифрових платформ для підтримки взаємодії між громадянами та органами влади.
5. Управління даними: збір, аналіз та використання великих обсягів даних для прийняття рішень з метою оптимізації міського управління та надання громадянам кращих послуг.
6. Зростання сталості та екологічності: застосування технологій для зменшення викидів, раціонального використання ресурсів та збереження природних середовищ.
7. Участь громади: залучення громадян до процесів управління та розвитку міста через інтерактивні платформи та засоби зворотного зв'язку.

Ця концепція розвивається відповідно до технологічних та суспільних тенденцій, спрямованих на покращення якості міського життя та створення більш сталого та ефективного середовища для мешканців.

У центрі уваги концепції «розумного міста» (Smart City) стоїть інтеграція пристроїв із метою покращення життя мешканців міста в широкому контексті. Ці пристрої комбінують низькоенергетичні сенсори, бездротові мережі та інтелектуальну аналітику за допомогою Інтернету речей (IoT), щоб надавати міські дані у режимі реального часу та використовувати цю інформацію для оптимізації всіх аспектів міського життя: від громадської безпеки до транспорту, енергетики, водопостачання та управління відходами. Фактично, «розумне місто» розширює концепцію «безпечного міста», ставлячи перед собою більш всеосяжні завдання [1].

У розумному місті можна об'єднати людей, дані та пристрої, щоб створити оптимальне місце для проживання. Наразі багато організацій працюють над розробкою масштабованих та гнучких рішень, заснованих на відкритих стандартах. За допомогою інноваційних технологій та вищих експертних знань, вони об'єднують зусилля для підвищення продуктивності у сферах громадської безпеки, транспорту в місті та моніторингу навколишнього середовища.

На сьогоднішній день концепція «розумного міста» не лише залишається дуже актуальною, а й набуває ще більшого значення. Ось кілька причин, чому ця так:

1. Швидке міське зростання: зростання населення в містах ставить під загрозу ефективність управління та забезпечення різноманітних потреб мешканців. Розумні технології можуть допомогти оптимізувати використання ресурсів та зробити міста більш життєздатними.
2. Виклики у сфері екології та сталості: розумні міста дозволяють ефективніше використовувати ресурси, зменшуючи викиди та негативний вплив на довкілля. Зростає усвідомленість потреби побудови сталих та екологічно чистих міст.

3. Технологічний прогрес: завдяки розвитку технологій Інтернету речей (IoT), штучного інтелекту (AI), блокчейну та інших інноваційних рішень, стає можливим створення інтелектуальних систем для кращого управління містами.

4. Управління кризовими ситуаціями: розумні технології дозволяють ефективніше реагувати на екстрені ситуації, такі як природні катастрофи або глобальні пандемії. Вони допомагають в управлінні ресурсами, координації допомоги та реагуванні на кризові ситуації.

5. Залучення громади: розумні міста враховують активну участь громади в процесах прийняття рішень, що дозволяє створити більш гнучкі та адаптовані до потреб середовища.

З урахуванням цих факторів, концепція «розумного міста» впродовж останніх років стала не лише актуальною, але й надзвичайно важливою для розвитку міст у світлі сучасних викликів і можливостей, які пропонують інноваційні технології.

«Розумне місто» (Smart City) має свої переваги як для громади, так і для органів управління. Якщо мерія прикладає зусилля для розвитку міста, робить його більш зручним та безпечним для його мешканців, то отримує зростання чисельності міських жителів, збільшення інвестицій, податків тощо [1].

Список використаних джерел:

1. Розумні міста України. Що таке смарт-ситі і як це працює. 2022. URL : <https://www.bezpeka-shop.com/ua/blog/obzor/umnye-goroda-ukrainy-hto-takoe-smart-siti-i-kak-eto-rabotaet/>.

2. Smart city: розумні технології сучасного міста. 2021. URL : <https://hub.kyivstar.ua/articles/smart-city-rozumni-tehnologiyi-suchasnogo-mista>

МАТЕМАТИКА

НАЙБІЛЬШІ ЧИСЛА МАТЕМАТИКИ (2023)

Автор: Нечаєва Анастасія, гімназія №283 II-III ступенів, м. Київ.

Педагогічний керівник: Жукова Наталія, вчитель математики Гімназії №283 II-III ступенів.

Із стрімким розвитком науки та штучного інтелекту зростає можливість відкриття все нових і нових чисел. Із їхньою появою розв'язуються проблеми в таких галузях науки, як: математика, фізика, хімія та гугологія. Отже, дослідження чисел є **актуальним**.

Найбільші числа математики не тільки вражають своєю величезністю, але й викликають нові думки та дослідження в галузі теорії чисел, графів, комбінаторики та інших математичних дисциплін. Ці числа не лише є абстрактними об'єктами, але й також відображають глибокі та складні властивості математичного світу, розкриваючи перед нами безмежні можливості і незвідані горизонти числового простору.

Метою роботи є дослідження історії відкриття таких чисел та розкриття їх наукового змісту та значення. Дана робота присвячена найбільшим числам, які застосовувались науковцями за всю історію людства.

У роботі наведено приклади та історію появи найбільших чисел використаних відомими науковцями: число Архімеда [1], числа Будди [2], числа Едварда Казнера [3], число Ск'юза [4], число Грема [5]. Також розглянуті дослідження Анрі Пуанкаре [6] та Дона Пейдж. Наведено метод запису великих чисел – нотація Кнута [7].

Список використаних джерел

1. The Sand Reckoner. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Sand_Reckoner (дата звернення 03.11.2023)

2. Buddhāvataṃsaka Sūtra (Book 30). URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Buddh%C4%81vata%E1%B9%83saka_S%C5%ABtra#cite_ref-54 (дата звернення 04.11.23)
3. Kasner, Edward; Newman, James R. Mathematics and the Imagination // Tempus Books of Microsoft Press. 1989, p. 23 (дата звернення 04.11.23)
4. Skewes's number. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Skewes%27s_number (дата звернення 04.11.23)
5. Too big to write but not too big for Graham. URL: <https://plus.maths.org/content/too-big-write-not-too-big-graham> (дата звернення 05.11.23)
6. Poincaré recurrence theorem. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Poincar%C3%A9_recurrence_theorem (дата звернення 05.11.23)
7. Knuth's up-arrow notation. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Knuth%27s_up-arrow_notation (дата звернення 09.11.23)

МІНІМАЛЬНІ ПРАВИЛЬНІ СКУТОЇДИ

Автор: Рудик Марія Єлизавета, учениця 9 класу гімназії № 283, м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Єфімова Тетяна, к.ф.-м.н., керівник секції математичної статистики КПНЗ «Київська мала академія учнівської молоді», вчитель гімназії № 283 м. Києва.

При дослідженні епітеліальної тканини ембріона вченими Іспанії та США [1], які займалися обчислювальною біологією, було знайдено новий вид некласичних многогранників, який назвали скутоїди, з бічними гранями, що можуть бути криволінійними поверхнями. Також скутоїди можуть містити Y-подібні грані. Оскільки наявність саме таких многогранників спостерігається у різних тканинах органів біологічних об'єктів, то наразі дослідження властивостей скутоїдів є **актуальними**.

Метою роботи є дослідження можливих бічних поверхонь, бічних ребер та перерізів скутоїдів з трикутними основами у яких відсутня Y-подібна грань.

Наведемо необхідні означення.

Означення 1 [1]. Скутоїдом називається геометричне тіло, що міститься між паралельними поверхнями, у яких лежать многокутники-основи скутоїда, причому вершини цих многокутників можуть з'єднуватися прямою, або кривою, або Y-подібним зв'язком, а всі перерізи тіла, що паралельні до основ, є класичними многокутниками.

Означення 2. Правильним скутоїдом назовемо скутоїд, у якого нижня і верхня основи є правильними многокутниками, причому радіуси кіл, описаних навколо цих многокутників, рівні, а центр верхньої основи проєктується у центр нижньої основи.

Означення 3. Мінімальними назовемо скутоїди, у яких Y-подібна грань відсутня.

У роботі Деркача [2] було досліджено деякі властивості класичного скутоїда з правильними п'ятикутником та шестикутником в основах і одною Y-подібною гранню, причому бічні ребра та перерізи, паралельні основам, не були досліджені.

У цій роботі досліджено мінімальні правильні скутоїди з правильними многокутниками в основах та з плоскими гранями. Вивчено їх перерізи, що паралельні основам. Досліджено перерізи частинних випадків скутоїда: скрученої трикутної правильної призми та скрученої трикутної правильної зрізаної піраміди. Виявлено умови, за яких перерізом скутоїда, паралельним до основи, є на чверть правильним [3], рівностороннім напівправильним або рівностороннім многокутником на базі правильного многокутника [4, 5].

Досліджено бічні грані і бічні ребра мінімального правильного скutoїда з трикутними основами у випадку, коли бічні грані є криволінійними поверхнями. Отримано параметричні рівняння циліндричної та конічної геліс, що є бічними ребрами мінімального правильного скutoїда, а також рівняння гелікоїда у бічній грані.

У роботі побудовано графіки параметрично заданих просторових кривих та гвинтових ліній у середовищі MathLab 6.5.

Список використаних джерел та літератури

1. Gómez – Gálvez, P., Vicente – Manuera, P., Tagua, A. Et al. Scutoids are geometrical solution to three-dimensional packing of epithelia. Nat Commun 2018, 9, P. 2960.
2. Деркач М.С. Деякі питання утворення класичного скutoїда // Матеріали XXI Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна – 2023», квітень 2023 року, Київ, Україна. С. 78.
3. Басюк Д.К. $\frac{1}{4}$ -правильні багатокутники // Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна – 2019», квітень 2019 року, Київ, Україна. С. 7.
4. Рудик М.Є.О. Рівносторонні $(m-1)n$ -кутники на базі правильного n -кутника // Матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна – 2022», квітень 2022 року, Київ, Україна. С. 26-27.
5. Рудик М.Є.О. Рівносторонні $(m-1)n$ -кутники на базі правильного n -кутника // Матеріали XXI Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна – 2023», квітень 2023 року, Київ, Україна. С. 52.

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДАНИХ ВАКЦИНАЦІЇ ВІД COVID-19 У ПРИВАТНІЙ КЛІНІЦІ М. КИЄВА

Автор: Шулькевич Роман, учень 11 класу гімназії № 283, м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Єфімова Тетяна, керівник секції статистики КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», вчитель математики Гімназії №283 м. Києва, кандидат фізико-математичних наук, старший науковий співробітник.

Пандемія коронавірусної хвороби COVID-19 тривала протягом 4 років [1] і завершилася в Україні 1 липня 2023р. Експерти вважають, що час від часу спалахи захворювання будуть поширюватися на вакциновані країни [2]. На тлі завершення пандемії виникла необхідність в систематичному аналізі вакцинації населення, оскільки виникає ризик нових спалахів захворювання. Своєчасне та ефективне вивчення статистичних даних щодо вакцинації може сприяти прийняттю обґрунтованих рішень у сфері охорони здоров'я. Оскільки щеплення необхідно проводити бустерними дозами, то для закупівлі відповідних доз вакцин, окрім побічної дії вакцин, необхідно вивчити статистичні дані щодо вибору вакцин населенням. Тому статистичний аналіз вакцинації в конкретній клініці є важливим.

Метою роботи є статистичний аналіз вакцинації від COVID-19 пацієнтів мережі закладів первинної медичної допомоги «Медесана» м. Києва, отриманої шляхом опитування пацієнтів.

У роботі наведено результати опитування, яке проводилося з 10 квітня 2023 року по 16 червня 2023 року, в ході якого було опитано 1000 пацієнтів, віком від 18 до 70 років, вакцинами: «Pfizer», «Moderna», «AstraZeneca», «Sinovac» та «Jonson & Jonson». Досліджено вибір вакцин пацієнтами з наявністю супутніх та хронічних захворювань таких, як гіпертонія, онкологічні захворювання та цукровий діабет. Виявлено значні відмінності вибору вакцин серед пацієнтів

з онкологічними захворюваннями. Встановлено закономірність вибору вакцин серед пацієнтів з цукровим діабетом, а також зроблено висновок, що вибір вакцини не залежить від статі.

Для математичного аналізу даних було використано описовий метод статистики, а також методи доведення гіпотез, такі як критерій χ^2 Пірсона, а також λ -критерій [3–7].

Отримані висновки не лише визначають основні тенденції у виборі вакцин пацієнтами клініки «Медесана» в м. Києві, але й надають важливу інформацію для розробки та удосконалення національних стратегій вакцинації та систем охорони здоров'я. З урахуванням того, що статистичні дані цієї клініки відображають процес вакцинації в Україні загалом, цей аналіз може служити прикладом для інших медичних установ країни.

Зокрема, можна рекомендувати розглядати індивідуалізовані підходи до вакцинації, враховуючи особливості груп пацієнтів з різними супутніми захворюваннями. Такий підхід може сприяти ефективнішій захисті вразливих категорій населення від можливих захворювань.

Важливо наголосити на необхідності продовження моніторингу та аналізу даних вакцинації для оперативного реагування на будь-які зміни в епідеміологічній ситуації. Це дозволить адаптувати стратегії контролю за захворюванням та надавати ефективні рекомендації для підтримання високого рівня громадського здоров'я.

Загальний підхід до аналізу вакцинації в «Медесана» може стати основою для створення національних стандартів та рекомендацій, що допоможе удосконалити систему контролю та протидії можливим пандемічним загрозам в майбутньому. Високий ступінь взаємодії між медичними установами, владою та громадськістю буде ключовим для успішної реалізації цих стратегій та забезпечення стійкого здоров'я нації.

Список використаних джерел

1. МОЗ України «Оперативна інформація про поширення та профілактику COVID-19 за 24 лютого 2022 року». [Онлайн]. Доступно: <https://moz.gov.ua/article/news/operativna-informacija-pro-poshirennja-koronavirusnoi-infekcii-2019-cov19>. (дата звернення 10.04.2023).
2. Комісаренко С. В. «Світова коронавірусна криза», Київ, LAT&K, 2020. 122с.
3. М.В. Карташов, «Імовірність. процеси. Статистика», Київ, Видавництво Поліграфічний центр КНУ, 2007. 504с.
4. В.О. Зюзін, А.В. Костріков, В.Л. Філатов, «Статистичні методи в медицині та охороні здоров'я», Полтава, 2002. 345с.
5. І.І. Гихман, А.В. Скороход, М.Й. Ядренко, «Теория вероятностей и математическая статистика», Київ, Вища школа, 1988. 440с. (рос.).
6. J. Peat, B. Barton, «Medical Statistics. A Guide to data analysis and critical appraisal», Blackwell Publishing company, 2005. 336с. (англ.).
7. R.J. Rossi, «Mathematical Statistics. An introduction Likelihood based inference», John Wiley&Sons, Montana tech of University of Montana, 2018. 448с. (англ.).

ІСТОРІЯ

ГРАФІТИ-ХРЕСТИ САКРАЛЬНИХ БУДІВЕЛЬ НА ШЛЯХУ СВЯТОГО ЯКОВА

Автор: Нецветова Тетяна, ліцей «Educator», м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Штегельський Владислав, учитель історії ліцею «Educator».

Шлях святого Якова – це мережа паломницьких маршрутів, кінцевим пунктом призначення яких є могила апостола Якова в Сантьяго-де-Компостела в Іспанії. Гробниця, яка,

як вважають, належить апостолу Якову, була виявлена в Галісії в 9 столітті. Її знаходження мало велике значення для християнства, і незабаром Сантьяго стало місцем християнського паломництва, яке за значенням можна порівняти з Єрусалимом і Римом.

Епіграфічні пам'ятки, викарбувані на стінах сакральних споруд на шляху святого Якова, можуть бути цінним джерелом, яке не тільки доповнює писемні документи, але й є унікальним свідченням про певні історичні події.

Так, саме написи на стінах церков Сен-Жіль-дю-Гар [9] та Сен-Вівьєн [10] у Франції є прямим доказом паломництва слов'ян до католицьких реліквій у період класичного середньовіччя. Разом із тим серед графіті у місцях, які відвідували прочани, домінують рисункові графіті – хрести, що на відміну від інших графіті могли залишатися й неписемними людьми. Такі графіті слугували молитвою, або ж просто фіксували візит автора зображення до будівлі. У цій роботі ми зробили попередній аналіз варіацій графіті-хрестів на стінах церков на шляху прочан *via Turonensis*, що починається у Парижі, проходить через Тур, Пуатьє, Сент та Бордо. Дослідження проведено у таких містах Франції, як Париж (церкви Сен-Жермен-де-Пре, Сен-Жермен-Л'Оксеруа), Сент (церкви Сент-Евтроп, Сен-П'єр, Аббатства дам), Понс (церква Сен-Вівьєн та новий госпіталь прочан), Бордо (церкви Сен-Сюран, Сент-Андре), Байонна (церква Нотр-дам-де-Байонн) та в Іспанії – місто Сантьяго (церква Святого Якова Компостельського). Ми також дослідили географічну приуроченість графіті-хрестів методом ієрархічного кластерного аналізу та провели попередню класифікацію досліджених міст за типами графіті-хрестів на стінах церков, що я вивчала.

Антоніївський хрест (або Тау хрест) – Т-подібний хрест, іноді з розширеними всіма трьома кінцями. У першому столітті Тау хрест почали застосовувати як спосіб привітання, а до того християни його сприймали як єврейський символ сотворіння [3, с.289-290].

Виделкуватий (*croix fourchée*) – хрест із подвійним розгалуженням на кінцях. Може бути створеним на основі латинського та грецького хрестів. Найстаріша поверхня, з таким хрестом, знайдена під час дослідження, – це колона кафедрального собору в Сантьяго VI-VII століття.

За зовнішніми ознаками символ схожий на хрест моліна (*croix ancrée*) – квадратний хрест із закругленими роздвоєними кінцями. Його використовують ченці та черниці Ордену святого Бенедикта, який було засновано в 529 році.

Голгофський – латинський хрест, зображений на пагорбі, або сходах. Голгофа, згідно з Євангеліями, була місцем, де Ісус був розп'ятий. Міланський едикт у 313 році, у якому було визнано християнську церкву, припинив переслідування християн і дозволив використовувати хрест як символ перемоги. Це мало безпосередній вплив на сприйняття хреста як трофея, тобто як символ перемоги Христа [5, с.15].

Грецький (квадратний) – рівносторонній хрест, що складається з двох однакових прямокутних перекладин, які перетинаються під прямим кутом. Оскільки хрест трапляється не лише у містах на шляху до святого Якова та майже на всіх досліджуваних сакральних будівлях, його не можна вважати ідентифікатором прочан та конкретних орденів.

Єрусалимський хрест – хрест в оточенні чотирьох менших хрестів. Зазвичай зображають хрест-потент із чотирма меншими грецькими хрестами. єрусалимський хрест використовували як печатку та символ на зброї латинських єрусалимських королів, а також у символіці хрестоносців і на монетах з Кіпру. Однак цей символ більш давній, ніж часи хрестових походів, і хрестоносці лише перейняли його [4, с.184]. Найімовірніше першими, хто зобразив єрусалимський хрест, були вірмени, а хрестоносці, в свою чергу, зрозуміли, що він був відповідним до їхніх ідей, тому вони перейняли його [4, с.188].

З потрійним розгалуженням на кінцях (*Cross Patonée*) – хрест, зазвичай грецький, що має потрійне розгалуження на кінцях. У християнстві цей він міг бути знаком Трійці, але й міг не мати певного особливого значення [3, с.291]. Подібний хрест зображено на могильній плиті 13 століття в Уельсі [1, с.22].

Кельтський хрест – в основі може лежати латинський або грецький хрест, пересічений колом. Його можна умовно поділити на два типи. Перший – «простий» кельтський хрест. У нього всі частини рівні й він історично старший. Другий тип кельтського хреста називають «високий хрест», «ірландський хрест» або «кельтсько-християнський хрест». Він складається

з латинського хреста з кільцем, яке пересікає перехрестя [O'Shaughnessy, Mark. «Major Components of the Celtic Cross» див. 6]. Вважають [8, с. 213], що Ірландський хрест походить з раннього християнського мистецтва, а коло, яке пересікає його, має відношення до хризми (монограма імені Христа, яка складається з двох початкових грецьких літер імені — Х та Р, схрещених між собою). Хрест Chi-Rho, який часто зображався з лавровим вінком перемоги, датується IV століттям. Спрощена версія цього хреста — рівносторонній хрест, уписаний в коло, була знайдена накарбованою на плитах та стовпах Галії, Шотландії, Уельсу та на острові Мен. Такий хрест датується щонайменше VI століттям.

Латинський хрест — хрест, у якого вертикальна поперечина довша від горизонтальної, що розташована вище середини вертикальної. Ранньохристиянський образ хреста не був знаряддям страстей Христа (arma Christi), а був символом прославлення перемог [5, с.15]. Так само як і грецький, він трапляється не лише у містах на шляху до святого Якова та майже на всіх досліджуваних сакральних будівлях, отже, його не можна вважати ідентифікатором прочан та конкретних орденів.

Подвійний хрест (Double cross) — хрест, утворений поєднанням грецького або латинського хреста з грецькою літерою хі (X). Починаючи з часів правління візантійського імператора Василя I Македонянина (867 — 889рр.), майже на всіх золотих монетах імперії, на зворотному боці, зображали Христоса Пантократора з подвійним хрестом [7, с.141].

Тамплієрський (лапчастий) — символ чернечо-лицарського ордену тамплієрів (1119-1312рр.). Різновид грецького хреста, розширеного на кінцях.

Хрест Лотарингії — латинський хрест із двома поперечними перекладами. Він був знаком будинку герцогів Лотарингії, його було обрано в 1940 р. Шарлем де Голлем як знак Вільних французьких сил у Другій світовій війні. У грецькій православній церкві його називають Патріаршим хрестом, а в Римо-католицькій — кардинальським [3].

Хрест потент (миличний) — зазвичай грецький хрест із поперечками на чотирьох кінцях. Відомо, що в 600-их та 700-их роках використання цього хреста поширилося на території Ірландії. У наступних століттях завдяки видозміненню хреста потента почали виникати деякі нові хрести [5, с.21].

Хрест святого Андрія, або святого Патрика — грецький хрест, перевернутий на 45°, відомий як сальтир, утворює андріївський хрест (білий на синьому) і Хрест Святого Патрика (червоний на білому). Відомо, що святий Андрій благав прийняти мученицьку смерть на хресті такої форми, тому що вважав себе недостойним хреста Христового [3].

Хрест Святого Якова — хрест ордену святого Якова, який було засновано близько 1160 року. Різновид латинського хреста, що має лілії на трьох кінцях та ззагострений нижній кінець.

Pommy cross (з крапками на кінцях) — хрест на основі латинського, або грецького з точками на кінцях. Вважають, що він є спрощеною версією хреста Boutonnee, який, у свою чергу, є різновидом хреста Crosslet — грецький хрест з перекладами на його кінцях. Хрест Crosslet, також відомий як Німецький, або Святий Хрест, використовувався серед прихильників гностицизму [3, с. 291].

Отже, хрести карбували у всіх храмах на шляху до святого Якова, однак їх значення, форма та функції є різними. Також хрести можуть слугувати ідентифікатором національності автора графіті, засвідчують його приналежність до певних орденів, певні релігійні вподобання.

Такі міста, як Сент і Сантьяго-де-Компостела, мають найбільшу кількість типів хрестів. Деякі з них належать до орденів та мають найдавніше походження. У місті Понсі також наявні декілька хрестів, які належать ордену тамплієрів та хрест, який належить прочанину з Русі [10]. У Парижі та Байонні було знайдено найменше різновидів хрестів — лише грецький та латинський. У Бордо було знайдено декілька типів хрестів, окрім грецького та латинського — голгофський, лотаринзький, антоніївський та подвійний.

Застосування кластерного ієрархічного аналізу дозволило класифікувати як міста на шляху святого Якова за різновидами графіті-хрестів на стінах сакральних споруд, так і самі

хрести, що зустрічаються разом. Показано, що найрідкісніші графіті-хрести трапляються у місті Сент, Понс та Сантьяго, частина з яких ймовірно належала ордену тамплієрів. Таким чином, специфічні графіті вказують на найбільш привабливі міста та місця паломництва для представників окремих орденів.

Список використаних джерел

1. Boutell Ch. Christian Monuments in England and Wales: An Historical and Descriptive Sketch of the Various Classes. London: George Bell, 1854.
2. Wood S.W. The cross in tradition, history, and art. New York: G. P. Putnam, 1898.
3. Healey T. The symbolism of the cross in sacred and secular art // Leonardo. 1977. 10 (4). P. 289–294.
4. Herr Baurath von Schick. The Jerusalem Cross // Palestine Exploration Quarterly. 1894. 26:3. P. 183-189, DOI: 10.1179/peq.1894.26.3.183
5. Gannholm T. The Gotlandic Merchant Republic and its Medieval Churches. History of Crucifixes. Stavgard förlag, 2015.
6. Vaníčková E. The Celtic Cross. Bachelor Thesis. Brno, 2012, 84 p.
7. Дочев К. Кръстът – символ във византийското и средновековно българско монетосечене. // Numizmatika, sfragistika i epigrafika. 2018. 14. С. 137–149.
8. Roe H.M. The Irish High Cross: Morphology and Iconography // The Journal of the Royal Society of Antiquaries of Ireland. 1965 – 95, ½. Pp. 213–226.
9. Brun A.S., Hartmann-Virnich A., Ingrand-Varenne E., and Mikheev S. M. Old Russian Graffito Inscription in the Abbey of Saint-Gilles, South of France // Slověne. 2014. 2. Pp. 110-129.
10. Гордин А.М., Рождественская Т.В. «Идя ко святому Иакову»: древнерусское граффито XII в. в Аквитании // Slověne. 2016. 1. С. 126-147.

ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ПРО ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ В УКРАЇНІ ЯК ГЕНОЦИД: ЗМІНИ У ДИСКУРСІ ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ.

Автор: Майборода Сергій, учень 11 класу гімназії №107 «Введенська», м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Радостев Ігор, вчитель історії гімназії №107 «Введенська».

Історична пам'ять – це крихка конструкція, яка вибудовується у зіткненні політичних і корпоративних інтересів, та ідеологічних нарацій. Донедавна проблема відсутності в Україні єдиного ціннісного, понятійного, символічного простору нині є однією з найгостріших з-поміж тих, які підтримують стан постійної ідентифікаційної кризи українців.

Нами досліджено динаміку змін нарації на тему історичної пам'яті про Голодомор 1932-1933 років як геноциду українців на основі дискурсу на цю тематику Президентів України як одних із основних архітекторів такої сфери.

Перший Президент України Леонід Кравчук у своїй промові на міжнародній конференції на тему: «Штучні голоди в Україні ХХ століття» в Києві з нагоди 60-тої річниці Голодомору використав термін «геноцид». Фактично, це було перша публічна заява із вуст перших осіб держави [1]. Тоді ж, у 1993 році на Михайлівській площі у Києві постав перший у столиці пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932-1933 рр.

За часів каденції Леоніда Кучми Голодомор став ключовим елементом президентського дискурсу на тему національної пам'яті [2, с. 24]. Саме Л. Кучма у 1998 році своїм Указом встановив День пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій четверту суботу листопада [3].

У своїй промові з нагоди чергової річниці трагедії у 2002 році біля пам'ятного знаку на Михайлівській площі у Києві Президент сказав: «Маємо визнати: це був геноцид. Цілеспрямований, ретельно спланований проти нашого народу. За комуністичною ідеологією, життя окремої людини не мало цінності, було варте лише того, аби лягти на вівтар боротьби за ідею перемоги примарного комунізму в усьому світі. На революційну доцільність списували

все. А терор голодом був цинічною відповіддю більшовицької влади на опір українського селянства суцільній колективізації, політиці перетворення вільних землеробів на безмовних рабів» [4]. У 2003 році після спеціальних слухань Верховна Рада України звернулася до народу з приводу 70-ї річниці цієї трагедії, назвавши Голодомор актом геноциду української нації [5].

У 2003 році в газеті «День» Джеймс Мейс написав статтю «Свічка у вікні», у якій запропонував: «Акт національної пам'яті в національний день пам'яті жертв Голодоморів, коли кожен запалює свічку у своєму вікні в пам'ять про померлих від голодної смерті українців» [6]. На жаль, Мейс помер за рік та кілька місяців та не побачив як в останню суботу листопада тисячі українців в своїх вікнах, на вулицях та майданах запалювали свічки в пам'ять про ті численні жертви тоталітарного радянського режиму. Нині акція «Запали свічку пам'яті» є ключовою серед пам'ятних практик пов'язаних із вшануванням пам'яті жертв Голодомору.

Помаранчева революція 2004 року позначила нову еру в українській дискурсі на тему пам'яті: Президент Віктор Ющенко оголосив розрив з радянським минулим і зробив своїм основним політичним пріоритетом національну пам'ять. Саме за час його президенства вшанування жертв Голодомору зазнало нового виміру. У 2006 році з президентської ініціативи Верховна Рада України ухвалила закон «Про Голодомор 1932-33 років в Україні», який проголосив Голодомор актом геноциду українського народу [5].

Вшанування 75-річчя Голодомору можна вважати головною акцією у сфері національної пам'яті адміністрації Віктора Ющенка. Президентським указом 2008 рік був оголошений роком пам'яті жертв Голодомору. До цієї дати була приурочена ціла низка заходів: панахида на Михайлівській площі в Києві та вечір-реквієм у Національній опері; відкрито меморіали в Києві, поблизу Харкова; презентовано обласні видання «Книги пам'яті»; організовані численні виставки; у школах відбулися тематичні уроки та вечори [7].

Наступний Президент України – Віктор Янукович – з усіх президентів України, найменше всіх приділяв уваги історичній пам'яті та жодного разу не використав термін «геноцид» в своєму дискурсі про Голодомор. Він відвідував заходи приурочені до Дня пам'яті жертв голодоморів, але додаткових акцій, будівництва меморіалів пам'яті, музеїв четвертий Президент України не реалізовував.

П'ятий Президент України Петро Порошенко з початку своєї каденції приділяв значну увагу сфері історичної пам'яті. Почалася активна кампанія з декомунізації. Було проведено багато заходів, форумів з питань Голодомору, політичних репресій тощо. Сам Петро Порошенко не був байдужим до складних тем нашої історії.

Шостого Президента України Володимира Зеленського на початку своєї каденції, фактично до повномасштабного вторгнення рф, важко назвати промоутером національної пам'яті так як це робили Віктор Ющенко чи Петро Порошенко, але, водночас, він приділяв значну увагу проблемам історичної пам'яті. Володимир Зеленський відвідував пам'ятні заходи з нагоди вшанування пам'яті жертв Голодомору, політичних репресій, Другої світової війни та інші історичних подій. Промови Президента емоційні, лаконічні, його головний меседж у них: «Наслідком Голодомору, що визнаний геноцидом проти нашого народу з боку тоталітарного сталінського режиму, стали мільйони жертв серед українців» [8].

Цього року в Україні відзначаються 90-ті роковини Голодомору. На державному рівні реалізовувалися заходи як наукового, так і комеморативного характеру. Зокрема, відбувся міжнародний науковий форум «Україна в епоху Голодомору: влада, опір, ідентичність». Захід зібрав науковців з України, Сполучених Штатів Америки, Канади, Італії, Литви, Австрії та Великої Британії. Науковці обговорили широке коло питань, серед яких історичні паралелі між

політикою Йосипа Сталіна та владіміра путіна, наголошуючи на геноцидному характері як тодішньої совєтської імперії, так і сучасної рф щодо українців.

Цього року в останню суботу листопада пройшли традиційні заходи жертв Голодомору-геноциду. Володимир Зеленський разом з міжнародними делегаціями на найвищому рівні віддали шану загиблим та запалили свічки пам'яті біля меморіалу жертв Голодомору в Києві. У своєму зверненні до нації, Президент акцентував увагу на міжнародному визнанні Голодомору геноцидом: «Ми дякуємо всім державам, які обрали справедливість і визнали її. Визнали офіційно. Визнали Голодомор злочином проти людей, проти історії, проти України. Свідомим злочином. Рівно 30 років тому першими це зробили Естонія та Австралія. Згодом – Канада, Угорщина й Ватикан. Литва, Грузія й Польща. Перу, Парагвай, Еквадор, Колумбія та Мексика. Португалія та Сполучені Штати Америки. [...] І за ці два роки повномасштабної війни майже стільки ж держав, як від початку нашої незалежності, тепер визнали Голодомор геноцидом. Німеччина, Велика Британія, Італія, Франція, Чехія, Молдова, Румунія, Болгарія, Бразилія, Нідерланди, Бельгія, Люксембург, Ірландія, Ісландія, Словенія, Словаччина, Хорватія, Європейський Союз і Парламентська асамблея Ради Європи. Справедливість шириться світом. Світ має знати про це, світ має визнати це, світ має не забувати про це» [9].

Список використаних джерел

1. Промова Президента України Леоніда Кравчука Retrieved November 20, 2023, from: <https://leonid-kravchuk.com.ua/koly-ya-vpershe-nazvav-golodomor-genotsydom-otrymav-bezlich-pogroz-kravchuk-na-konferentsiyi-shtuchni-golody-v-ukrayini/>
2. Касьянов Г., «Голодомор и Национальное строительство» // Pro et Contra. 2009, №2. С. 24-42.
3. Указ Президента України «Про встановлення Дня пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій» (1998) Retrieved November 20, 2023, from: <https://www.president.gov.ua/documents/131098-5115>
4. З промови Президента України Леоніда Кравчука «Трагедія 30-х років ніколи не повториться...» Retrieved November 20, 2023, from: <http://kreschatic.kiev.ua/ua/2198/art/8942.html>
5. Журженко Т. Вшановуючи голод як геноцид: суперечливі значення меморіалів жертв Голодомору // Україна модерна Retrieved November 20, 2023, from: <https://uamoderna.com/md/zhurzhenko-holodomor-memorials>
6. Мейс Джеймс. Свіча вічної пам'яті Retrieved November 20, 2023, from: <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/den-ukrayiny/svicha-vichnoyi-pamyat>
7. Указ Президента України «Про заходи у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932 – 1933 років в Україні» (2007) Retrieved November 20, 2023, from: <https://www.president.gov.ua/documents/2502007-5688>
8. Звернення Президента України Володимира Зеленського у День пам'яті жертв голодоморів Retrieved November 20, 2023, from: <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-u-den-p-65325>
9. Промова Президента України Володимира Зеленського Retrieved November 25, 2023, <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-z-nagodi-dnya-pamyati-zhertv-87249>

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ УНІВЕРСАЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ В УКРАЇНСЬКИХ ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСАХ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Автор: Ступак Дар'я, учениця 10 класу спеціалізованої загальноосвітньої школи № 302, м. Києва.

Науковий / педагогічний керівник: Папенко Євгеній, к.і.н, вчитель історії вищої категорії спеціалізованої загальноосвітньої школи № 302 м. Києва.

Проблеми державотворення та боротьби за українську державність посідають чільне місце в історії українського народу. У березні 1917 р. склались сприятливі умови для активізації державницьких устремлінь серед українців [1, с. 35]. Так, упродовж 3 – 7 березня 1917 р. у дискусіях між представниками різних політичних, громадянських, наукових і культурних установ було узгоджено рішення про створення Української Центральної Ради (УЦР). Це мав бути представницький орган, який буде об'єднувати українські організації на спільних вимогах територіальної автономії України [2, с. 64].

Михайло Грушевський відігравав велику роль в українських державотворчих процесах. Він був постаттю, яка виконувала роль президента, хоч фактично ним не був. Він визначав автономний статус України у складі перетвореної Російської держави і саме це довів на засіданні Центральної Ради 15 березня 1917 р [3, с. 459].

Перший Універсал Української Центральної Ради (10 (23) червня 1917 р.) визнавав Україну як самостійну державу, надавав право на власну конституцію та урядування. Саме це заклало основу для створення самостійної України. Як наголошувалось у I Універсалі: «Хай буде Україна вільною. Не поділяючись від всієї Росії, не розриваючи з державою російською, хай народ український на своїй Землі має право сам порядкувати своїм життям. Хай порядок і лад на Вкраїні дають — вибрані вселюдним, рівним, прямим і тайним голосуванням Всенародні Українські Збори (Сейм). Усі закони, що повинні дати той лад тут у нас, на Вкраїні, мають право видавати тільки наші Українські Збори» [4, с. 528].

Проте Тимчасовий уряд не хотів, щоб Україна відділялася від Російської держави. Для вирішення конфлікту, тимчасовий уряд Росії був змушений розпочати переговори з Українською Центральною Радою. У червні 1917 р. делегація прибула до Києва. Російську делегацію представляли М. Терещенко, І. Церетелі, О. Керенській, тоді як з українського боку були: М. Грушевський, В. Винниченко, С. Петлюра [1, с. 42]. Не маючи повноцінних військових формувань УЦР розуміла, що вона не зможе протистояти Тимчасовому уряду, тому змушена була піти на поступки та компроміси. Так, 3 (16) липня 1917 р. УЦР опублікувала свій II Універсал, у якому погодилась на те, що Україна матиме автономний статус у складі Російської держави [5, с. 83]. Це викликало значне обурення серед самостійників. У ніч з 4 на 5 (17-18) липня 1917 р., одразу після ухвалення II Універсалу, вони розпочали виступ під керівництвом М. Міхновського. Самостійники виступали проти усіляких зв'язків з Російською державою. Вони були незадоволені політикою УЦР, яка пішла на поступки та компроміси [5, с. 85]. Однак, Центральна Рада, за допомогою Українських січових стрільців, зуміла придушити цей виступ.

7 листопада 1917 р. у Петрограді на зміну Тимчасовому уряду прийшли більшовики під керівництвом В. Леніна. Щоб привернути на свій бік більшість населення, В. Ленін оприлюднив «Декрет про землю» і «Декрет про мир». Останній закликав до закінчення війни, що всі військові повернуться із фронтів до своїх домівок, що буде спокій і мирне життя. «Декрет про землю» обіцяв забезпечити селян землею, але більшовики не мали наміру віддавати її у власність. УЦР розуміючи, що до влади прийшли більшовики і підтримки від Тимчасового уряду вже немає, потрібно діяти самостійно. 7 (20) листопада 1917 р. Центральна

Рада проголосила свій III Універсал [6, с. 398]. Його значення Уполягало у чітко сформованій назві державного утворення – Українська Народна Республіка, до складу якої входило 9 губерній, але без Кримського півострова. Головним здобутком було те, що універсал чітко окреслював територіальні межі УНР, а також надавав демократичні права та свободи [7, с. 74].

Більшовики розуміли, що українці хочуть від'єднатися від Росії, тому вирішили відправити делегацію до Центральної Ради. Прибувши до Києва, російська делегація виступила за погодження назви та державного устрою УНР, але вона прагнула змінити М. Грушевського та увесь кількісний склад Центральної Ради.

Для більшості населення М. Грушевський був ключовою постаттю, яка вершила важливий етап українського державотворення упродовж 1917 – початку 1918 рр. Змінити М. Грушевського на людину від більшовицької влади, ніхто не міг та і, якби відбулась подібна зміна, українська боротьба зійшла б нанівець. Саме тому більшовицькій делегації було відмовлено. Це і спричинило військовий наступ більшовиків.

Харків був першим захопленим більшовиками українським містом, де у грудні 1917 р. була встановлено їхня влада. Внаслідок збройного наступу, більшовики поширювали свій вплив на інші українські міста. Українська Центральна Рада була змушена залишити Київ та переїхати до Житомира. На оборонний захист Києва виступили студенти. Це був так званий бій під Крутами, якій відбувся у січні 1918 р. на залізничній станції неподалік від Києва. Студенти зуміли на 4 дні затримати більшовицький наступ і це дало змогу УНР виграти час та звернутися до уряду країн Німеччини та Австро-Угорщини з приводу військової допомоги. Проте, проголошена УНР фактично залишалась у складі Росії. Саме тому, 9 (22) січня 1918 р. був створений IV Універсал, якій проголошував незалежність УНР [8, с. 102]. Це дало змогу підписати 27 січня (9 лютого) 1918 р. між УНР, Німеччиною та Австро-Угорщиною Брест-Литовський мирний договір. Згідно умов цього договору країни Четверного союзу мали надати Україні військову допомогу, тобто звільнити територію УНР від більшовиків, але при одній умові, що Центральна Рада повинна постачати продовольство та зерно до цих країн. Однак, свої умови договору Центральна Рада ефективно виконати не змогла.

Таким чином, Центральна Рада була політичною організацією, що існувала з березня 1917 – по квітень 1918 р.р. під час першого етапу Української революції 1917-1921 р.р. Цей керівний орган був створений для представництва та захисту інтересів українського народу. Головною метою УЦР було визнання незалежності України та створення української держави. Універсали Української Центральної Ради на початку XX століття стали визначальними документами, що вказали шлях до незалежності та державотворення українського народу. Сутність та значення цих Універсалів полягало у ролі щодо встановлення правових та політичних засад при формуванні Української Народної Республіки. Перший Універсал, що оголосив автономію, визначив початок самостійного політичного шляху України. Другий Універсал, на жаль, був вимушеним кроком назад щодо поступок Тимчасовому уряду. Третій Універсал впровадив конституційні принципи та закликав до співпраці з іншими національностями. Четвертий Універсал закріпив повну незалежність УНР та сприяв міжнародному визнанню. Звичайно, у діяльності Центральної Ради існували значні прорахунки, однак це не применшує її устремління у боротьбі за українську державність.

Список використаних джерел

1. Політична історія України XX століття / Під ред. Кураса І. Ф. У 6 т. Т. 2. К., 2003. 445 с.
2. Верстюк В.Ф. Українська Центральна Рада. К., 1997. 344 с.
3. Полонська-Василенко Н. Історія України. У 2-х т. Т. 2. К., 1995. 606 с.
4. Історія України. Хрестоматія. / Упоряд. Литвин В. К., 2013. 1055 с.

5. Литвин В. Історія України. У 3-х т. Т. 3, книга 1. К., 2005. 793 с.
6. Українська центральна рада: документи і матеріали. У 2-х т. Т. 1. К., 1996. 587 с.
7. Вінниченко В. Відродження нації. У 3-х ч. Ч. 2. Київ-Відень, 1990. 328 с.
8. Українська центральна рада: документи і матеріали. У 2-х т. Т. 2. К., 1997. 421 с.

СТАТУС ЗАМІЖНЬОЇ ЖІНКИ У ТРАДИЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)

Автор: Ющенко Катерина, учениця 9 класу спеціалізованої школи ІІ-ІІІ ступенів № 159 з поглибленим вивченням англійської мови, м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Антоненко Олена, вчитель історії спеціалізованої школи ІІ-ІІІ ступенів № 159 з поглибленим вивченням англійської мови.

Протягом багатьох століть основною функцією жінок було продовження роду. Жінка була хранителькою домашнього вогнища, тоді як чоловік визнавався головою сім'ї. Українська сім'я у ХІХ – на початку ХХ ст. будувалася на патріархальних відносинах, дружина у правовому сенсі розглядалася як особа з нижчим статусом та підпорядкованістю в порівнянні з чоловіком [1]. Права жінок були обмежені порівняно з правами чоловіків. Передусім це проявлялося в тому, що коли в правах чоловіків усе було чітко визначено, то в правах жінок, залежно від багатьох обставин як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру, виявлялася велика кількість варіацій. Вияви патріархальності української культури у подружніх стосунках були неоднозначними [2, с. 161]. Є різні, діаметрально протилежні оцінки стосунків у подружжі.

Етнографи зазначають, що «незважаючи на те, що більшість (...) порядків діють надзвичайно жорстко, вони далеко не завжди визначають реальні відношення й індивідуальну поведінку». Щодо українського суспільства можна сказати, що патріархальність укладу мала свою специфіку. Главенство чоловіка було більш формальним, етикетним, аніж фактичним [3, с. 20].

Статус жінки традиційного суспільства завжди пов'язаний зі шлюбом. Чим більше наближався шлюб до ідеального, тим вищий статус мала жінка (це стосується також і чоловіка) в суспільстві [3, с. 17].

У ХІХ – на початку ХХ століття в родинному побуті існувала чітка ієрархія, головний чоловік, він хазяїн, а жінка – за чоловіком. Народна правосвідомість навіть умовно виділяла певну сукупність суто жіночих прав і обов'язків, так зване «жіноче право» – умовна сукупність звичаїв, норм та уявлень, що регулювали і забезпечували певні громадські та господарські права жінок. Хоча в цілому жінка займала залежне від чоловіка становище, все ж навіть в умовах патріархальної сім'ї вона зберігала певну самостійність і мала визнані народом права. З одного боку, казали: «Жіноча дорога від печі до порога», проте з іншого – «Жінка за три угли хату держить, а чоловік за один» [4, с. 154].

Сімейні обов'язки розподілялися на жіночі, чоловічі й спільні. Жінка мала обробляти город, збирати урожай, готувати їжу, виготовляти льон та коноплі, прясти, прати, прибирати у хаті, доглядати за птицею, поросятами, коровами [5]. Також жінка збирала ягоди та гриби, заготовляла овочі та фрукти на зиму, торгувала на ринку за необхідності, вишивала, виготовлювала полотно, лікувала членів родини [2, с. 168].

Підлеглість жінки у шлюбі віддзеркалена у тогочасному законодавстві: «Жінка зобов'язана коритись своєму чоловікові як голові сім'ї, любити, шанувати і необмежено слухатися, всіляко йому догоджати і дбати, як господиня дому». Жінка повинна була питати у чоловіка дозволу, щоб вийти з хати: «Мусіла газду питати, чи мож кудись піти», саме чоловік вирішував коли сім'я буде їсти, інколи навіть харчувалися окремо: «Чоловіки сідали за

головним столом, а жінки за заднім столом», «навіть обідаючи в своїй сім'ї вона не сідає, а їсть стоячи» [2, с. 151]. Жінка також не мала права втручатися в чоловічі розмови і т. д. Участь жінки у справах громади була обмеженою, її представляв чоловік.

Поза тим для українок був актуальним чинник особистої свободи, демократизму, як у власній сім'ї, так і поза нею. Він реалізувався якнайповніше, звичайно, наскільки це було можливо в умовах патріархального суспільства. «Коли полька володіє чоловіком, великоросіянка хоче йому підкорятися, як німкеня, то малоросіянка вимагає рівності з ним» [3, с. 18].

Іван Франко писав, що «Від давніх давен усі учені люди, котрі пильно придивлялися до життя руського народу, признавали, що русини [українці] обходяться з своїми жінками далеко лагідніше, далеко гуманніше й свободніше, аніж їхні сусіди. У родині жінка займає дуже поважне й почесне становище. Свобідна воля жінчини знаходить тут далеко більше пошанування [...]; в родині жінка займає дуже поважне і почесне становище, ба, навіть веде своє окреме хазяйство побіч мужичого, до котрого мужик рідко коли мішається. Ніякого важнішого діла мужик не робить без поради з жінкою, ба, дуже часто розумна і відважна жінка уміє у всіх поставити свою волю супроти мужикової» [6]. Про повагу до жінок в українському суспільстві зазначають також і мандрівники. «В. Ізмайлов писав, що подружнє життя в українців визначається великою любов'ю, пошаною і довірою. А. Левшин у своїх «Открытках из писемъ о Малороссіи» (1816) зазначав, що українські жінки працюючі, а мужчини... ледачі» [7, с. 85].

Єфименко П. акцентував, що жінка не була просто помічницею чоловіка. Вона не брала участь у важких польових роботах. Вона могла дарувати або продавати залишки продуктів, витрачати виручені кошти на свої потреби. Незалежність жінки переходила навіть інколи у домінування її в сім'ї, що відображалось в народному гуморі [8].

Майнові права жінок в українській традиційній сім'ї забезпечували їй порівняно високий статус у господарсько-виробничій сфері. І. Франко зауважував, що за умови матеріальної скрути становище жінки в сім'ї різко погіршується, бо «велика частина її неволі лежить в економічній залежності від чоловіка» [9]. За певних обставин жінка могла набувати майно, передавати його нащадкам і втрачати. Єдиним сталим елементом в цьому контексті було право на отримання посагу.

У визначенні участі заміжніх жінок під час розподілу майна враховувалися різноманітні фактори, такі як наявність дітей, а також особистий внесок жінки у набуття майна. Також враховувався обсяг майна, який вона здобувала своєю власною працею, зокрема в галузях ткацтва, шиття та вишивки.

За дівчиною після одруження давався посаг. Існувало декілька варіантів звичаїв, пов'язаних з ним. 1. Придане становило індивідуальне майно, а отже вона мала право розпоряджатися ним одноосібно. 2. Придане є індивідуальним майном жінки, однак вона не мала права розпоряджатися без згоди чоловіка. 3. Придане передавалося до сімейного фонду і голова сім'ї мав право розпоряджатися ним на свій розсуд [9, с. 74].

Незважаючи на безперечну амбівалентність цих уявлень, у народній свідомості переважало переконання про те, що придане є часткою сімейної власності.

Хоча Чубинський П. й фіксував, що чоловік міг обманути дружину, вважав її хитрою, лінивою та пасивною: «Прийшли жнива, то й жінка крива, прийшла косовиця, то й жінка коробиться; прийшла Покрова, то й жінка здорова» [5], а В. Іванов зазначав, що становище жінки було рабським, її думки не питали, у шлюбі вона мала коритися чоловіку, його батькам,

виконувати важку роботу, однак дослідники української традиційної сім'ї вказували на демократичні відносини між чоловіком та дружиною, характеризували їх як партнерські.

Інколи ролі чоловіка та жінки змінювалися. Жінка могла завдяки своєму розуму стати лідером у сім'ї. Така практика була рідкістю і в тих випадках, коли чоловік сильно любив дружину або був нерішучим та морально слабким.

Хоча й українська сім'я була і є у своїй основі патріархальною, дружина мала значну автономію в межах своєї царини – дому, який по суті і є для неї цілим світом: саме там і проходить більша частина її повсякденного життя та відбуваються значущі життєві події.

Жіноча сфера була важливою для забезпечення життєвих потреб сім'ї. Жінці надавався певний ступінь автономії у межах своєї царини, її права залежали від розміру особистого майна (посаг, власні кошти). Однак наявні етнографічні джерела не дозволяють однозначно стверджувати про паритетність між чоловіком та жінкою в ухваленні будь-яких рішень.

Список використаних джерел

1. Смоляр Л. О. Минуле заради майбутнього: жіночий рух Наддніпрянської України другий пол. XIX – поч. XIX ст. Одеса: Астропринт, 1997. С. 16.
2. Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі. Львів, 2012. 287 с.
3. Гримич М. До питання про статус жінки в традиційному українському суспільстві. Етнічна історія народів Європи. К., 2000. № 7. С. 16–21.
4. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник. К.: Либідь, 1994.
5. Чубинский П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования : [в 7 т.]. Санкт-Петербург, 1872-1878. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0002102] (дата звернення 29.10.2023).
6. Франко І. Повага до жінок в українців. Жіноча неволя в руських піснях народних. URL: <https://www.i-franko.name/uk/Folklore/1882/ZhinochaNevoljaVPisnjax.html> (дата звернення 10.11.2023).
7. Січинський В.Ю. Чужинці про Україну: вибір з описів подорожів по Україні та інших писань чужинців про Україну за десять століть. 5-те вид. Авґсбург: Вид. Петра Павловича, 1946. 118 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0005524> (дата звернення 29.10.2023).
8. Ефименко П. Обычное право украинского народа. Украинский народ в его прошлом и настоящем. Т. 2. Санкт-Петербург, 1916. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/13352/file.pdf> (дата звернення 30.10.2023).
9. Народна культура українців: життєвий цикл людини: історико-етнологічне дослідження: у 5 т. Київ, 2012. Т. 3: Зрілість. Жіноцтво. Жіноча субкультура. Київ, 2012. 480 с.

НАУКИ ПРО ЗЕМЛЮ

ОЦІНКА ЗМІНИ ГІДРОЛОГІЧНОГО РЕЖИМУ ТОРФОВО-БОЛОТНОГО МАСИВУ «ПЕРЕБРОДИ» РІВНЕНЬСЬКОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА ЗА ДОПОМОГОЮ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ ЗЕМЛІ

Автор: Чиншова Софія, учениця 11 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Оверчук Олександр, вчитель біології Обласного наукового ліцею в м. Рівне

Актуальність. Наслідком глобального потепління є зміна клімату в екосистемах і збільшення посушливих явищ, які поширюються в райони, що завжди належали до зони достатнього зволоження. Адаптація до змін водного балансу загрожує існуванню унікальних болотних угідь. На Поліссі спостерігається глобальне зневоднення регіону, насамперед спричинене проведенням меліорацій та сучасним масштабним знелісненням території. Болота Полісся є надзвичайно важливим джерелом водності українських річок. Уперше за 120 років Україна опинилася в ситуації, коли на більшості річок спостерігається така низька водність [1]. Одним із найбільш цінних болотних масивів Полісся Рівненщини є торфово-болотний масив «Переброди», що межує з білоруським ВБУ «Ольманські болота», з яким разом складають транскордонне ВБУ «Болота Ольман та Переброд», яке є найбільшим болотним масивом Європи.

Використання геоінформаційних систем спрощує оцінку території та здійснення актуального прогнозу щодо зміни гідрологічного режиму болота та процесів зміни клімату в цілому.

Мета: Дослідити зміни гідрологічного режиму торфово-болотного масиву «Переброди» Рівненського природного заповідника на початку вегетаційного сезону за 9-річний період за допомогою даних дистанційного зондування Землі.

Методика досліджень

Використані ресурси:

– фондові матеріали Рівненського ПЗ: дані Проекту організації території, векторні набори даних – межі торфово-болотного масиву «Переброди», гніздові ділянки журавля сірого в 2019-2021 рр.;

– супутникові знімки Sentinel-2 та Landsat-5 за 2014-2022 рр., завантажені з порталу EO Browser [2].

Використане програмне забезпечення: Quantum GIS версія 3.28.

Для виконання поставлених завдань використовували покрокові методики, представлені у методичному посібнику «Аналіз космічних знімків у геоінформаційних системах» [3].

Алгоритм виконання завдання:

1. Завантажені супутникові знімки Sentinel-2 та Landsat-8 за 2014-2022 рр. на територію масиву «Переброди» із сервісу EO Browse розархівувати.

2. Відкрити програму QGIS Desktop 3.28 і створити новий проєкт.

3. За допомогою інструменту Merge (Злиття) створити синтезоване супутникове зображення в штучних кольорах для завантажених знімків, використовуючи для знімків Sentinel-2 канали B12, B8, B4. Для знімків Landsat-8 використовуємо канали B5, B6, B4.

4. Розрахувати модифікований індекс вологості MNDWI для знімків за допомогою інструмента Raster Calculator (Растровий калькулятор).

Формула індексу вологості:

$$MNDWI = (Green - SWIR) / (Green + SWIR)$$

де: Green – зелена смуга діапазону; SWIR – середня інфрачервона.

Для Sentinel-2 формула MNDWI матиме вигляд: $(B3 - B11) / (B3 + B11)$. Для Landsat-8 формула MNDWI матиме вигляд: $(B3 - B6) / (B3 + B6)$

Зробивши обрахунок у растровому калькуляторі, отримуємо індекси вологості на територію масиву за досліджені роки, які автоматично відкриваються у проєкті у вигляді чорно-білих растрів зі значеннями в діапазоні орієнтовно від 1 до -1.

Обрізати отримані індексні зображення по межах картографічного вікна, щоб програма не обробляла зайві області знімка і не будувала розтягнуту гістограму.

Перевірити, чи правильно порахували індекс, побудувавши для синтезованих зображень гістограми. Якщо значення пікселів у розрахованій гістограмі розташовується між значеннями від -1 до 1, то підрахунок був правильний. Що більше зволожена територія, то більше значень, ближчих до +1.

5. Добір порогових значень MNDWI і створення карт зволоженості.

Налаштувати кольорову карту зволоженості болота. При цьому виділяємо 3 класи – суша, зволожені території, відкрита водна поверхня. Підбором значень налаштувати діапазони значень MNDWI для всіх трьох класів, відштовхуючись від відкритої водної поверхні. Класифікація водного індексу для відкритої води матиме позитивні значення, а всі інші значення належать до класу більш сухих територій чи відкритих поверхонь.

6. Порівняти динаміку MNDWI для Торфово-болотного масиву «Переброди» за 2014-2022 рр.

7. Завантажити в проект векторні шари гніздових ділянок журавля сірого за 2019-2021 рр. За допомогою інструменту «Zonal statistics» (Зональна статистика) визначити значення MNDWI для гніздових ділянок.

8. За допомогою інструменту Vector layer histogram (Гістограма для векторного шару) побудувати гістограми розподілу гніздових ділянок журавля сірого за значеннями MNDWI.

Результати дослідження

Нами було створено синтезовані супутникові зображення у штучних кольорах і карти зволоженості водно-болотного масиву «Переброди» за квітень 2014-2016 рр., травень 2017 р. та квітень 2018-2022 р.р (рис. 1.1 – 1.9).

Підібравши відповідні комбінації каналів, на супутникових знімках у штучних кольорах, можна виділити водні, лісові та відкриті поверхні. На картах зволоження відображений індекс зволоженості Modified Normalized Difference Water Index в підбраному нами діапазоні: суха поверхня $\leq -0,4$; заболочені ділянки $-0,4 - -0,12$; відкрита водна поверхня $\geq -0,12$ (рис. 2.1 – 2.9)

У порівнянні виявилось, що найнижча вологість визначається 08.04.2020 р. (рис. 2.7), адже ділянок з відкритою водною або зволоженою поверхнею відображається найменше. За даними метеостанції Сарни, за 20-денний період до дати космознімка випало 2,4 мм опадів, за 10-денний – 0,4 мм. Таким чином, кінець березня-початок квітня 2020 р. був засушливий.

Найвище зволоження відображають карти, створені за 18.04.2021 р. (рис. 2.8). За даними метеостанції Сарни, за 20-денний період до дати космознімка випало 47,1 мм опадів, за 10-денний – 29,6 мм. Таким чином, квітень 2021 р. був досить дощовим.

Із метою практичного застосування ми проаналізували значення MNDWI для гніздових ділянок журавля сірого на території масиву «Переброди» за 2019-2021 рр. та побудували гістограми розподілу гніздових ділянок журавля сірого за значеннями MNDWI (графік 3.1 – 3.3). У 2019 р. найбільша кількість гніздових ділянок розташовувалась при значеннях MNDWI від -0,6 до -0,45; у 2020 р. найбільша кількість гніздових ділянок розташовувалась при значеннях MNDWI від -0,64 до -0,58; у 2021 р. найбільша кількість гніздових ділянок розташовувалась при значеннях MNDWI від -0,55 до -0,45.

Можливість упровадження інформаційних технологій в систему управління природоохоронними об'єктами суттєво вплине на додержання режиму охорони територій та об'єктів екологічної мережі та дозволить вдосконалити заходи щодо екологічного контролю та розвитку системного екологічного моніторингу довкілля.

Контроль гідрологічного режиму водно-болотних угідь, які мають природоохоронний статус, дозволить передбачити динаміку розвитку представників флори, особливо рідкісних видів. Як наслідок, від зволоженості території та наявності рослинного різноманіття, залежить поширення тварин.

Список використаних джерел

1. Листопад О. Осушення боліт нам ще добряче гикнеться – експерт. GreenPost Media. 05.03.2020 URL: <https://greenpost.press/news/osushennya-bolit-nam-shhe-dobryache-gyknetsya-ekspert-i2447>
2. EO Browser. URL: <https://apps.sentinel-hub.com/eo-browser/>
3. Аналіз космічних знімків у геоінформаційних системах : робочий зошит. Частина 2 / С. М. Бабійчук, Т. Л. Кучма, Л. Я. Юрків, О. В. Томченко ; за ред. С. О. Довгого. Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2021. 224 с

УКРАЇНСЬКА ФІЛОЛОГІЯ ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

ТЕМА УКРАЇНИ У ТВОРЧОСТІ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ

Автор: Дубінін Герман, учень 8 класу Одеського ліцею № 65 Одеської міської ради

Науковий / педагогічний керівник: Каргіна Наталія, вчителька української мови та літератури, Одеський ліцей №65.

У літературі кожного народу, серед її великих творців, є поети, імена яких оповіті славою. Таким поетом українського народу є Тарас Григорович Шевченко, чия безсмертна спадщина – одна з найбільших вершин людського генія. Поезія Шевченка національна та інтернаціональна, гуманна та самотня, загальнодоступна. Поет підніс не тільки тему України, українського народу, що стогнав під гнітом царизму, але й тему по-справжньому вільної людини. Слово «Україна» – одне з найчастіше вживаних у поезії Великого Кобзаря. Цей образ у творчій спадщині Кобзаря своєрідний і багатогранний. Шевченко одним із перших вводить його в українську поезію як об'єкт глибокого ліричного переживання. Поезія «Кобзаря» не дає сприймати землю як територію, а робить її рідною землею, Батьківщиною. Де б не був Шевченко, він завжди згадував село, поля, з гордістю говорив про героїчну історію рідного народу і всією душею рвався на Україну. Для Т.Г. Шевченка слово «Україна» було священним. Поет хотів бачити свою Україну вільною, щасливою та могутньою державою. І кожен вірш Тараса Шевченка – це справжній біль серця за рідний поневолений та бідний український край.

Я так люблю мою Україну убогу,

Що прокляну святого Бога

За неї душу погублю.

До глибини душі вражає могутня любов Великого Кобзаря до України. Поет полюбив її, як син свою рідну матінку-неньку. Збірку творів Тарас Григорович називає «Кобзар», щоб підкреслити свій зв'язок з рідними, українським народом та духовністю та мораллю.

Злими, іронічними словами картає митець панів, яких не турбувала доля українців, їх історія та культура. До таких панів безбачченків з поеми «І мертвим, і живим...» поет звертається:

*Нема на світі України,
Немає другого Дніпра,
А ви претеся на чужину*

Шукати доброго добра... Митець засуджує тих, хто не знає історії власного народу, рідної мови. Т.Г. Шевченко підносить ідею патріотизму, намагаючись збудити у своїх земляків бажання захистити народ від утисків і поневолення, піднести його мову та культуру, не відмежовуючись при цьому і від культури інших народів:

*І чужому навчайтесь,
Й свого не цурайтесь.*

Тарас Шевченко виступає як палкий та енергійний патріот, для якого доля рідного краю становить основний сенс його буремного життя:

*Та не однаково мені,
Як Україну злії люде
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окрадену, збудять...
Ох, не однаково мені.*

Кожна доба заново прочитує твори Великого сина України – Тараса Григоровича Шевченка. І кожен громадянин, визначаючи власне місце в житті рідної держави, вбачає свій священний обов’язок перед власним народом, відчуваючи потребу осмислити Шевченка для себе. Особливо це важливо для нас зараз, у 2023 році. Розуміти цінності Великого Кобзаря, сина нашого – Тараса Григоровича Шевченка.

Список літератури

1. Меншиков І. І. Поетичне слово Кобзаря: словник лексичних компонентів атрибутивних конструкцій / І. І. Меншиков, Н. В. Підмогильна. К.: ДП «Дирекція ФВД», 2008. 212 с.

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ОБРАЗУ ГОЛОВНОЇ ГЕРОЇНИ РОМАНУ «ДОЦЯ» ТАМАРИ ГОРІХА ЗЕРНЯ В ОДНОЙМЕННИХ ВИСТАВІ ТА РОМАНІ

Автор: Клют Ілля, учень 10 класу ліцею «Educator» м. Києва.

Науковий / педагогічний керівник: Олійник Оксана, вчителька української мови та літератури ліцею «Educator», аспірантка КУБГ.

Тема російсько-української війни актуалізується не лише в історичному контексті, а й у літературі. Українська авторка Тамара Горіха Зерня (справжнє ім’я — Тамара Дуда) 2019 року презентувала свій роман «Доця». Незабаром ця книга одержала премію «Книга року ВВС-2019», а також спеціальну відзнаку журі премії «ЛітАкцент року». Центральними у романі стають події весни та літа 2014 року. Це початок російсько-української війни на Сході України та окупації частини Донецької і Луганської областей. Науковиця О. Пухонська стверджує, що твір «Доця» «репрезентує війну як наслідок ментальних, культурних, історичних прорахунків, їх невіршення упродовж майже трьох десятиків років» [2, с. 209.].

За словами авторки твору, в основі сюжету — реальні події, персонажі, які мають відповідників у сучасній дійсності. «“Доця” є документальною книгою настільки, наскільки це можливо для художнього твору. Кожен діалог чи епізод відбувся у реальному житті... За кожним героєм стоїть реальний прототип...» [4].

У романі ведеться розповідь від першої особи. Перед читачами постає головна героїня – молода жінка, яка має прізвище «Ельф», що незабаром стає її позивним. Хоч вона й має ім'я, більшість героїв її називають «Доцею». Після початку воєнного конфлікту героїня стає на захист рідної країни, активно займається волонтерством. Як стверджує Тамара Горіха Зерня, ключова постать роману має прототипа – волонтерку, громадську активістку, учасницю опору окупації, розвідницю та підпільницю в Донецьку на початку війни на Донбасі [3, с. 80]. Головна героїня – травмована з дитинства особистість. Вона народилася на Рівненщині, рано втратила матір, а батько не зміг надати їй належного виховання. Через збіг обставин дівчина потрапляє до Донецька, який стає їй справжнім домом. Як відзначає О. Пухонська, саме пережита в дитинстві травма, як би це не суперечило законам логіки, сформувала в Доці стійкість до кризових обставин і здатність досить чітко в них орієнтуватися [2, с.209]. Героїня проходить таку собі ініціацію, проживаючи спільно горе донеччан, які втратили рідних під час аварії в шахті імені Засядька. Це дозволяє їй стати «своєю серед чужих». Та коли трапився воєнний конфлікт і Доця усвідомлює парадоксальність реакції частини жителів міста на дії ворога, вона розуміє, що «...ніколи в житті не почувала себе такою самотньою і безпорадною. Біля нас із бабусею утворилася порожнеча, сусіди, друзі, які забігали мало не щодня на пироги, раптом забули до нас дорогу» [4, с. 52]. Героїню вражає збайдужіння мешканців до трагедії, яка відбулася в рідному місті. За О. Пухонською, всі подальші дії та вчинки Доці є результатом раціонально продуманих, часом інстинктивно-рефлексивних ідей, намірів, керованих почуттям власної гідності та відповідальності за своїх, тобто рідних, друзів та українських воїнів, які відстоюють інтереси держави [2, с. 211]. Саме тому вона намагається їх підтримати часом ціною навіть власного життя. О. Якобчук відзначає, що героїню твору, якій авторка делегує проблемні питання, турбує мовна ідентифікація, розрізнення своїх і ворогів, майбутнє в найближчій і дальній перспективі [5, с. 145].

Роман Тамари Горіха Зерня «Доця» привабив своєю тематикою й актуальністю й сучасних українських режисерів. Так, 13 жовтня 2022 року на сцені Миколаївського академічного драматичного театру презентували глядачам моновиставу «Проста українська скіфська баба» (акторка й авторка адаптації – Марина Васильєва; режисер – Артем Свистун). Крім того, 21 жовтня 2023 року відбулася прем'єра однойменного спектаклю «Доця» в Національному академічному українському драматичному театрі ім. Марії Заньковецької режисером якого став Ігор Білиць.

Відвідавши другу виставу та поспілкувавшись із режисером ми спробували здійснити компаративний аналіз постаті головної героїні. Так, в інтерпретації Ігоря Білиця, який ще й займався літературною обробкою роману, Доця у форматі сторителінгу з рисами іронічності й імпровізаційності оповідає свою історію. Надзавдання головної героїні, на думку режисера, полягає в останній її фразі: «Насамперед ми будемо жити!». Ігор Білиць стверджує, що Доця в його виставі відчуває бажання вповні досягнути й полюбити кожен момент свого життя. Саме від цього він відштовхувався, вибудовуючи траєкторію образу [1]. Крім того, особливості сценографії та музичний супровід сприяли «оживленню» Доці. Героїня має такі ж характеристики, які в неї заклала авторка. Особливості театральної інтерпретації зумовили скорочення тексту, проте завдяки зображально-виражальним інструментам режисер зміг посилити ключові її риси.

Отже, Тамара Горіха Зерня створила колоритну персонажку, яка опинилася на порозі війни й усвідомила власну ідентичність, крім того, закріпила її власними вчинками. Цей же образ знайшов яскраве відображення у театральному мистецтві, завдяки чому ключові ідеї,

закладені в героїню та її вчинки, ще яскравіше висвітлили шлях українства від пострадянської стагнації до виборювання своєї національної гідності й свободи.

Список використаних джерел

1. Інтерв'ю з Ігорем Білицем, режисером Національного драматичного театру імені Марії Заньковецької. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1hSXEToVzdp3iu9CDi5SrKDC2x-WFWU16?usp=drive_link
2. Пухонська О.Я. Від історії до Донбасу ідентичнісний простір війни в романі Тамари Горіха Зерня «Доця». // Закарпатські філологічні студії. 2021. Випуск 15. С. 207-212. URL: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/15/41.pdf>
3. Ренчка І. Мовна поведінка та мовна стійкість українців в умовах російсько-української війни (за романом Тамари Горіха Зерня «Доця») // Українська мова. Науково-теоретичний журнал. Київ, 2020, № 3 (75). С. 75-88
4. Тамара Горіха Зерня. Доця. Київ : Білка, 2019. 288 с
5. Якобчук О. Публіцистичний пафос роману Тамари Горіха Зерня «Доця» // Українська література в просторі культури і цивілізації : збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених / відповід. ред. Н. В. Горбач; ред.-упоряд. В. М. Ніколаєнко. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. С. 144-146.

ОБРАЗ ШЛЯХУ У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Автор: Мамалига Софія, учениця 8 класу Одеського ліцею № 65, м. Одеса.

Науковий / педагогічний керівник: Каргіна Наталія, вчителька української мови та літератури, Одеський ліцей № 65.

Символіка образів Тараса Григоровича Шевченка вивчається як своєрідне явище, зумовлене особистими ідеями та переконаннями поета-філософа. Втім все більше звертається увага на потрактування образів через їх взаємовідносини із народнопісенною традицією народу. Образ шляху у творчості митця й зацікавили мене дослідити це та описати.

У мистецькому доробку поета можна простежити низку різноманітних образів-символів, серед яких поширеними є оселя (хата), кінь, зоря, степ, курган, садок, козачина, сонце. Окрему увагу Тарас Григорович Шевченко приділяє архетипу дороги.

В усній народній творчості шлях-путь-дорога – є символом нелегкого буття, прощання з рідною оселею, пошук долі. У релігійних уявленнях – це образ зв'язку між двома точками простору, його складність і карколомність. Досить часто подолання героєм шляху співвідноситься зі здобуттям найвищих обрядових цінностей світу. У давнину образ шляху символізував набір правил і норм поведінки людини, тому початком життєвого подорожування була саме батьківська оселя.

У поезії митця архетип дороги має досить широке та глибоке значення. Часто він поєднується саме із жіночими образами: молодої та красивої дівчини, що блукає («Причинна», «Катерина», «Ой три шляхи широкії...»)

Так, зокрема, у Шевченківській баладі «Причинна» дорога символізує пошук життєвої долі та блукання дівчини:

Не русалонька блукає:

То дівчина ходить

Й сама не зна (бо причинна),

Що такеє робить.

Дівчина повинна прийняти власну долю, осмислити, що її обдурили й залишили. Втім вона відмовляється це робити. Для підсилення чуттєвого забарвлення поет використовує образ

роздоріжжя, який є певним символом втраченої життєвої долі, фальшивих надій, розгубленості людини перед своїм майбутнім. Аналогію ми можемо простежити і в образі Катерини:

*Вийшла з села – серце мліє;
Назад подивилась,
Покивала головою
Та й заголосила.*

Народнопоетичне підґрунтя має і всесвітньо відома поема Т.Г. Шевченка «Сон» («У всякого своя доля...»), де чітко можна простежити градацію шляху. За основу творення поеми Тарас Григорович Шевченко взяв сонну візію, яка описує нам шлях душі в інший, незнайомий та потойбічний світ. Ця поезія має яскраве уснопоетичне забарвлення, а сам образ-символ дороги у творчості поета-філософа є наскрізним. Розтлумачуючи фольклорні мотиви, Великий Кобзар подає різні його варіації. Це – і пошук втраченої життєвої долі, і прагнення до духовного очищення людини, і людської сили.

Список літератури

1. Єфремов С. О. Шевченкознавчі студії / С. О. Єфремов. Київ : Україна, 2008. 368 с.
2. Меншиков І. І. Поетичне слово Кобзаря: словник лексичних компонентів атрибутивних конструкцій / І. І. Меншиков, Н. В. Підмогильна. Київ: ДП «Дирекція ФВД», 2008. 212 с.
3. Касіян В. І. Пророк: літературно-мистецьке есе / В. І. Касіян. Київ : Веселка, 2006. 430 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗМАЛЮВАННЯ ІСТОРИЧНИХ ПОСТАТЕЙ У ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Автор: Рудько Марія, учениця 10 класу ліцею «Educator» м. Києва.

Науковий / педагогічний керівник: Олійник Оксана, вчителька української мови та літератури ліцею «Educator», аспірантка КУБГ.

Історична тематика – це неповторне творче явище в розвитку літератури. Художнє слово як віддзеркалення життя та людського досвіду має унікальну здатність відтворювати історичні перипетії крізь призму реальних персоналій. Проблема історичного дискурсу в літературних творах займалися М. Дуднікова, Ю. Ковбасенко, Л. Король, Н. Крижановська та інші.

Як відзначають Т. Батанцева та Г. Атрошенко, змалювання минулого в літературі, особливо із залученням конкретних діячів, дає чудову можливість висвітлити й інтерпретувати події та постатей, які колись відігравали важливу роль. Це, в свою чергу, сприяє дослідженню особливостей менталітету, своєрідності історії, культури народу, а також впливає на формування національної самосвідомості [1, с. 83]. Ми згодні з такою думкою та вважаємо, що література – це потужний засіб формування колективної пам'яті, який впливає на сприйняття історичних постатей та їхнє місце в культурі. Взаємодія між фольклором, літературою та історією притаманна багатьом культурам. Письменники бачать можливість використовувати образи історичних персоналій з метою залучення читачів до зображуваної минувщини.

Історична тематика посідає важливе місце у творчості численних авторів і користується великою популярністю серед різних літературних напрямів, зокрема таких як романтизм, реалізм, натуралізм і модернізм. Знаходить вона своє відображення й у період постмодерну й метамодерну. Зображення історичних перипетій у художніх творах має свої відмінності в конкретну епоху. Так, наприклад, О. Меркулова та Ю. Іщенко стверджують, що період метамодерну змальовує минуле та його діячів крізь призму своїх концептуальних маркерів,

зокрема через інтертекстуальність, рецептивність, пародійність, іронізм. В основі такого відображення дійсності лежить тенденція до змішування кодів. Для науковців окреслені характеристики ставлять виклик, який полягає у виявленні співвідношення фактичної правди та художнього вимислу, що корелює з проблемою історизму. Натомість письменники минулих епох найчастіше намагалися знайти відповіді на більшість запитань, актуальних для сьогодення [3, с.43].

Панування конкретної літературної епохи зі своєю стилістикою також обумовлює й жанрову специфіку творів на історичну тематику. Здебільшого минуле в літературі лягає в основу сюжетів історичної прози, провідною ознакою якої є інтелектуальне переосмислення важливих фактів. Ю. Мельнікова відзначає, що формування такого різновиду прозових творів сягає корінням ще в античну традицію. Тоді ж провідними жанрами були логографи, аннали, життєписи. У добу Середньовіччя історична проза функціонувала в таких різновидах: агіографія, апокриф, хроніка, літопис. Повісті й романи були ключовими жанрами Нової доби. У них, замість історичних героїв, на першому плані була індивідуальна доля звичайної людини як типового представника суспільства.

Змалювання реальних людей дозволяє зацентувати увагу читача на конкретному проміжку часу, сфокусуватися на їхній соціальній значущості або впливі суспільства на них, дослідити таємницю. У творах, де головними героями є історичні постаті, факти завжди переплітаються з художнім вимислом, який зберігається в межах відтвореної епохи. Сучасні письменники будують сюжети своїх творів, залучаючи реальних персонажів, задля рефлексії над актуальними проблемами та відображення сучасного світу через призму минулого. Література реалізму, модернізму, постмодерну й метамодерну тяжіє до жанрів повісті та роману із залученням різноманітних засобів художньо-історичної ретроспекції (згадаймо популярний жанр ретророману) [4, с. 55-56].

Багато історичних персонажів, які зображені в художній літературі, беруть свій початок із достовірних джерел, що допомагає автору якомога достовірніше передати події та інтерпретувати постатей. Серед розмаїття зразків подібного спрямування відзначаємо такі твори: «Князь Кий» Володимира Малика, «Роксолана» Павла Загребельного, «Князь Ієремія Вишневецький» І. Нечуя-Левицького, «Чорна рада» Пантелеймона Куліша, «Святослав» і «Володимир» Семена Скляренка, «Петрії й Довбушуки» Івана Франка та багато інших. Кожен із авторів описує різних постатей та епохи, базуючись на історичних джерелах, залучаючи елементи вимислу. Крім того, письменники застосовують метод художньої реконструкції, який полягає, як відзначають О. Меркулова та Ю. Іщенко, досліджуючи ретророман А. Кокотюхи, в моделюванні історичної достовірності завдяки реалістичному зображенню часопростору із превалюванням домислу, історично виправданому змалюванню персонажів, мовних засобів конструювання художньої правди та різних тематичних дискурсів, де автор має змогу поєднувати домисел та вимисел [3, с.44].

Зображення історичних постатей у художній літературі – завдання, сповнене викликів, але водночас захопливе для тих, хто віддає своє серце й думки літературі. Це не лише розповідь про минуле, але й створення взаємодії між світами, які, здається, навіть не повинні зустрічатися. У кінці цього творчого шляху викристалізовується не просто літературна робота, а й часова капсула, що повертає нас до минулого.

Список використаних джерел

1. Атрошенко Г., Батанцева Т. Образне осягнення постаті Івана Сірка в історичній літературі для дітей // Мова. Свідомість. Концепт: зб. наук. статей / відп. ред. О. Г. Хомчак. –

Мелітополь: ФОП ОДНОРОГ Т.В., 2018. Вип. 8. С. 83-86. URL: <https://filolog.mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/Zbirnyk-8.pdf>

2. Герман Н. Особливості трактування постаті Єремії Вишневецького в художній літературі (на матеріалі романів І. Нечуя-Левицького «Князь Єремія Вишневецький» та Г. Сенкевича «Вогнем і мечем») / Н. Герман // Волинський філологічний текст і контекст / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки [упорядкув.: Л.К. Оляндер]. Луцьк, 2008. Вип. 6 : Польська, українська, білоруська та російська літератури в європейському контексті, Ч. 1. С. 351-363. URL: <https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/92>

3. Іщенко Ю., Меркулова О. Засоби художньої реконструкції історії у романі Андрія Кокотюхи «Привид із Валової» // Українські студії в європейському контексті: зб. наук. пр. 2021. №4. С. 42-52. URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Ishchenko_2021_42.pdf

4. Мельнікова Ю. Генеза історичного роману в українському літературознавстві як однієї з модифікацій жанру // Актуальні проблеми слов'янської філології. 2010. Випуск XXIII. Частина 2. С. 56-66. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/37617>

ОБРАЗ КАТЕРИНИ ТА МОСКОВЩИНИ У ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Автор: Руссол Максим, учень 8 класу Одеського ліцею № 65, м. Одеса.

Науковий / педагогічний керівник: Каргіна Наталія, вчителька української мови та літератури, Одеський ліцей № 65

Тема жінки-матері – провідна у творчості митця Т.Г. Шевченка. Великий поет і художник багато уваги протягом усього життя присвятив темі жіночої долі і створив прекрасні образи жінок, матерів, які нас чарують, зворушують, захоплюють, відкривають нові світи. З ніжністю й любов'ю змальовує поет українських дівчат, молодниць, але найбільшої сили поетичного узагальнення досяг Шевченко у створенні образів жінок-матерів. У шанобливому ставленні до жінки та обожнюванні жінки-матері Тарас Шевченко відтворив національні особливості, ментальність українського народу.

*«Кохайтесь, чорнобриві,
Та не з москалями,
Бо москалі – чужі люде...»*

Це перші рядки поеми «Катерина», одного з найкращих у Шевченка, і найбільшого з творів, включених до першого видання «Кобзаря» (1840).

В основі сюжету «Катерини» – людина, що посідає високий соціальний стан. У разі це москаль, російський офіцер.

Сам Тарас Шевченко казав, що в основу сюжету «Катерини» покладено справжню історію, що, втім, і не дивно. Випадок був, очевидно, типовим, що знайшло відображення і у фольклорі.

В українській мові слова «москаль» мають два значення: 1) солдат 2) руський. Тарас Шевченко використовує це слово в обох значеннях. Наприклад, у поемі «Москальова криниця» йдеться саме про солдата, у «Катерині» слово «москаль» використовується в обох значеннях, але переважає, безперечно, друге – «москаль = російська».

У поемі Т.Г. Шевченко підкреслюється з перших рядків: любов до чужинця-москаля закінчиться трагедією. Поет не засуджує батька та матір Катерини за те, що вигнали дочку з немовлям за поріг:

*Будь щаслива в чужих людях,
До нас не вертайся!*

Натомість «поганий» москаль згадується неодноразово. Двічі віддана москалем (він «не впізнав» у «шаленій» жінці, яка кинулася показувати йому його ж дитину, свою коханку), Катерина топиться, а дитину підбирають добрі люди і він, зрештою, стає помічником сліпого кобзаря. Якось на дорозі до Києва поряд з кобзарем та хлопчиком зупиняється карета, запряжена шісткою коней. У кареті – «пані З паном і сім'єю». Панна милується на чорні брови хлопчика і подає милостиню, а пан, той самий москаль, впізнає в хлопчика свого сина і... відвертається таким чином, зрадивши Катерину втретє. Карета рушає з місця, обдавши хлопчика пилом, а хлопчик із кобзарем, помолившись, продовжують свій шлях.

*Порахували, що дістали,
Встали сіромахи,
Помолилися на схід сонця,
Пішли понад шляхом.*

У шевченкознавстві існує алегоричне тлумачення цієї поеми, де образ Катерини символізує образ України, поневоленої росіянами, Російською імперією. Далеко не всі з цим тлумаченням згодні, тим більше, що й сама по собі тема дівчини, яка народила дитину поза шлюбом, одна з коханих у Тараса Григоровича Шевченка.

Список літератури

1. Меншиков І. І. Поетичне слово Кобзаря: словник лексичних компонентів атрибутивних конструкцій / І. І. Меншиков, Н. В. Підмогильна. К.: ДП «Дирекція ФВД», 2008. 212 с.
2. Касіян В. І. Пророк: літературно-мистецьке есе / В. І. Касіян. К.: Веселка, 2006. 430 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЕЗІЇ МІЇ СЕРЕБРЯНИК КРІЗЬ ПРИЗМУ ТРЬОХ ЛІТЕРАТУРНИХ ЕПОХ

Автор: Серебряник Мія, учениця 11 класу ліцею «Educator» м. Києва.

Науковий / педагогічний керівник: Олійник Оксана, вчителька української мови та літератури ліцею «Educator», аспірантка КУБГ.

Сьогодні для України як ніколи важлива тема культури та мистецтва. Це актуалізує потребу розширювати рівень обізнаності реципієнтів та поширювати здобутки митців художнього слова. Тому метою нашої наукової розвідки є аналіз власних поетичних напрацювань, уміщених в збірці «Спокій у тиші», а також порівняння їх з особливостями різних літературних епох.

Звернімося до особливостей модернізму. Як відомо, митці цієї епохи боролися за пошук нового або ж самого себе через самоаналіз чи події минулого. Поезію Мії Серебряник споріднює з авторами модернізму експресія та імпресія. Візьмімо до уваги імпресіоністичний уривок із вірша «Дитяча казка»: *«Тут ти заглух, затиш і захворів, / Лишивши все, чого хотів. / Замок, задрях, застопорився / І холод який відродився...»*.

Рядки сповнені новим імпресіонізмом, що виражається через опис дії або вплив зовнішнього світу. У той час як ранній вияв цього стилю обмежений лише відчуттями. До того ж, іноді імпресіонізм у власній поезії набуває форми поради або навіть змушуння чи закликання до дій: *«Заплющуй очі, суть згадай / Забудь всі фізики закони, / Існуй в реальності безодній»*.

Цікавою є цитата з вірша «Безодня», що неначе просить читача зробити, сприйняти, відчувати. Одночасно з тим як модерністичний імпресіонізм швидше просто вказує на особисті враження автора чи героя. Це більше схоже на звичний модернізму імпресіонізм: *«Тепер затиш і вітер в полі, / Тепло-жовтий колосок. / А я стою в розмежжі долі, / Та чую тихий голосок...»*.

Найважливіша відмінність поезії Мії Серебряник та авторів-імпресіоністів у тому, що перші з них звернені до читача, спрямовані на його подальше занурення в атмосферу. Натомість вірші імпресіоністів періоду модернізму оприявлюють думку від особи ліричного героя.

Звернімо увагу на експресіоністичні риси поезій збірки «Спокій у тиші». Слова з вірша «Привид» дають емоціям торкнутися душі або навіть вплинути на читача: *«Від всіх замків він має ключ, / Він ціль, мета, сльоза і борг. / Він три в одному, світлий ключ: / Злість, заперечення і торг»*. Порівняймо з поетичними рядками експресіоніста Георга Гайма, у яких чітко простежується схожа символіка: *«Правицею стрясє раз у раз. / Вогненне море міниться в нітьмі. / Біжить завулками. Його в цей час / З'їдають сні. Уранці мруть самі»*.

Добір художніх засобів спрямований на максимальну передачу реципієнтові всього спектру емоцій ліричного героя. Чи, наприклад, візьмімо до уваги уривок із вірша Миколи Хвильового «Що нам морок!»: *«Тіні – / Зникли. Вечір синій / І – кривавий... / Що мені? / Я до цього також звиклий, / Як до мене тьмяні сні. / Уквітчали / Небо зорі... / Зорі списики у простір. / І сьогодні, як і вчора, / Морок хмуриється від злості»*.

Із ним порівнюємо фрагмент поезії «Спокій у тиші»: *«Життя – то сміх / Кохає всіх. / А в щасті гріх – / З усіх утіх / Мене лиш збіг всміхає. / Сльоза - кришталь, / Кує ту сталь, жене печаль, / І кличе в даль / Затихлий жаль, / Мене деталь дивує дивно»*.

Простежуємо спорідненість мотивів та проблематики. Можемо зробити висновок, що частина поетичного доробку Мії Серебряник тяжіє до кількох течій модернізму, а саме до імпресіонізму та експресіонізму.

Звернімо увагу на тенденції віршотворення постмодерну, який відомий своєю саркастичністю та неоднорідністю. Поезія цього періоду змальовує сутність людини в житті, лиш трохи демонструючи її безпорадність перед долею. Відомий філософ Мартін Гайдеггер також писав вірші, які були сповнені постмодерністичних ознак. Звернімося до його рядків із вірша «Зимовий вечір»: *«Коли сніг у шибу б'є, / Довго дзвін вечірній дзвонить, / У господі стіл долонить / Багатьом тепло своє»*.

Слово «коли» на початку строфи є досить популярним в поезиці постмодернізму. Оскільки цей стиль розраховано на донесення інформації широким масам, а не передачу почуттів персонажа, автори намагаються скласти навколо читача повну картину ситуації, з чого і випливають такі цікаві слова, як-от у поезії Мії Серебряник «Коли довкола тиша ходить»: *«Коли довкола тиша ходить, / Світло в темряві мовчить, / Спокій розум крутить, зводить, / І сяйво в мороці тремтить»*.

Тут бачимо той самий прийом та яскраві моменти занурення в атмосферу. Розгляньмо український постмодерн на прикладі віршів нашого сучасника Юрія Андруховича: *«О ніч німа, пустельна і совина! / Цей холод, ця тілесна печія... / Матерія – первинна. Це – провина. / (Як не моя й не Божя, то чия?)»*.

Дуже цікаво спостерігати у вірші «Сумнів» переплетення метамодерну з постмодерном. Також можемо побачити схожі риси з європейським стилем занурення в атмосферу. Постає перед очима повна картина, а фарби додає резонанс рядка про матерію із поезії Мії Серебряник «Бачиш у сні»: *«Нічна дорога : сонний нурт, / Із нутрощами жару й жаху. / Баюкає той мрячний гурт, / І голову вклада на плаху»*.

Постає схожий образ ночі, а опису також надається провідна позиція. Прослідковується неоднорідність, обидві сторони медалі, як і у вірші Андруховича. Та ця строфа, що цікаво, проявив метамодерну не має, на відміну від вище вказаної. Це дає підстави стверджувати, що

частина поетичного доробку Мії Серебряник також тяжіє й до традицій віршотворення постмодерну.

Звернімося й до специфіки метамодерну, який здебільшого є рефлексійним. Метамодерн, або ж постпостмодерн в українській літературі лише починає набувати своїх якісних ознак. Йому притаманні водночас іронія та щирість, об'єктивна оцінка ситуації, намагання пожартувати над нею, а також спрямування читача до серйозної ідеї, яка вправно завуальована в тексті. Метамодерну притаманні й риторичні запитання чи ситуації, які можуть зовсім по-різному сприйматися читачами, незакінчені сюжети, в яких працює техніка «додумай сам». Це справді працює на збільшення аудиторії, адже метамодерністи розуміють, що кожен читач мислить по-різному, й використовують це. Візьмемо за приклад ту ж саму строфу Юрія Андруховича: *«О ніч німа, пустельна і совина! / Цей холод, ця тілесна печія.../ Матерія – первинна. Це – провина. / (Як не моя й не Божя, то чия?)»*.

Остання фраза є неначе доповненням до вірша, але в ній вкладено вагому частину сенсу. Дужки не рідкість для метамодерних віршів, як і сенс, що розкриваються з однієї фрази, а вся інша частина поезії йде лише як доповнення та забарвлення.

«Забудь забаву - нема брудкіше почуття, / Ніж свої вести брудні справи, / Бруднити не свою вже славу, / Та посміхатись всім лукаво. / (Деся там шепочеш каяття...)», – це фрагмент із поезії «Бездня» Мії Серебряник, де також гарно сплітаються постмодерні та метамодерні ознаки, а саме скептицизм з нерозкритим змістом. Бачимо також відому техніку «додумай сам», завдяки чому в кожного читача складеться власна думка про ідейне наповнення.

Таким чином, метамодерн – це літературна епоха, яка зараз стрімко набуває обертів у своєму розвитку. Тож ми маємо можливість спостерігати справді цікаве явище плавного «перетікання» однієї стилістики в іншу, а також їх комбінування в деяких роботах. Підсумовуючи, можемо відзначити, що поезія Мії Серебряник на прикладі збірки «Спокій у тиші» є синтезом стилістичних особливостей трьох літературних епох й увібрала в себе найколеритніші засоби відображення реальної дійсності в художньому вимірі.

Список використаних джерел

1. Андрухович Ю. Сумнів. URL : <https://onlyart.org.ua/yurij-andruhovych-sumniv/>
2. Гайдеггер М. Мова. URL : <https://www.ji.lviv.ua/n9texts/haidegger.htm>
3. Дем'яненко Л. Імпресіонізм у музиці і літературі (Михайло Коцюбинський і Клод Дебюссі) // Слово і Час. 2011. № 1. С. 78-84. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/143784>
4. Гайм І. Вірші. Переклади Тимофія Гаврилів. URL: <https://archive.prostory.net.ua/de/expressionismus/179-2009-03-27-19-16-45>
5. Кохан Т. Експресіонізм в контексті видової специфіки мистецтва (загальне окреслення рис імпресіонізму). Автореф. дис. 2022. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/2792>
6. Хвильовий М. Що нам Морок! URL: <https://onlyart.org.ua/ukrainian-poets/virshi-mykoly-hvylovogo/virsh-mykoly-hvylovogo-shho-nam-morok/>

НАРОДНА ПІСНЯ У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА ШЕВЧЕНКА

Автор: Шмельова Варвара, учениця 8 класу Одеського ліцею № 65, м. Одеса.

Науковий / педагогічний керівник: Каргіна Наталія, вчителька української мови та літератури, Одеський ліцей № 65.

Народна пісня була першою школою поетичної майстерності Тараса Григоровича Шевченка. Ще з дитинства митець із уподобанням слухав сліпих співців-кобзарів, бандуристів та лірників.

Уже в перших своїх віршах Тарас Григорович висловив своє ставлення до покликання народного співця. Шевченко показав рідні взаємовідносини Кобзаря з думками й почуттями українського народу, її мовою та культурою. Першою піснею, яку почув малий Тарас, була колискова, що її співала йому мати. Поет часто згадував своє дитинство:

*Мене там мати повила.
І, сповиваючи, співала,
Свою нудьгу переливала
В свою дитину.*

В українських піснях багато вдалих виразів, пломенистих порівнянь: дівчини – із зірочкою, квіточкою; юнака – із явориною, соловеем; є в пісні ілюстрації долі й безщастя, багатостраждального кохання, відступництва. У поезії «Перебендя» Т. Г. Шевченко створює образ народного співця:

*Хто грає, того знають
І дякують люде:
Він їм тугу розганяє,
Хто сам світом нудить.*

Яскраво власні погляди на роль української народної словесності Т. Шевченко висловив у поезії «До Основ'яненка». На думку митця, народна пісня – це яскраве й промовисте свідчення того:

*Що діялось в світі,
Чия правда, чия кривда
І чиї ми діти.
Наша дума, наша пісня
Не вмере, не загине.
От де, люде, наша слава,
Слава України!
Без золота, без каменю,
Без хитрої мови,
А голосна і правдива,
Як Господнє слово.*

Використовуючи засоби народної пісні, Тарас Григорович Шевченко створив щось надзвичайно близьке до народної пісні, але разом з тим нове, оригінальне, своє та оригінальне. Поет переважно звертається до тих пісень, у яких відображаються народні прагнення. Народнопісенні елементи є дорогоцінними перлами українського слова та думки. Т.Г. Шевченко творив у різних жанрах народнопісенної творчості: у нього зустрічається й сумна, сповнена туги й хвилювання за майбутнє дитини, колискова й похмура гайдамацька пісня, але найбільше у нього тих творів, що подібні до народних побутових пісень із багатством тематики й різноманітністю вираження почуттів та хотінь, починаючи від веселих та завершуючи глибоко поетичними про складну жіночу долю та нещасливе кохання. Пісня була невід'ємною часткою душі Кобзаря.

Список літератури

1. Меншиков І. І. Поетичне слово Кобзаря: словник лексичних компонентів атрибутивних конструкцій / І. І. Меншиков, Н. В. Підмогильна. К.: ДП «Дирекція ФВД», 2008. 212 с.

ФІЛОСОФІЯ ТА СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВ

Автор: Андрющенко Тимофій, учень 10 класу СШ №76 ім. О. Гончара, м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Коваленко Тамара, заступник директора з фізкультурно-масової роботи, спеціалізована школа №76 імені Олеся Гончара.

Національна ідентичність – почуття нації єдиним цілим, в особі відмітних традицій, культури, мови і політики. Національна ідентичність людини є її ідентичність і почуття приналежності до однієї держави або однієї нації, незалежно від свого юридичного статусу громадянства [1, с. 415].

Любов'ю та відданістю своїй батьківщині, прагненням своїми діями служити її інтересам, готовністю іти на жертви в ім'я інтересів свого народу є патріотизм [2, с. 295]. Громадянське почуття має значний вплив на утворення національної ідентичності та патріотичної самосвідомості.

Велику роль у формуванні національної ідентичності відіграла козацька педагогіка – система принципів, методів роботи та осередків виховання за козацької доби. Козацька педагогіка формувала у молодого покоління синівську любов до рідної землі, готовність захищати її від чужоземних загарбників, глибоку духовність. Головне полягало у вихованні вільної й незалежної особистості, козака-лицаря, розумного і мужнього громадянина, захисника рідної землі, патріота України, носія української суверенності й волелюбності, національної гідності, вроджених чеснот і норм християнської моралі [3].

Суттєво важливими чинниками формування національної ідентичності, безумовно, є рідна мова, традиції, звичаї та культура. Ці фактори є рушійною силою для самоусвідомлення особистості як громадянина України.

Згідно з різними інформаційними джерелами, існують різні аспекти, що негативно впливають на формування національної ідентичності: проблема єдності українських етнічних земель, питання володіння рідною мовою, хибно усталений національний виховний ідеал, орієнтація на цінності, притаманні іншим націям, аполітичність мислення, слабкість волі, брак національної гордості, фальсифікація історичної правди, відсутність національної історичної освіти, формування меншовартісної свідомості.

Держава зацікавлена у саморозвитку молоді, становленні патріотичної самосвідомості юних громадян. У підлітків повинно відбуватися утворення духовно-осмисленого, рефлексивного патріотизму, саме тому перед педагогами Нової української школи постає завдання формування національної ідентичності учнів. Концепція програми реформи Міністерства освіти та науки пропонує виховний компонент змісту компетентностей, визначених у Законі України «Про освіту». Виховання у свідомості учнів національної ідентичності є однією із пріоритетних цілей навчання.

Велика роль у формуванні національної ідентичності в закладах освіти відводиться вчителю, який злагоджено та синхронізовано реалізує навчальні програми, затверджені Міністерством освіти та науки України.

Важливими цінностями в особистості педагога є повага до учнів, постійне самонавчання, любов до справи та дітей, інтерес до педагогічної діяльності, вимогливість до школярів та насамперед до себе. Наявність цих рис у вчителя значно покращує освітній процес, а прикладом може слугувати Борис Грінченко та його родина.

Сім'я Грінченків – яскравий приклад правильного виховання. Відомий письменник, педагог, літературознавець Борис Дмитрович Грінченко дуже уважно ставився до формування у своєї дочки істинних поглядів та цінностей. Батько протягом життя заохочував Анастасію до здобуття освіти, давав безліч корисних порад щодо здорового способу життя, а головне – сприяв піднесенню національної самосвідомості дитини, формував уявлення про самотність та місце серед інших народів української нації.

Збагаченням емоційно-естетичного досвіду, духовного розвитку школярів, формуванням мистецьких уявлень, потреби у творчій самореалізації учнів є уроки, проведені в музеї. Наприклад, у музеях історичного профілю відбувається зміцнення патріотичних поглядів та формування власної національної ідентичності, тому, звісно, таке проведення часу – безумовна користь для юних громадян.

Список використаних джерел

1. Нагорна Л.П. Ідентичність національна // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол. : В.А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наук. думка, 2005. Т.3 : Е-Й. С. 415.
2. Патріотизм // Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 295-297.
3. Мельничук Ю. Засобами козацької педагогіки [Електронний ресурс] / Юрій Мельничук // видавництво «Університет «Україна». 2018. URL: <http://surl.li/ngqyt>

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЕТНОСІВ НАСЕЛЕННЯ МІСТ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ У ХІХ СТОЛІТТІ

Автор: Дузь Марія, вихованка відділення філософії та суспільствознавства КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», учениця 11 класу Навчально-виховного комплексу № 157, м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Попченко Іван, вчитель історії Навчально-виховного комплексу № 157, м. Київ.

Місто – це одне із ключових мірил цивілізації будь-якої країни, воно слугує індикатором та показником розвитку всіх можливих сфер життя людей. У місті зосереджені головні соціальні структури суспільства, охоплюючи фактично всі складники життєдіяльності людини: місця зайнятості, відпочинку, самовдосконалення та праці з метою заробітку. Нашим завданням є аналіз населення міст Правобережної України у ХІХ столітті, їх етнічний склад, сфери зайнятості, демографічні особливості, які впливали на розвиток тогочасної України.

Із метою ретельнішого аналізу складу населення міст, необхідно звернутися до їх соціально-професійної характеристики. Аналіз документів засвідчує, що більше ніж 80% євреїв Правобережної України заробляли на життя торгівлею, але при цьому, більшість зі них навіть не були купцями [1, с. 125]. Також в цей період на території Подільської губернії налічувалося 383 купців (євреїв), ця кількість офіційно займалася торгівлею, але за інформацією місцевої влади ще 22613 міщан (євреїв) теж займалися торгівлею [2, с. 356]. Подібна відповідність спостерігалася і в інших губерніях краю. Так, наприклад, у 1812 році на території волинської губернії підраховали 374 купців за походженням євреїв – це приблизно було 2.2% від загальної кількості єврейського населення. Але й інші євреї не дивлячись на те, що не були в статусі купців, займалися та заробляли на життя різними видами торгівлі, і в результаті, як наслідок із цього є те, що в цей період серед міщан, торговці становили приблизно 77% працюючих євреїв [1, с. 138].

Також торгівлі не цуралися і ремісники, яким доводилося збувати власну продукцію у «1812 р. вони становили 18,8 % єврейського населення Волинської губернії. Надалі абсолютна кількість євреїв-купців стабільно збільшувалася: якщо у 1818 р. їх нараховувалося 524, у 1832 р. - 3739, у 1852 р. - уже 4572» [3, с.135]. «Таким чином, у першій половині XIX ст. кількість євреїв-купців збільшилася у 12 разів. Водночас, частка купців серед самодіяльного єврейського населення за цей же період зростала не так стрімко – у 1852 р. вона становила тільки 2,6 %. Разом з тим, у середині 1830-х р. купці євреї у Волинській губернії становили 97 % усіх купців краю, Подільській – 18 %, Київській – 7,4%. В подальшому ця цифра ще трохи зросла і в середині XIX ст. у Волинській губернії євреї-купці становили 96 %, Подільській – 87 %, Київській – 83 %» [4, с. 129].

Єврейська меншина також досить активно займалася орендарством, стаючи посередниками між виробниками сільськогосподарської продукції та її споживачами та іншими справами. В окремих галузях промисловості, дана меншина займала домінуючі позиції. Зокрема це стосувалося такого промислового виробництва як тютюнового промислу, на території Поділля євреї становили 78,4 % робітників даної галузі. Значно менше їх було у пивно-медоварному – 36,2 %, лісопильному – 18,3 %, чавуноливарному – 15,2 % виробництвах [5, с. 129].

«Найзначнішу, в кількісному відношенні групу, серед городян, становило промислове населення (257,4 тис. чол. або 28,1 %)» [6, с. 132]. Його питома вага була високою у всіх містах краю як за рахунок працюючих на великих підприємствах, так і завдяки наявності значної маси дрібнотоварних виробників.

Серед окремих професійних груп промислового населення міст найчисленнішими були виробники одягу. Кількість їх у містах Правобережної України сягала 96,6 тис. чол., або 38 % зайнятих у промисловості. Другими за чисельністю були будівельники – 43,9 тис. чол. (19 %). Досить значною групою були працюючі у металообробній і деревообробній промисловості. Кількість зайнятих тут разом із сім'ями становила, відповідно, – 23,1 тис. і 28,6 тис. чол. [7, с.120]. Для цих та інших галузей виробництва в містах Правобережжя було характерним переважаання дрібних форм виробництва.

Найбільш пролетаризованою серед професійних груп у міському населенні була категорія людей, зайнятих приватною службою. Із 12 тис. чоловік майже 102 тис. належали до поденників, чорноробів та прислуги. Майже 64 % з них проживали у Києві, де потреба в людях цих професій була найвищою. Питома вага їх у населенні Києва досягала 19 %. В інших містах представників цієї групи було менше, а їх питома вага становила у середньому 7- 10 %.

Значною у містах Правобережжя була чисельність чиновництва та військовослужбовців (108,4 тис. чол. або 11,8%). Частка останніх в деяких містах регіону (Проскурів, Рівне, Ковель) перевищувала 20 %.

У містах Правобережжя протягом другої половини XIX ст. продовжувала зберігатися висока питома вага дрібнобуржуазних верств населення. Крім того, склад міського населення краю мав свою специфіку, яка була результатом тривалого історичного розвитку і виявлялася у соціально-економічних, національних та культурних відмінностях.

Отже, характеризуючи міське населення українських губерній Правобережжя, розглядаючи його соціально станову структуру, національний та професійно-трудова склад, зазначимо, що українські міста мали абсолютно неоднорідний склад, серед населення домінували українці, росіяни та євреї. Також був відсоток поляків, німців та чехів. Законодавство Російської імперії не давало чітких юридичних визначень усім існуючим категоріям населення. Ми маємо нечіткість і розпливчастість реальної соціальної структури

суспільства і станової реформи 60-70-х рр. XIX ст. привели до швидкого розвитку капіталістичних відносин, у регіоні почали руйнуватися станові обмеження, активізувалися процеси утворення класів, тобто відбулася руйнація станів. На перший план виступає поділ за заняттями, способом отримання доходів і заробітку.

Список використаних джерел

1. Маслійчук В. Провінція на перехресті культур. Дослідження з історії Слобідської України XVIII - XIX ст. Харків, 2007. 40 с.
2. Константинова В., Ігнатова А. Європейське спрямування Північного Приазов'я в імперську добу: Британські консульські рапорти про італійське судноплавство. Бердянськ, 2016. 184 .с
3. Машков Д. Прибуткові будинки Києва. К.: «Кий», 2009. 383 .с
4. Молчанов В.Б. Життєвий рівень міського населення Правобережної України (1900-1914 рр.). К., 2005. 318 .с
5. Памятная книжка Киевской губернии на 1910 г. С приложением Адреса-Календаря губернии. Киев: Издание Киевск. губерн. стат. комитета, б. г. 347 с.
6. Давидюк В. Подорож вулицями Старої Умані. Умань, 2017. 527 .с
7. Гулянович І. М. Соціотопографія міст Південно-Західної України у кінці XVIII - середини XIX ст.: автореф. дис. канд. іст. наук. 07.000.01. Одеса, 2014. 20 с.

ПОРІВНЯННЯ ТОТАЛІТАРНИХ ІДЕОЛОГІЙ (МИНУЛОГО І СЬОГОДЕННЯ)

Автор: Муждабаєва Інаст, учениця 11 класу ліцею «Educator», м. Києва.

Науковий / педагогічний керівник: Чикайло Юлія, вчителька історії ліцею «Educator».

Актуальність дослідження визначається необхідністю зрозуміти призначення та механізми влади, що може служити запобігання подібним режимам у майбутньому. У контексті сучасних подій, зокрема війни в Україні, аналіз диктаторських практик стає особливо актуальним для розуміння світової політичної ситуації.

Мета роботи полягає в порівнянні політики та методів правління двох визнаних диктаторів – Гітлера та Путіна, зокрема, із акцентом на вплив засобів масової інформації. Ми не можемо оминати роль ЗМІ в сучасному суспільстві, оскільки це головний чинник формування поглядів та переконань громадян. Пропаганда, розповсюдження ідеології та маніпуляції через медіа – це інструменти, які використовувалися тоді, і нині є улюбленими методами диктаторів для агітації суспільства на свою користь. Під час дослідження слід звернутися до конкретних прикладів впливу медіа на образ Гітлера та Путіна, розглядаючи техніки пропаганди та їх вплив на суспільство.

Після завершення Першої світової війни Німеччина опинилася в складній економічній та політичній ситуації. Країна пережила глибокий економічний спад, а національний гнів і розчарування населення та відчуття певної несправедливості з боку країн-переможниць першої світової – влаштували ідеальне підґрунтя для приходу до влади Гітлера та його партії Націонал-соціалістична німецька робітничка партія [3, с.344]. Лідер Німеччини використовував ефективну систему пропаганди, яка, по-перше, сприяла формуванню культу особистості навколо нього, та, по-друге, мала антисемітський характер, спрямована проти єврейського населення, яка створила ворожнечу та поділила суспільство. Загальний контроль над ЗМІ, інформаційними джерелами та створення поліції держави, для застосування насильства проти опозиції дозволили йому контролювати сприйняття суспільства та підтримувати свою ідеологію. Також використовував психологічний підхід «об'єднання» народу навколо однієї мети, наприклад, надаючи всім своїм однодумцям однакову, брендовану форму, для

підтримання відчуття єдності. Також Гітлер обіцяв тим громадянам, які відчували себе позбавленими гідності та надії, відновити велич та могутність Німеччини та відшкодувати їй втрати. Саме так Гітлер давав народові відчуття, що діє згідно із їхніми пріоритетами.

На підставі наданої вище інформації можна стверджувати, що тоталітарні/фашистські режими держав – Росії і Німеччини доволі схожі, а саме такими аспектами як: вирощування культу особи лідера, коли його образ і влада ідеалізовано та піднесено до небес, як і весь народ над іншими расами. Встановлюється так звана диктатура коли «вожді» формують авторитарні правила та, зазвичай, не дозволяють вільного вибору. Важливою складовою є політика імперіалізму – експансія та завоювання інших територій або націй, здобувши мотивацію шляхом створення фейкового образу «зовнішньої загрози», це може бути військовою агресією, колонізацією або економічним впливом [3, с. 255]. Та все це допомагає підтримувати використання пропаганди для маніпуляції суспільством і створення позитивного образу лідера або режиму, а якщо людина не погоджувалася зі встановленою політичною ідеологією, то могла потрапити під дискримінацію та переслідування через політичну позицію, отже, такими діями ці режими порушують права людини та свободу слова.

Сучасні дослідники, порівнюючи ці режими, підкреслюють парадоксальну схожість політичного шляху цих осіб, зокрема отримання однакових визнань, які пов'язані з формуванням небезпеки щодо існування демократичних цінностей.

Але треба зазначити, що є доволі багато розбіжностей у правлінні цих двох **фюрерів** (нім. *Führer*, «провідник») — слово, що має однозначний переклад з німецької мови і означає «вождь»). По-перше, Путін беззаперечно досяг більшого успіху у створення дуже ефективної фашистської ідеї, а його вплив розповсюджується на інші нації, які живуть на території Російської Федерації, на відміну від Гітлера, якому це було не притаманне. У Німеччині нацисти пропагували хибне уявлення, яке прославляло німецький народ як представників «арійської раси», і підкреслювали, що представником таких «панівних» осіб можна тільки народитися, примкнути до арійської раси було неможливим, якщо особа була представником іншої національності чи тим більше раси. Але для сучасного «фюрера» міжнаціональність не є суттєвою проблемою. Це можна описати таким терміном як «інклюзивний фашизм» — обумовлює доступність особи іншої національної ідентичності без будь-яких заборон та обмежень доєднуватися до великих справ «великого і могутнього русского народу», головна умова бути зручним владі та вміти вправно прогинатися під рашистські принципи [2, с. 8-9].

Отже, можемо зробити висновок, що незалежно від історичного періоду, базова структура тоталітарного режиму тільки вдосконалюється та переходить на більш глобальний рівень впливу через залучання до процесів лідерів інших держав на міжнародному рівні, за рахунок активного використання ЗМІ, як засобу масового впливу на всі прошарки населення та національну приналежність певної країни. Також формування єдиного штучного народу в полікультурній країні призводить до створення фіктивної рівності та однієї політичної, загальної мети на міжнародному рівні та возвеличування цього народу в різних аспектах соціального життя для мотивації підтримувати та виконувати заклики влади щодо покращення життя та захисту «свого народу».

Список використаних джерел

1. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу. Л.: ЛНУ ім. Франка, 2014. С. 431-447
2. Шарп Дж. Від диктатури до демократії. К.: Ін-т ім. А. Ейнштейна. С. 8-11.
3. Лоренс Ріс. Гітлер і Сталін: Тирани і Друга Світова війна. К.: Лабораторія, 2020. 544 с.

ГУМОР У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПРОМОВ БАРАКА ОБАМИ

Автор: Ніколайчук Юліана, учениця 11 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Боярчук Оксана, викладач англійської мови Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Кінець XX – початок XXI століть демонструють підвищення інтересу широкого загалу різних лінгвокультурних спільнот до політичного життя країн. Це обумовлено, як правило, соціальними та психологічними факторами. Соціоекономічна і політична ситуація в державі створює певні умови для успішного перебігу політичної комунікації. Проте, політичний дискурс накладає відбиток на соціально-економічне і політичне життя держави. Гумор постає як різновид емоційної орієнтації, поряд з цинізмом та серйозністю, присутній в політичному дискурсі і спрямований, насамперед, проти особистостей, які претендують на авторитет.

Наразі досліджуються різні проблеми, пов'язані з втручанням мови у сферу політики. Поняття «дискурс» є дуже багатозначне за змістом. У науковій літературі до 1970-х років слово дискурс дуже часто згадувалося та зрівнювалося з поняттям текст. Це можна пояснити тим, що й досі не в усіх мовах існує слово, яке б відповідало цьому визначенню. У загальному розумінні «дискурс» – це комплексне комунікативне явище, яке, крім тексту, включає в себе також і екстралінгвальні чинники, тобто знання про навколишнє середовище, досвід, думки, ідеї, цілі адресата, необхідні для розуміння тексту. Учені наголошують на тому, що важливою рисою дискурсу в широкому значенні є співвіднесеність із конкретними учасниками акту (мовець та слухач), а також наміром мовця впливати на читача. Отже, у лінгвістиці дискурс трактується як вигад, який включає в себе активний процес мовної діяльності та її результат.

Питання тлумачення поняття комічного є одним з найскладніших і дискусійних у філології. Комічне – надзвичайно складна для вивчення естетична категорія. Специфіку взаємин людини зі світом виражає поняття картини світу, в структурі якої представлений концепт «комічного» як фрагмент концептуальної картини світу та стійке культурно-національне уявлення про явище і ситуації. Концептуальне поняття «комічне», яке існує в галузі наукового знання, можна представити у вигляді моделі, що включає в себе різні концепти, утворені на основі семантичних полів [1, с. 49].

Представники різних наукових шкіл традицій виділяють від двох (гумор і сатира) до семи (гумор, сатира, жарт, насмішка, іронія, гротеск, сарказм) основних форм, при цьому в деяких концепціях гумор і сатира розглядаються як дві основні [2, с. 12]. У нашому дослідженні ми зосередимо увагу на основних різновидах комічного у їх традиційній інтерпретації, яку запропонував Ю.Б. Боров, а саме: іронія та сарказм [3].

Іронія – різновид антифразису, де з метою прихованого глузування або для легкого, добродушного жарту мовна одиниця з позитивно-стверджувальним (в широкому розумінні) значенням. Важливе місце в системі відтінків комічного посідає сарказм, який нерідко порівнюють із сатирою та іронією. Але якщо суть іронії полягає в тонкому натяку, то в сарказмі головне – крайній ступінь емоційного ставлення, високий пафос заперечення, що переходить в повне несприйняття [3, с. 117]. Сарказм не має подвійного, часто прихованого змісту, як іронія. З іншого боку, сарказм споріднений із сатирою – гострим осудливим висміюванням усього негативного, проте він більш в'їдливий, викривальний, дошкульний, сповнений крайньої ненависті та гнівного презирства [4].

Політичний гумор – складне явище, наукова рефлексія якого може відбуватися у двох основних ракурсах. З одного боку, в умовах ускладнення політики, політизації різних сфер життєдіяльності соціуму, перманентного кризового стану владної сфери, гумор виступає

засобом її осмислення, в якому відображаються актуальні з погляду суспільства політичні процеси, події та персоналії.

Для виявлення специфіки функціонування гумору у англomовному політичному дискурсі, ми проаналізували промови та виступи чинного президента США Барака Обами. Промови поділяють на чотири види, залежно від мети: інформативні (informative), переконливі (persuasive), надихаючі (speech of welcome) та розважальні (entertainment) [5, с. 363- 453]. Спираючись на ці класифікації, позглянемо і промови Барака Обами.

Яскравим прикладом використання гумору у промовах Б. Обами є подія, коли у передвиборчій гонитві 2008 року Б. Обама та його опонент Джон МакКейн відвідали благодійний захід, після чого в Інтернеті з'явилась стаття під назвою «Obama and McCain trade jokes at charity dinner». Згідно цієї промови, ми проаналізували та знайшли прийоми синтаксичного і лексичного паралелізму та повтору. Б. Обама використовує такий стилістичний прийом як лексико-синтаксичний повтор, що є засобом встановлення відношень стосовно референта повідомлення.

Інший приклад: у січні 2010 року з'явилась стаття під назвою «Obama Vows to Make Jobs Priority, Slams Washington», у якій президентом були запропоновані стимулюючі програми з економіки США. Але відсутність реакції на його стратегії представниками Республіканської Партії не збентежила Барака Обаму, а навпаки, дала черговий поштовх проявити своє почуття гумору. Проаналізувавши, ми побачили, що в цій промові ним була використана іронія, направлена на нього самого ж. Це свідчить про те, що Б. Обама вдало володіє засобами гумору та не боїться висміювати себе.

Список використаних джерел

1. Giles H. Cognitive aspects of humor in social interaction: A model and some linguistic data / H. Giles, R.Y. Bourhis, N.J. Gadfield, Davies, A.P. Davies // Humour and laughter: Theory, research, and applications, edited by A.J. Chapman and H. C. Foot. New York : John Wiley & Sons, 1976. P. 48–56.
2. Дудар Є.М. Антифас: Гумор та сатира. Київ : Дніпро, 1987. 519 с.
3. Meyer J.C. Humor in member narratives: Uniting and dividing at work / John C. Meyer // Western Journal of Communication. 1997. Vol. 61 (2). P. 188–208
4. Sproule M.J. Speechmaking: An Introduction to Rhetorical Competence. San Jose State University, Wm. C. Brown Publishers, 1991. 490 p.

ПРАВО НА ОСВІТУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Автор: Пономаренко Валерія, вихованка відділення філософії та суспільствознавства КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», учениця 10 класу гімназії біотехнологій № 177, м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Кот Тетяна, завідувачка відділення філософії та суспільствознавства КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді».

Проблема забезпечення прав людини набула особливої актуальності й значущості в умовах складної воєнно-політичної ситуації, яка сформувалась після весни 2014 року та російської навали 24 лютого 2022 року, коли повномасштабним вторгненням на територію незалежної та суверенної держави Україна було порушено основоположні принципи й норми міжнародного права.

4 березня 2022 року Рада ООН із прав людини ухвалила резолюцію «Становище у сфері прав людини в Україні, що склалося внаслідок російської агресії». Відповідно до документа, Рада заснувала Незалежну міжнародну комісію з розслідування воєнних злочинів РФ в Україні. У жовтні 2022 року комісія представила Генеральній асамблеї ООН детальний письмовий звіт, у якому зафіксовано велику кількість вчинених російськими військами воєнних злочинів, порушень прав людини та міжнародного гуманітарного права в Україні [1].

Соціально-правова природа прав людини виявляється в закріпленні Конституцією (у широкому значенні цього нормативного акту як результату суспільного договору [2, с.402]) зазначених невідчужуваних прав, рівноправності їх захисту державою, неприпустимості ігнорування одних прав у разі пріоритетності реалізації інших, відсутності дискримінації, однакового застосування до усіх, незалежно від їхнього статусу, національності, мови, походження. Так, у Конституції України, невідчужуваними правами людини як суб'єкта прав і свобод визначено, зокрема, право на освіту (ст. 53) [3]. Головний обов'язок держави полягає у визнанні та захисті прав людини.

Освіта є однією з найважливіших сфер життя людини, яка визначає її можливості для розвитку і досягнення успіху в різних галузях. У сьогоdnішній складній геополітичній ситуації, освіта має особливу важливість в контексті змін, що відбуваються в світі. Умови війни суттєво ускладнили доступ до освіти та якість освіти для людей, які живуть в зонах бойових дій або стали біженцями і перебувають в інших країнах. Проте, незважаючи на це, право на освіту є невід'ємною частиною прав людини, і міжнародне гуманітарне право закріплює обов'язок держави забезпечувати освіту для всіх осіб, незалежно від обставин.

Заслуговує уваги проведення 11 травня 2023 року слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій на тему: «Освітні втрати й освітні розриви на рівні загальної середньої освіти: вимірювання та механізми подолання». Так, у профільному комітеті зазначають, що «нині суттєві освітні втрати й освітні розриви мають різні категорії здобувачів загальної середньої освіти України. Окрім того, освітні втрати й освітні розриви мають кумулятивний ефект, тобто тенденцію до накопичення й поглиблення, у разі відсутності вчасних і ефективних заходів із їх виявлення та подолання (надолуження прогалин). Відповідно подібні виклики мають бути проаналізовані і вироблені механізми реагування, адже в Україні, наразі, відсутні усталені процедури для дослідження рівня освітніх втрат і освітніх розривів на рівні загальної середньої освіти, а також не розроблено механізмів їх подолання. Через це держава не може приймати адекватних рішень у галузі освіти для компенсації та надолуження втраченого / недоотриманого» [4].

Право на освіту є основоположним соціально-культурним правом, що забезпечує стабільний розвиток молодого покоління. Право на освіту вважається одним з прав людини «другого покоління» соціально-економічних і культурних; аспект недискримінації може розглядатися також як громадянське право першого покоління. Комітет ООН виокремлює чотири основні ознаки права на освіту: наявність, доступність (недискримінація, фізична і економічна доступність), прийнятність і адаптованість освіти, а також дає вказівки щодо здійснення права на освіту за умови академічної свободи. Обсяг права на освіту може бути різний для різних ступенів освіти. Так, «Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права» передбачає обов'язковість і безкоштовність початкової освіти та введення безкоштовної вищої освіти. Право на освіту в Україні забезпечується доступністю та безоплатністю, розгалуженою мережею навчальних закладів; відкритим характером навчальних закладів; різними формами навчання – очною, вечірньою, заочною, екстернатом, а також педагогічним патронажем [5].

Функціонування системи освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій. За даними Інституту освітньої аналітики, до повномасштабного вторгнення в лютому в українських школах навчалося 4 мільйона учнів, а 1 мільйон дітей відвідували дитячі садки. Після повномасштабного вторгнення росії в Україну сфера освіти, як і всі сфери життя суспільства, зазнала сильних змін. Інтенсивність бойових дій, бомбардування майже всіх українських міст та селищ, міграційні процеси та окупація частини українських територій ускладнила реалізацію права на освіту та здійснення освітнього процесу. Суттєвими викликами для сфери освіти є: загроза життю та здоров'ю учасників освітнього процесу; масштабні руйнування освітньої інфраструктури; пошкодження приміщень закладів освіти; вимушене масштабне переміщення учасників освітнього процесу в межах України та за кордон; психологічний вплив війни на дітей та молодь; втрата управлінського освітнього контролю на територіях, що потрапили під тимчасову окупацію або перебувають у зоні активних військових дій. Насильницька переорієнтація українських здобувачів освіти на російські навчальні програми, підручники, примусовий перехід на російську мову навчання.

Відзначимо, що в умовах воєнних викликів реалізація права на освіту є актуальним питанням, адже від проведення конструктивного аналізу викликів та формування плану їх подолання, чіткого дотримання та ефективного застосування задекларованих норм, залежить забезпечення нашим громадянам отримання якісних освітніх послуг та гідних умов на життя в незалежній, суверенній, зорієнтованій на європейські цінності Україні [6].

Список використаних джерел

1. В Україну приїде Верховний комісар ООН з прав людини. УКРІНФОРМ. Мультимедійна платформа іномовлення України. 03.12.2022. 20:25 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3627141-v-ukrainu-priide-verhovnij-komisar-onn-z-prav-ludini-zmi.html> (дата звернення: 02.11.2023).
2. Шаповал В.М. Конституція. Великий юридичний енциклопедичний словник/ За ред.акад. НАН України Ю.С. Шемшученка.2-ге вид., переробл.і доповн.К.: «Юридична думка»,2012. 1020с., с.402-403
3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 (23.07.96). Ст. 141 (зі змінами)
4. <https://osvita.ua/laws/school/88867/> (дата звернення: 02.11.2023).
5. Стаття 19. Право на освіту: веб-сайт. URL: <https://xn-80aagahqwyibe8an.com/zakon-ukrajiny/stattya-pravo-osvitu-54284.html> (дата звернення: 02.11.2023).
6. Основні проблеми та виклики реалізації права на освіту в умовах російсько-української війни: веб-сайт. URL: <https://almenda.org/problemny-tavyklyky-realizatsiyi-prava-na-osvitu-v-umovakh-rosiysko-ukrayinskoyi-viyny/> (дата звернення: 02.11.2023).

ШЛЯХИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Автор: Пригода Глеб, учень 11 класу школи «Джерело +», вихованець відділення філософії та суспільствознавства КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді».

Науковий / педагогічний керівник: Каї Віталіна, вчитель біології.

Наша держава перебуває в складному становищі: поки захисники ведуть бої проти агресора, країна рухається в напрямку членства в Європейському Союзі та НАТО. Щоб досягти одну з наших цілей, а саме вступ до ЄС, нам потрібно виконати ряд умов, які називаються

Копенгагенські критерії [1]. Інше гостре питання – дата нашого вступу. Як сказав міністр закордонних справ Дмитро Кулеба: «Рік 2030 – це не для України. Це, у принципі, у них є таке розуміння, що усе розширення має завершитися до 2030 року» [2].

У ЄС також є багато невирішених проблем, таких як велика бюрократія та міграційна криза [3; 4]. Зараз у Європейському Союзі є дві законодавчі влади й одна виконавча (Рада Європейського Союзу, Європейський Парламент, Європейська Комісія), ці інститути можуть створювати та приймати закони, а також брати нових членів [5; 6].

Проблема полягає в тому, що будь-яке питання чи закон повинні узгоджуватися усіма членами ЄС і кожна країна може накласти вето, це дуже сповільнює процес прийняття рішень. Наприклад: пакет підтримки України – 18 млрд євро [7]. 6 грудня 2022 року 27 міністрів фінансів ЄС не схвалили пакет підтримки для постраждалої від війни України з 18 мільярдів євро дешевих кредитів. Гроші в Україну, які були призначені для того, щоб утримувати державу на плаву – виплачувати зарплати та пенсії, підтримувати роботу шкіл та лікарень. Пакет мав фінансуватися за рахунок спільних кредитів ЄС, рішення вимагало одностайності. Одна держава-член сказала «ні» – Угорщина. У вихідні дні уряди ЄС натомість вжили заходів щодо ухвалення пакету підтримки поза бюджетом ЄС, обходячи вето Угорщини. У понеділок Угорщина погодилася на український пакет.

Другий яскравий приклад – Міжнародна податкова угода. Після багатьох років переговорів минулого року найбагатші країни світу нарешті домовилися про єдиний мінімальний корпоративний податок у розмірі 15% [7]. Угода ОЕСР має на меті зупинити гонку до дна завдяки все нижчим корпоративним податкам, і її називають історичною. Понад 130 країн приєдналися до плану. На них припадає 90% світового ВВП. ЄС був учасником глобальних переговорів. Тепер зроблене має бути імplementовано в національне законодавство. У країнах ЄС це робиться через спільне право ЄС. Але при прийнятті податкового законодавства кожна країна-член ЄС має право вето. Угорщина наклала вето на це рішення, але остаточно погодилася в понеділок. Глобальна податкова угода має особливе значення для Франції та Німеччини. Але на карту поставлена репутація всього ЄС як надійного партнера в глобальних переговорах.

Зброя Україні. Після вторгнення Росії в Україну країни ЄС відправили в Україну зброї на суму від 7 до 8 мільярдів євро [7]. Близько половини цієї суми буде відшкодовано через спільний фонд ЄС, Європейський фонд миру. Рішення поповнити фонд ще на 2 мільярди євро також ненадовго відкладалося Угорщиною, як єдиною державою-членом, але також було погоджено.

Як ми бачимо з прикладів, система з вето не дуже ефективна, через те, що одна країна може заблокувати рішення. Цю систему потрібно реформувати, але не всі країни на це погодяться, згідно зі словами міністра закордонних справ Польщі Збігнева Рау, який заявив у своєму Твіттері [8]: «Польща ніколи не підтримає ідею переходу від одноголосності до голосування кваліфікованою більшістю у спільній зовнішній політиці та безпеці». Прем'єр-міністр Угорщини Віктором Орбаном у газеті «the EUROPEAN CONSERVATIVE» висловив таку точку зору [9]: «Для Угорщини це табу. Угорщина вважає одностайне прийняття рішень останньою гарантією захисту національних інтересів, і в найближчі 120 років жоден парламент Угорщини — яким би він не був склад — навряд чи проголосує за це [відмова від одностайного голосування]. Тож нам краще зняти це з європейського порядку денного». Тож ця проблема не вирішиться в найближчому майбутньому.

Верховний представник Європейського Союзу із закордонних справ і політики безпеки Жозеп Боррель наголосив, що необхідна орієнтовна дата наступного розширення ЄС, над чим

останнім часом гаряче дискутують у Євросоюзі. Дискусія почалась після того, як глава Євроради Шарль Мішель запропонував як орієнтир 2030 рік [9]. Але, на жаль, як сказав наш міністр закордонних справ Дмитро Кулеба : «Рік 2030 – це не для України. Це, у принципі, у них є таке розуміння, що усе розширення має завершитися до 2030 року» [2].

Незважаючи на проблеми, які наразі є у Європейському Союзі ми повинні продовжувати наші кроки до членства в ЄС. Нам потрібно виконувати Копенгагенські критерії саме зараз. І деякі зміни вже є. Наприклад, нещодавно Верховна Рада України прийняла закон про нацменшини [10]. Він є одним з пунктів Копенгагенських критеріїв, що безперечно вже великий крок. Проте серед «критеріїв» є і скандальні пункти, які можуть призвести до невдоволення певної групи людей. Цими пунктами є «дозвіл на реєстрацію одностатевих шлюбів» [11]. Обговорення непорозумінь щодо цього були ще до початку повномасштабного вторгнення [12]. На нашу думку, доцільно проводити публічні обговорення критично спірних питань у мирний час, на Всеукраїнському референдумі, бо такі суперечки забирають увагу з війни на внутрішні проблеми, а значить, погіршують нашу концентрацію на головному.

Під час війни, крім зовнішнього ворога, є і внутрішній, і ним є тотальна корупція. Замовчування цієї ситуації є ганебним явищем, яке шкодить нашій країні. Крім того, одним з головних критеріїв для вступу в Європейський Союз є боротьба з корупцією [13]. І початок мав бути покладений. Задля цього був ініційований законопроект про створення реєстру олігархів, який, на жаль, відклали до закінчення війни [14]. Ми вважаємо, що найдієвіше рішення таке: влада має зробити так, щоб людям і депутатам було просто не вигідно займатися корупцією.

Також кожен громадянин, особливо проживаючи закордоном, має бути національно свідомим й нагадувати європейцям, що у нас на континенті йде війна і хто в ній винний, що українці, як і інші народи Східної Європи, не є росіянами, що у нас давня культура й традиції, ми є й завжди були незалежними. Ми повинні розповсюджувати український світ, але в першу чергу маємо його побудувати вдома. Українська влада повинна поставити в першу чергу ідеї нації, а не бажання кожного окремого депутата. Ми ніколи не пробачимо тих людей, через котрих ми когось втратили, будь-то москвит чи наш депутат. Як говориться: «Кому війна, а кому мати рідна».

Отже, головні рекомендації:

1. Визначити, які критерії є скандальними для нашої країни зараз і які потрібно відкласти до кінця війни.
2. Сконцентруватися на антикорупційних законах і зробити так, щоб людям і депутатам було просто не вигідно займатися в корупцію.
3. Формувати сильну україномовну націю, яка буде виділяти нашу країну на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Європейська політика сусідства та переговори про розширення. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/conditions-membership_en
2. Інформаційне агентство УНІАН. Кулеба: розширення ЄС до 2030 року - це не зовсім про Україну Віталій Саєнко. 07:25, 14.10.23. URL: <https://www.unian.ua/politics/dmitro-kuleba-rozkriv-vazhlivi-fakti-shchodo-rozshirenniya-yevrosoyuzu-chomu-govoryat-pro-2030-rik-12424587.html>
3. LSE: Ян П. Фоглер: 4 вересня 2023 р: Чому так багато людей ненавидять бюрократію ЄС? URL: <https://blogs.lse.ac.uk/eurompblog/2023/09/04/why-do-so-many-people-hate-eu-bureaucracy/>

4. CNN News: Міграційна політика Європи в хаосі, оскільки кількість прибулих різко зростає. Сана Нур Хак , Каолан Магі та Барбі Лаца Надо , CNN. 16 квітня 2023 р. URL: <https://edition.cnn.com/2023/04/16/europe/europe-migration-chaos-boat-arrivals-intl/index.html>
5. Європейська Комісія. URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/adopting-eu-law_en
6. Consolidated version of the Treaty on European Union. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF
7. Investigate Europe. Пояснювач: Європа перекидає кошти для Угорщини – що на кону? 15 грудня 2022 р. Сіпрід Мельхіор. URL: <https://www.investigate-europe.eu/en/posts/explainer-europe-cuts-off-funds-for-hungary-what-is-at-stake>
8. Twitter. Коментарі Рау Цбігнієва стосовно політики вето. URL: <https://twitter.com/PLPermRepEU/status/1660697924928454687>
9. The European conservative. Крок ближче до єврофедералізму? Опубліковано 22 листопада 2023 р. URL: <https://europeanconservative.com/articles/news/central-europe-opposes-eps-power-grab-attempts/?print-posts=print>
10. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/10/6/7170871/>
11. https://lb.ua/news/2023/09/21/575869_rada_priynyala_zakon_pro_natsmenshini.html
12. <https://life.pravda.com.ua/society/2023/03/7/253214/>
13. <https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/2723145-na-bankovij-mitinguvali-proti-lgbtmarsu.html>
14. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/ck7wye48j89o>
15. <https://www.epravda.com.ua/news/2023/09/22/704635/>

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ

Автор: Стоянова Анастасія, вихованка відділення філософії та суспільствознавства КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», учениця 8-А класу Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий / педагогічний керівник: Кот Тетяна, завідувачка відділення філософії та суспільствознавства КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді».

Домашнє насильство – це актуальна проблема в нашому суспільстві. Із цим зіштовхується немало людей. Наразі в Україні активно зростає рівень домашнього насильства, тільки за перші п'ять місяців 2023 року кількість зареєстрованих випадків зросла на 51% у порівнянні з минулим роком. Подібний стрибок зумовлений тим, що на початку повномасштабного вторгнення, тобто в першій половині 2022 року виїхало чимало українців. Зокрема дітей та жінок, які переважно і потерпають від домашнього насильства. У 2023 році значна кількість жінок з дітьми повернулися, тоді проблема почала набирати попереднього масштабу. Покарання за домашнє насильство передбачено статтею 126 ККУ та під цим розуміється систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя, або іншої особи з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи [1]. Також другою частиною статті 173 КУпАП передбачено відповідальність за вчинення насильства в сім'ї, яке, у відповідності з даною статтею, проявляється в умисному вчиненні будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру, внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого. За домашнє насильство статтею 126 ККУ передбачена

відповідальність у вигляді громадських робіт (50-240 год), арешт (до 6 місяців), позбавлення волі (до 2р). Статтею 173 КУпАП передбачено покарання у вигляді накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів, або громадські роботи (30-40 год), або адміністративний арешт (до 10 діб) [2].

Існують чотири види домашнього насильства, відповідно до чинного законодавства: фізичне, сексуальне, економічне, психологічне. І якщо перші три види кваліфікувати не так складно, то з останнім можуть виникнути складнощі. Адже іноді важко встановити межу між звичайною сваркою та психологічним насильством. Психологічне насильство характеризується такими факторами: систематичні емоційні знущання, соціальна ізоляція, маніпуляції, погрози та шантаж. За даними [дослідження](#) «Безпека і благополуччя жінок» (2019), 75% жінок в Україні страждали від різних форм насилля віком від 15 років [3].

За даними Міністерства соціальної політики, на 21 серпня 2021 року, щорічно від насильства в Україні потерпає понад 150 тисяч жінок [4]. Одним із важливих аспектів протидії домашньому насильству та попередження нових випадків є допомога вже постраждалим особам. Завдяки благодійним організаціям надається допомога потерпілим. Можна вказати як приклад організацію «Розірви коло». Ця компанія з 2015 року «кидає виклик переконанням, які виправдовують гендерно зумовлене насильство» [5]. Також, були розроблені спеціальні додатки, в яких міститься кнопка тривоги, якщо її натиснути поліція знайде жертву за геолокацією. Тобто, у випадку критичної ситуації, достатньо буде натиснути на кнопку в додатку, при цьому говорити з диспетчером не потрібно. Важливо зазначити, що такі додатки мають нейтральні іконки. Назва одного такого додатка не розголошується навмисне, щоб про додаток не дізнались потенційні кривдники. Отримати доступ до такого застосунку можна зателефонувавши на гарячу лінію: 116-123.

Раніше тема домашнього насильства була табуованою в суспільстві. Були популяризовані тези на кшталт: «Жертва сама винна», «Як не б'є та не лає, то ні про що і не дбає», «Це твій хрест, ти його маєш нести», «Б'є значить любить», «Від милого пана не болить і рана» і наостанок «Не винось сміття з садиби». Жінкам нав'язували це десятиліттями, в результаті чого жертви насильства вважають неправомірну поведінку, застосовану до них, нормою та не бачать проблеми. Також вони бояться звернутись до правоохоронних органів, адже у них може виникати страх щодо посилення насильства в їх сторону. Додатковим фактором стає те, що деякі жінки можуть відчувати невпевненість щодо захисту прав з боку правової системи. Крім того, страх може виникнути через недовіру до правоохоронних органів, особливо якщо існують передумови вважати, що вони можуть не виявити належного інтересу до справи. Важливим аспектом є те, що в переважній більшості випадків жертви є залежними від кривдника ще й економічно. Тому звернувшись за допомогою вони можуть залишитись з нічим. Та звичайно, не можна залишити без уваги психологічний тиск кривдника на жертву.

Тільки 6 грудня 2017 року до ККУ додали статтю 126-1 про домашнє насильство, а з 11 січня 2019 року чинності набрали норми законодавства про посилення відповідальності за вчинення домашнього насильства та невиконання порушниками обмежувальних приписів [1]. 01 листопада 2022 року Україна ратифікувала Стамбульську конвенцію, яка є одним з найдієвіших міжнародних актів у сфері захисту прав жертв насильства [6].

Таким чином акцентація уваги, просвітництво та популяризація щодо питань насильства є вкрай потрібними та на часі, адже велика кількість потерпілих боїться говорити про вчинене насильство в їх бік. Подібні випадки повинні висвітлюватися ЗМІ. Кожен повинен знати свої права та не допускати щоб порушник залишився безкарним.

Показовим прикладом став випадок української снайперки Євгенії Емеральд, яка змогла знайти в собі сили розповісти про домашнє насильство та погрози ексчоловіка. Євгенія познайомилась зі своїм чоловіком на фронті в 2022 році, у квітні 2023 року у подружжя народилась донька – Афіна, весь цей час снайперка потерпала від домашнього насилля, але не наважувалась заявити про це. Проте жінка вирішила показати власним прикладом, що мовчання не вихід [7].

Список використаних джерел

1. Кримінальний Кодекс України. Стаття 126 .URL: <http://surl.li/hwcs> (дата звернення 29.10.2023).
2. Кодекс України про Адміністративні Правопорушення. Стаття 173.URL: <http://surl.li/hwct> (дата звернення 29.10.2023).
3. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року. URL: <http://surl.li/rdyq> (дата звернення 31.10.2023).
4. Проект Типової програми для постраждалих від домашнього насильства та / або насильства за ознакою статі осіб, а також проект змін до Типової програми для кривдників. Міністерство соціальної політики. URL: <http://surl.li/mydph> (дата звернення 02.11.2023).
5. Про кампанію. Розірви коло. URL:<http://surl.li/mydpo> (дата звернення 03. 11.2023)
6. Стамбульська конвенція. URL: <http://surl.li/mydps> (дата звернення 03.11.2023).
7. Романтичне одруження на передовій, що обернулося домашнім насиллям: історія життя української снайперки з позивним Жанна д'Арк. URL: <http://surl.li/mzwsr> (дата звернення 05.11.2023).

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЛЕГІТИМІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Автор: Циганенко Дарія, вихованка відділення філософії та суспільствознавства КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», учениця 10 класу ліцею № 144 ім. Г. Ващенко, м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Кот Тетяна, завідувачка відділення філософії та суспільствознавства КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді».

Актуальність теми дослідження зумовлюється українською спрямованістю на демократизацію, перехід від пострадянської системи тоталітаризму та модернізацію держави згідно з перспективою вступу України до Європейського союзу та Євroatлантичного альянсу.

Легітимність влади – це політико-правовий термін, що визначає схвалення влади держави, готовність до підкорення та визнання за нею права на управління суспільними процесами в країні [1].

Питання легітимності влади дуже неоднозначне й потребує всебічного аналізу, з урахуванням усіх аспектів життя держави: економічного, правового, політичного, історичного та соціального. Підтримка влади народом – важливий елемент модернізованої, розвинутої, демократичної моделі держави. Легітимна влада має більше можливостей діяти в інтересах громадян і покращувати їхнє життя. Водночас, існують приклади, особливо у комуністичних країнах, коли надмірна довіра до влади призводить до тоталітарних, гібридних режимів та диктатур.

Легітимність влади, окрім того, що тісно межує з багатьма іншими поняттями, перебуває на стадії переосмислення, особливо у пострадянських країнах. Воно постійно змінює своє

трактування, стаючи на передовий план у дискусіях про державний суверенітет, хоча зовсім нещодавно цьому поняттю не приділяли уваги, на яку воно заслуговує.

Наразі, питання легітимності влади в Україні стоїть на часі. За даними численних моніторингів, в Україні низька довіра до виконавчих, законодавчих та судових структур триває десятками років. До прикладу, наприкінці 2013 року, Верховній Раді не довіряли 45,1% українців, Президентів України – 45%, судам – 44,9%, а міліції – 70% [2, с.38]. За каденції наступника Віктора Януковича, Петра Порошенка, ситуація не змінилась. Станом на 2015 рік Президенту довіряли 30% опитуваних [3]. Тривале роз'єднання українських земель, а після, диктатура пролетаріату, принесли безліч криз та проблем, у тому числі кризу легітимності [2, с.23].

У вирі сучасних демократичних трансформацій ми повинні змінити систему цінностей й стати на шлях легітимізації влади, якщо хочемо позбавитись усіх залишків пострадянської системи та увійти до когорти європейських держав, що сповідують значущість справедливості. Але, зважаючи на українську історію, «прозорість» і «некоруптованість» нашої політичної системи, досвід Революції на граніті, Помаранчевої революції, Революції гідності, постає питання, чи можлива легітимізація влади в Україні.

Що наразі думають стосовно цього питання українські політики?

Олексій Сидорчук зазначає, що Україна, як вище переліковувала авторка, увійшла у стан кризи легітимності через періоди загарбання і поневолення її у різні історичні періоди. Як наслідок кризи – є ставлення громадян до держави як до опікуна, що повинен задовольняти їхні потреби, передусім матеріальні. При цьому участь населення в політичному житті зводиться до мінімуму. Та погодження населення на владу, яка їм не до вподоби, лише тому, що не бачать жодного іншого варіанта [4].

Руслан Стефанчук вважає, що саме за умови, ефективної роботи інституцій, яка буде викликати довіру в суспільстві, значно залежатиме розвиток нашої держави в найближчому майбутньому [5]. А Володимир Зеленський має надію, що вже в найближчий час розпочнеться рух нашої держави до нового сприйняття людьми судових органів як гілки влади, яка здійснює правосуддя та допомагає суспільству [5].

Отже, народу України потрібно переосмислити свою участь у політичному житті країни, аби Україна могла вільно розвиватися та економічно зростати, відкинути тоталітарні установки. А державній владі необхідно створити умови, за яких населення зможе довіряти владі та підтримувати її дії, запровадити насправді прозору політику й позбутися олігархату.

Список використаних джерел

1. Талдикін О. В. Теорія влади. Структурно-логічні схеми і таблиці: Навч. посібник / О. В. Талдикін. Дніпро. Дніпропр. держ. універ. внутр. справ, 2020. 164 с.
2. Новітня історія України (2014-2019 рр.): навч. посіб. / Олександр Бойко. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 160 с. (Серія «Альма-матер»).
3. Від Кравчука до Зеленського: як президенти України втрачали довіру громадян /Радіосвобода// [<https://www.radiosvoboda.org/amp/30456479.html>] (дата звернення 30.10.2023).
4. Легітимність влади в Україні: дві тенденції сучасності/ZN,UA// [https://zn.ua/ukr/SOCIUM/legitimnist_vladi_v_ukrayini__dvi_tendentsiyi_suchasnosti.html] (дата звернення 30.10.2023).
5. У Верховному Суді відбулося урочисте засідання Пленуму/ Судова влада України// [<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1359380/>] (дата звернення 30.10.2023).

ВИЗНАЧЕННЯ ЗАБРУДНЕНOSTІ РУСЛА р. ІРПІНЬ НА ОКОЛИЦІ с. БІЛОГОРОДКА БУЧАНСЬКОГО РАЙОНУ

Автор: Тимошук Злата, учениця 7 класу ТОВ «Навчальний заклад «Європейський колегіум» м. Києва.

Науковий / педагогічний керівник: Волознев Анатолій, вчитель хімії та біології.

Вода – це ключовий ресурс життєдіяльності людини. Питання моніторингу, збереження та відновлення водних ресурсів в умовах глобального антропогенного впливу на довкілля є одним із ключових питань державної стратегії розвитку.

Річка Ірпінь – права притока р. Дніпро. Її басейн розташований на території Житомирської та Київської областей. Заплава р. Ірпінь та багатьох її притоків була заболочена, але з інтенсивним розвитком меліоративних заходів зазнала суттєвих змін – значну її частину перетворено на магістральний канал Ірпінської осушувально-зволожувальної системи. У басейні річки є також невеликі осушувальні та осушувально-зволожувальні системи (Бучанська, Тарнівська, Шпильківська тощо). Воду річки використовують також для технічних потреб [1].

Інтенсивне використання русла р. Ірпінь призвело до погіршення якості води в ній. Для оцінки якості води використовують широкий спектр показників – фізико-хімічні та біологічні. Незважаючи на те, що біологічні методи оцінки якості води почали широко застосовувати лише у другій половині ХХ століття, вони вже набули широкого поширення та стрімко розвиваються, зокрема як метод біоіндикації [2]. Біоіндикація ґрунтується на принципі тісного взаємозв'язку усіх живих та неживих компонентів екосистеми, а тому зміна стану водойми може призвести до появи або зникнення видів-індикаторів, зміни їх різноманіття, чисельності, продуктивності тощо [2; 3].

Біологічну оцінку якості води у руслі р. Ірпінь поблизу с. Білогородка Бучанського району Київської області здійснювали за допомогою індексу Майєра. Біотичний індекс Майєра – найбільш проста методика біоіндикації. Її використовують для визначення якості води у водоймах будь-яких типів з різним рівнем забруднення. Метод заснований на тому, що різні групи донних безхребетних мешкають у водоймах з певним ступенем забруднення. При цьому організми-індикатори відносять до однієї з трьох груп: чистих вод, помірно забруднених і забруднених вод. Оцінка організмів-індикаторів ступінь забруднення водойми [4; 5].

Відбір проб у річці Ірпінь проводили у п'яти довільно вибраних точках русла на околиці села Білогородка. Дослідження здійснювали у два етапи. На першому етапі визначали таксономічні групи безхребетних [6] у всіх досліджуваних зразках. У кожній пробі було виявлено від 11 до 17 видів безхребетних. На другому етапі здійснювали оцінку якості води за допомогою індексу Майєра.

За результатами проведених досліджень було встановлено, що вода у руслі річки Ірпінь на околиці села Білогородка є помірно забрудненою і за індексом Майєра відповідає III класу якості води.

Список використаних джерел

1. Хільчевський В.К. Ірпінь (річка) // Велика українська енциклопедія. [Електронний ресурс]. URL: <https://vue.gov.ua/>.
2. Мальцев В.І., Карпова Г.О., Зуб Л.М. Визначення якості води методами біоіндикації: науково-методичний посібник. Київ, 2011. 112 с.
3. Увасва О.І., Коцюба І.Г., Єльнікова Т.О. Гідробіологія: навчальний посібник. – Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. 196 с.

4. Зінченко О.П., Сухомлін К.Б. Клопи (ряд Hemiptera): Метод. рек. для студентів з навчальної комплексної (зоолого-ботанічної) практики. Луцьк: Медіа, 2016. 28 с.

5. Карпова Г., Зуб Л., Мельничук В., Проців Г. Оцінка екологічного стану водойм методами біоіндикації. Бережани, 2010. 32 с.

6. Щербак Г.Й. Зоологія безхребетних / Г.Й. Щербак, Д.Б. Царичкова. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 640 с.

ІНОЗЕМНА ФІЛОЛОГІЯ ТА ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

СПЕЦИФІКА РОЗКРИТТЯ ЖАНРУ ТЕХНОТРИЛЕР У РОМАНІ ДЕНА БРАУНА «ЦИФРОВА ФОРТЕЦЯ»

Автор: Будик Анастасія, учениця 11 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Пахнюк Катерина, вчитель зарубіжної літератури Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

XXI століття характерне стрімким розвитком технологій. Якщо ще 20 років тому для того, щоб дістати якусь, нам необхідно було опрацювати багато літератури, відвідати бібліотеку і всі домашні енциклопедії, то сьогодні нам достатньо «загуглити» необхідне питання і вже за лічені секунди отримати необхідний результат. Масова диджиталізація суспільства призвела до того, що всю інформацію світу ми носимо в кишені. Однак, у той же час, вся інформація про нас теж доступна з такою ж легкістю. Із розвитком соціальних мереж ми звикли публікувати про себе все, що вважаємо цікавим, сучасна молодь ставить геолокацію під кожним фото, публікує кожен свій рух. І якщо, з одного боку, це полегшує нам життя, то з іншого, будь-яка кібератака на той чи інший сайт робить нас незахищеними у Всесвітній мережевій павутині. Вся інформація про нас може опинитися у небезпечних руках, і ми не знаємо, як нею можуть скористатися.

Небезпеки, пов'язані із сучасними технологіями, характерні для літературного жанру – технотрилер, де велика увага приділяється технічним описам, диджиталізації, небезпекам, пов'язаним із розвитком ІТ. У таких творах широко розкриваються принципи роботи техніки, закономірності функціонування живих організмів, причини виникнення тих чи інших природних явищ. Але, на відміну від традиційної фантастики, технотрилер описує події, які відбуватимуться уже завтра, і навіть сьогодні, а не у майбутньому.

Ден Браун – один з найвідоміших і найбільш читаних письменників сучасності. За версією журналу «Форбс» автор бестселера про Леонардо да Вінчі входить в ТОП-16 найбільш «дорогих» світових письменників. Шанувальники таланту Дена Брауна люблять його твори за жанровий «сплав» трилера та інтелектуального детективу. Опоненти називають літератора містифікатором і авантюристом, майстерно придумують «таємниці» і «загадки» там, де їх немає. Але романи Брауна продаються захмарними тиражами, екранізуються, а багатомільйонна армія шанувальників з нетерпінням чекає нових цікавих творів.

На сучасному етапі літературознавства з'являється новий жанр технотрилер, який ще донедавна був маловідомий читачам. Технотрилер — жанр художньої літератури, що досліджує взаємодію людини з реально існуючими технологіями. Це гібридний жанр, в якому використовуються теми наукової фантастики, воєнної повісті, пригодницького роману та специфічні засоби, притаманні трилерам, які повинні викликати у глядачів або читачів тривожне очікування, тривогу, страх [1].

Наприклад, у детальній класифікації «адреналінових» жанрів масової літератури, здійсненій Софією Філоненко [4, с. 205–206], технотрилер не фігурує. Така ситуація видається закономірною з огляду на новизну технотрилеру для української літератури. Цей жанр, крім

роботи Т. Бондаренко, лише побіжно згадується в статтях О. Бессараба [3]. В українськомовній енциклопедично-довідниковій літературі визначення жанру технотрилеру відсутнє. Отже, намагаючись розглянути це поняття, стикаємося із майже повною відсутністю вітчизняного теоретичного дискурсу про нього. Як зазначає Пасько І.В., українські визначення технотрилеру як жанру, наведені у Вікіпедії, базуються на англomовній його дефініції, у якій як жанрові константи технотрилеру називаються гібридність ознак «наукової фантастики, воєнної повісті, пригодницького роману, а насамперед – фатальні помилки» у взаємодії людини з реально існуючими технологіями, що «призводять до техногенних катастроф» [1]. У визначенні наголошено, що порівняно «з іншими жанрами в технотрилерах велика увага приділяється технічним описам», а «за рівнем деталізації технології з технотрилером може зрівнятися лише наукова фантастика» [1]. Таким чином, в «енциклопедичному» визначенні технотрилер вилучається із жанрової системи наукової фантастики. Потрібно зазначити також, що зіставлення технотрилеру з науковою фантастикою на основі наявності «деталізації технологій» закономірне лише для «твердої», або «жорсткої», наукової фантастики (hard science fiction), яка, на відміну від «м'якої», характеризується акцентом на науково-технічних подробицях й увагою до них. З трилером як таким, технотрилер споріднює наявність прийомів, спрямованих на те, щоб викликати в читача відчуття тривоги, страху (у сучасній критиці на позначення сукупності цих прийомів часто використовують поняття «саспенс» – від англ. suspense – невизначеність, неспокій, тривога очікування).

У таких творах широко розкриваються принципи роботи техніки, закономірності функціонування живих організмів, причини виникнення тих чи інших природних явищ. Але, на відміну від традиційної фантастики, технотрилер описує події, які відбуватимуться уже завтра, а не через 10, 100 чи 1000 років (при цьому, як правило, базуючись на вже існуючих технологіях).

Роман Д. Брауна «Цифрова фортеця» є технотрилером, адже це доводить ряд ознак :

1. Використання наукових та документальних даних. Прикладом цього є використання у тексті «квадрату Цезаря»: «І почала з ідеального квадрата Цезаря. Вона пояснила, що винахідником був Юлій Цезар. Коли його посланцям влаштували засідки, перехоплюючи його секретні депеші, імператор вигадав нескладний спосіб шифрування своїх директив. Він переробляв текст таким чином, що той перетворювався на суцільну нісенітницю. Звісно, що це було не так. Кожне послання мало набір літер, які складали ідеальний квадрат: шістнадцять, двадцять п'ять, сто – залежно від того, як багато Цезар хотів сказати. Він таємно повідомляв своїм підлеглим, що текст будь-якого повідомлення з довільним розташуванням букв слід помістити у квадратну сітку й читати згори донизу. Тоді, немов за помахом чарівної палички, перед ним з'явиться секретне послання» [2].

Також у романі згадано «Енігму» – шифрувальну машину часів Другої Світової війни, яка використовувалася у комерційних цілях, а також була поширена у нацистів: «З часом Цезареву ідею перероблення тексту перейняли інші й удосконалили таким чином, щоб утруднити прочитання повідомлення. Пік некомп'ютерного кодування припав на Період Другої Світової війни. Нацисти створили дуже ефективну шифрувальну машину під назвою «Енігма». Цей пристрій нагадував старорежимну друкарську машинку з мідними роторами, що чіплялися один за одного і взаємодіяли хитромудрим способом, переінакшуючи початковий текст у запаморочливо незрозумілі групи цифр, які начебто не мали глузду. Тільки з такою самою машиною «Енігма», відкаліброваною так само, отримувач повідомлення міг його розшифрувати» [2].

2. Динамічність та гостросюжетність. Події тексту відбуваються протягом 2 днів, тобто лише два дні вистачило, щоб встановити проблему, яка загрожувала людству, знайти всі можливі рішення і, врешті, врятувати людство від катастрофи світового масштабу.

Гостросюжетність тексту забезпечується наявністю трьох сюжетних ліній, які розвиваються одночасно. Тобто коли читач слідкує за одними подіями, які розвиваються в АНБ, у той же час розуміє, що паралельно відбуваються інші, не менш важливі та драматичні.

Отже, дослідивши жанр технотрилер характеризується детальним зображенням виробничого процесу, зокрема увагою до його технічних аспектів, певною схематичністю персонажів, напруженим динамічним сюжетом. У ньому може бути наявне фантастичне допущення, яке, не повинне сягати далеко за межі розвитку актуальних наукових теорій та технологічних можливостей. Текстуальний аналіз тексту дав можливість прослідкувати динамічність, гостросюжетність, психологічні конфлікти, використання документальних даних у романі Дена Брауна «Цифрова фортеця». На основі цього стверджуємо, що досліджуваний нами роман є технотрилером. Ряд наведених у дослідженні цитат підтверджує це.

Список використаних джерел

1. Пасько І. Жанрово-стильова специфіка технотрилерів Макса Кідрука. Наукові праці. Філологія. Літературознавство. 2016. Вип. 264. Т. 276. С. 86
2. Ден Браун «Цифрова фортеця». Клуб сімейного дозвілля. 2011. 416 с.
3. Бессараб О. Роман Дена Брауна «Код да Вінчі» і «масова культура» (форми рецепції) [Електронний ресурс] / Олександр Бессараб // Питання літературознавства : наук. зб. / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Вид-во Чернів. нац. ун-ту, 2008. Вип. 76. С. 146–154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pl_2008_76_20
4. Філоненко С. О. Масова література в Україні : дискурс / гендер / жанр: монографія / Софія Філоненко. Донецьк : ЛАНДОН–XXI, 2011. 432 с

МЕТАФОРА АНГЛІЙСЬКОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО МЕДІА-ТЕКСТУ ONLINE ФОРМАТУ: НА МАТЕРІАЛІ САЙТУ [WWW.NATO.INT](http://www.nato.int)

Автор: Герасимчук Софія, учениця 11 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Ланкіна Вікторія, вчитель англійської мови Обласного наукового ліцею, м. Рівне; Воробйова Ірина Анатоліївна, керівник гуртка «Англійська мова» РМАНУМ.

Із розвитком інформаційних технологій та комунікацій журналістика набула нових можливостей у публікації та оформленні матеріалу. Публіцистика відображає сьогодення, теперішню історію. Публіцистичний стиль – це стиль засобів масової інформації, їхня комунікація.

Публіцистику називають літописом сучасності, оскільки вона віддзеркалює поточну історію, сьогодення, відображає проблеми суспільства – політичні, економічні, соціальні, побутові, філософські тощо. Публіцистичний текст визначають як трансформований текст, який можна інтерпретувати як різновид класичного тексту, як вид медіатексту, як продукт масової комунікації і як засіб масової комунікації. Можна говорити про таку особливість публіцистичного тексту, як масовість; читач публіцистичного тексту – масова аудиторія, аудиторія анонімна, розосереджена в часі і просторі, а сам публіцистичний текст часто є «колективним продуктом», «текстом команди, а не окремої людини» [1].

Із метою викладу та публікування важливої загально-суспільної інформації, опису значущих подій автори використовують різноманітні стилістичні засоби. Метафора всебічно допомагає виконати завдання публіцистичного стилю. Вона посилює експресію, виражає оцінку, збуджує уяву, що сприяє активізації суспільства, популяризації певних ідей, формування суспільних настроїв тощо.

Із поширенням мережі Інтернет як засобу комунікації, розвивався новий вид новин – у них стиль інформування поєднувався з стилем спілкування в інтернеті. Починаючи від середини 1980-х років відбувалася зміна самого поняття «новини». Основна відмінність тут полягала в тому, що самі учасники дискусійних груп поширювали новини вільно і безпосередньо. Діалог в таких умовах часто був неформальний, вільний, мав більше сміливості, гумору, впевненості [2, с. 115-116].

Сьогодні константою є розуміння інтернету і як джерела отримання інформації, і як засобу її поширення. Така його характеристика стосується в першу чергу, інтернет-журналістики, яка наразі активно розвивається та процвітає. Такі системні властивості Інтернету, як відсутність централізації, відсутність просторових і часових орієнтирів та відкритість обумовлюють існування нових ЗМІ – мас-медіа, які поєднують традиційні засоби масової інформації, інтернет та інноваційні технології роботи з масовою аудиторією [3, с. 45.].

Медійні структури, включаючи Інтернет, використовують особливий вид тексту – медіатекст. Медіатекст розміщений для широкого кола абонентів і висвітлює реальні події, дещо доповнені інформацією відомою в соціокультурному просторі.

Попри відсутність чіткої ідентифікації та структури текстів (медіатекстів) мережевої журналістики (мас-медіа), інтернет-журналістика сьогодні є четвертим засобом масової комунікації, поряд із пресою, телебаченням та радіо, і впевнено претендує на домінування у світовій системі ЗМІ.

Проаналізувавши наукові надбання з теми метафоризації, ми зробили висновок, що метафора, як стилістичний засіб, є широкоживаною у політичній комунікації. Вона є складником мови засобів масової інформації. Метафору вживають політики, журналісти та публіцисти у своїх виступах для посилення експресії, вираження оцінки, збудження уяви читача/слухача, що сприяє активізації суспільства, популяризації певних ідей, формування суспільних настроїв тощо. Метафора допомагає виконати завдання публіцистичного стилю – розв'язує питання суспільно-політичного спрямування, привертає увагу читачів. Основними ознаками вжитку метафори є доступність мови; інформативність; політична, суспільна, морально-етична оцінка того, про що пишеться; логічність; зв'язність; фактологічність; емоційність; експресивність; образність; переконливість. [4, с. 56].

Метафора – це процес відображення двох різних концептуальних областей. Різні домени відомі як цільовий домен і вихідний домен. Цільовий домен – це тема чи концепція, яку ви хочете описати за допомогою метафори, тоді як вихідний домен посиляється на концепцію, на яку ви спираєтесь, щоб створити метафоричну конструкцію. Метафори – це не якась спотворена буквальна думка, а скоріше базові схеми, за допомогою яких люди концептуалізують свій досвід і свій зовнішній світ. Образна мова загалом, яка також включає іронію, зустрічається у всій усній і письмовій формі; більше того, для його використання не потрібен особливий інтелектуальний талент чи якась особлива риторична ситуація.

Проаналізувавши роботи англomовних науковців, можна зробити висновок, що автори не виділяють групи метафор, не пропонують класифікувати цей стилістичний інструмент. Вони лише пропонують загальне розуміння метафори та аналізують її способи використання у мовленні, місце та роль у дискурсі, її новизну та усталеність, тощо. Із цієї причини ми

спіралися у класифікуванні виявлених метафор на класифікацію А. Загнітко, як на одну із найобумовленіших [5].

Для глибшого розуміння особливостей метафори англійського публіцистичного медіа-тексту online формату ми проаналізували статті сайту www.nato.int і дійшли таких висновків: когнітивна функція метафори полягає в опрацюванні й трансформуванні інформації; при метафоризації у публіцистиці використовуються вже знайомі нам образи, щоб прокласти шлях читачам до кращого розуміння; суспільно-політичні процеси у сучасному світі відбуваються інтенсивно і потребують щоразу нової метафорики.

Проаналізувавши виявлені метафори, ми розподілили їх на типи: прості, розгорнуті, образні, мовні, номінативні, художні. Кожну фігуру автором статті було підібрано з метою якнайкраще донести зміст, використовуючи різні способи творення метафор.

Наприклад: *«Russia has attacked civilian infrastructure, including food and water supplies as well as public health facilities, throughout Ukraine with ballistic and cruise missiles»* [6]. У даному випадку *«Russia has attacked»* є простою метафорою, адже Росія – це уся країна і вона фізично не може атакувати. Змогу здійснювати атаку мають люди і, так як дії певних людей автор переніс на усю країну, читач, більш за все, зробить висновок, що до виконаних дій причетна уся країна, а тому усі її громадяни. Метафору творено за допомогою зближення двох понять: Росія= її громадяни.

У реченні *«The photos below illustrate the wide range of NATO's activities over the past year – from the Alliance's unwavering support for Ukraine, to the increased deterrence and defence capabilities of Allied armed forces along NATO's eastern flank, to the enduring transatlantic bond at the heart of NATO»* [7]. *«The heart of NATO»* є яскравим прикладом розгорнутої метафори. Метафора ґрунтується на асоціаціях між різними предметами та явищами. Так як НАТО – це альянс, очевидно, що серця, як органа, у нього не може бути. Проте серце асоціюється у людей із центральним органом у функціонуванні усього організму, тому крізь призму цієї метафори автор має на увазі центр НАТО.

Автори публіцистичного тексту вдаються до використання образних метафор, які поєднують у собі комунікативну та прагматичну функції. У реченні *«Until this year's renewed aggression on Ukraine, over-reliance on catchy labels such as "hybrid war" has led many observers and decision-makers to under-appreciate (if not disregard completely) one undeniable fact: that over the last 20 years, the Kremlin has achieved its key strategic goals mainly through kinetic military means.»* [8] У цьому випадку *«catchy labels»* є образною метафорою. Подана метафора уподібнює поняття зловити увагу і зловити погляд. Ярлики зловили увагу людського ока. Це призвело до того, що такі привабливі, яскраві ярлики як «гібридна війна» спричинили надмірну довіру. Вони захопили увагу й сконцентрували на одному, позбавляючи цим можливості ширше дивитись на ситуацію. Вживаючи цю метафору, автор має на меті змінити політичний погляд адресата, показавши, якими непевними можуть бути переконання та як проблематично може виявитись приймати рішення.

Наше дослідження показало, що з 105 метафор 46 відносяться до розгорнутих, що складає 44%. 42 метафори є простими, що складає 40%. Розгорнуті на прості метафори є переважною більшістю. Із цього випливає, що вони є найбільш характерними для публіцистичного стилю, адже виконують свою функцію найкраще. Вони легко зчитуються та є більш звичними. Окрім цього, ми виявили 10 образних метафор, що складає 9%, 7 мовних, що складає 7% від усієї кількості. Частка образних та мовних метафор істотно менша, що свідчить про те, що такі типи метафор хоч і вживаються, але менш характерні для

публіцистичного стилю. Художніх та номінативних метафор не було виявлено у статтях. Із цього ми зробили висновок, що вони не характерні для текстів публіцистичного стилю.

Список використаних джерел та літератури

1. Щепка О.А. Сучасний публіцистичний текст: кваліфікаційні та диференційні ознаки // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2018. Вип. 34, т. 2. С. 103-106. URL: http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v34/part_2/29.pdf.
2. Крейг Р. Інтернет-журналістика: робота журналіста і редактора у нових ЗМІ / Перекл. з англ А.Іщенка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 324 с.
3. Антонівська М.О. Головні особливості функціонування та перекладу метафор у сфері публіцистичного дискурсу // Молодий вчений. 2016. № 4.1. С. 19-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_4.
4. Одінецька Л.В. Функції метафори в публіцистичному дискурсі на матеріалі суспільно-політичного журналу «Україна» // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.Драгоманова. Серія 10. «Проблеми граматики і лексикології української мови». Випуск 12. 2015. № 1. С. 56-58.
5. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. У 4-х тт. Т.2. Донецьк : ДонНУ, 2012. 350 с.
6. Anthony I. An ethical response to an unethical adversary. URL: <https://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=1744&lang=en>.
7. NATO in 2022 – a year in snapshots. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_210026.htm.
8. Fasola N. How Russia fights. URL: <https://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=1721>.

СВІТ МАЙБУТНЬОГО В СУЧАСНІЙ АНТИУТОПІЇ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ РОБЕРТА М. ЗОННТАГА «СКАНЕРИ»)

Автор: Додонов Арсен, учень 10 класу «Українсько-американського міжнародного ліцею «Меридіан» Києва», м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Білик Катерина, вчитель української мови і літератури, зарубіжної літератури «Українсько-американського міжнародного ліцею «Меридіан», м. Київ.

Жанр антиутопії надзвичайно популярний серед читачів, особливо молоді й підлітків ХХІ століття. Людина хоче знати, що буде зі світом далі, як може виглядати майбутнє та з якими великими проблемами може зіткнутися людство. Безсумнівно, вона знаходить різні варіанти розвитку цивілізації саме в цьому жанрі.

Характерними темами антиутопій, які знаходять відгук молодих читачів, є теми самопізнання, розпаду загальнолюдських цінностей, усвідомлення себе об'єктом маніпуляції, відстоювання права на приватність, пригнічення й терор, мужність, виживання й любов в «оцифрованому» світі. Усі ці питання знайшли художнє втілення в романі «Сканери» Роберта М. Зоннтага.

«Антиутопія на межі віків перетворилася із літературного жанру в моделювання реальної дійсності», – стверджує один із дослідників жанру [1]. У «Сканерах» ми бачимо недалеке майбутнє – 2035 рік. У мегаполісі, де живе герой, усе підвладне Ultranets, а люди не уявляють життя без мобілів, розмовляють напрочуд короткими фразами («Не-е, Джоджо» або «Ясно, Джоджо» [2, с. 56]) і розважаються, підглядаючи за іншими через відеореєстратори,

вмонтовані в мобрілі – спеціалізовані окуляри, які використовуються для зв'язку, перегляду соцмереж, прослуховування музики, трансляцій з камери, оплати.

Аналогії Зоннтага досить прозорі. Неважко в Ultranets упізнати глобальну інтернет-мережу, а в мобрілях – Google Glass.

Ultranets прагне охопити все й усе контролювати: за вікном «тяглися бетонні смуги. На кожному смугу – житловий квартал. На кожен квартал – двісті сімей. На сім'ю – одна дитина. За умови, що зональний уряд схвалював клопотання батьків [2]». Відповідні органи здійснювали тотальний контроль, прикриваючись гуманними намірами. Наприклад, начальник Роба ніби хотів звільнити «світ від паперу» і зробити знання доступними для всіх. «У будь-який час!» Безкоштовно!» [2]. Проте тих, хто не погоджувався продавати книги, вносили в списки, які передавали в спеціальний відділ – і суперсканери починали полювання.

Цікавими деталями світу, створеного в романі «Сканери» є штучна їжа і надор. Справжню їжу могли собі дозволити лише заможні люди, інші ж їли штучну з ароматами справжньої їжі. У зоні С люди похилого віку (це основний контингент: не можеш заробляти – в зону С) узагалі «сиділи» на надорі. Надор – стимулятор, який за першим призначенням використовувався для заміни їжі та створення відчуття ситості у бідних людей. Але мав побічні ефекти, тому став використовуватися як сильний наркотик.

Автор і герой твору «Сканери» називає світ, в якому живе, лисим. Імовірно, не тільки тому, що всі, хто прийняв цей світ, поголені, не розуміють і не люблять волосся, а ще й тому, що волосся має генетичну пам'ять. Немає волосся – немає пам'яті, зв'язку з минулим, досвіду попередніх поколінь.

Ключова роль у творі відведена книзі і читанню. У світі, створеному Зоннтагом, читання дозволено, але лише у віртуальному або ж цифровому форматі. Паперові книги вважаються сміттям, яке потрібно сканувати і переносити у мережу. А ще їх не можна було контролювати – це й стало причиною державного механізму з винищення паперових бібліотек. Книги в мережі читали набагато рідше або не читали взагалі. Один із героїв називає відскановані книжки «кладовищем, яке ніхто не відвідує!»[2]. У світі «Сканерів» державна політика спрямована на те, щоб люди «споживали» лише відфільтровану цензурою інформацію і не знали реальності. І хоча молоде покоління цікавилось лише переглядами епізодів чужого життя на мобрілях, уряд усе ж вважав книги небезпечними, адже саме читання рятує людину від деградації – байдужості, інтелектуального й морального отупіння, втрати індивідуальності. Відмова від читання, навпаки, породжує віру в правдивість і всемогутність Ультрамережі.

Сьогодні людство вже «живе в майбутньому», яке спрогнозували автори антиутопій ХХ століття. Bluetooth-навушники, цілодобові банкомати величезні стіни-телевізори тощо.

Нові реалії постіндустріального світу дозволяють сучасним авторам моделювати нову вірогідну і зовсім неприглядну дійсність майбутнього, коли в людей «не буде свободи вибору. У них не буде права на альтернативне життя, вони змушені будуть жити «цифровим життям», інакше втратять зв'язок зі світом й оточуючим контекстом [3]».

Список використаних джерел

1. Пархоменко І.І. Антиутопія: інтерпретація в сучасному літературознавстві. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/4452/2/parkhomenko.pdf>
2. Зоннтаг Роберт М. Сканери. DISCURSUS, 2018. 192 с.
3. Зоннтаг Роберт М. Прекратите злоупотреблять смартфонами. URL: <https://osvitoria.media/ru/opinions/robert-zonntag-prypynit-zlovzhyvaty-smartfonamy-2/>

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСФЕМІЗМІВ НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ «WEDNESDAY»

Автор: Дремлюга Вероніка, учениця 10 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Фрідріх Алла, керівник гуртків «Англійська мова» відділення мовознавства Рівненської Малої академії наук учнівської молоді Носальчук Ірина Валеріївна, вчитель англійської мови Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Упродовж багатьох століть наша мова дедалі більше збагачується новими лексичними одиницями. Частина з них слугує для вияву власних емоцій, почуттів, настроїв або душевних переживань. Ці всі категорії слів належать до групи емоційно-експресивної лексики, яка показує суб'єктивне ставлення мовця до певної ситуації в позитивному або негативному плані. Часто бувають випадки, коли люди різного віку в своєму мовленні використовують грубі, образливі, непристойні слова, щоб висловити своє невдоволення щодо когось або чогось. Для гіперболізації негативних ознак ми нерідко знаходимо місце дисфемізмам у повсякденному житті, щоб підсилити значення якогось явища або експресивно забарвити його.

Дисфемізмом називають троп, протилежний евфемізові, який полягає у вживанні замість емоційно й стилістично нейтрального слова чи виразу більш грубого, вульгарного [1, с. 198].

Із найдавніших періодів історії в усіх людських суспільствах такі теми, як соціальний статус, ненависть, божевільня, хвороба, смерть, страх і Бог навіяли табу та обмеження. Таким чином, це призвело до значного впливу на мови через цензуру обговорення цих тем. Дисфемізм, власне, і є результатом цих табу.

Термін «дисфемізм» походить від грецького слова *δύς*, що означає «відсутність», або «немає», і *ρῆμα*, що означає «мовлення». Словотвірний елемент *дис-*, невіддільний префікс, «знищує добрий сенс слова або збільшує його поганий сенс» [2, с. 1692].

На сьогоднішній день дисфемізм вважається невід'ємною частиною обценної лексики, а також його можна віднести до найбільш актуальних та пізнавальних тем, які знаходяться лише на початковій стадії свого розвитку. Основна функція дисфемізмів полягає в наданні мові емоційності та експресивності через негативні слова, які застосовуються з метою вираження зневаги, роздратування, незадоволення, щоб показати суб'єктивну оцінку мовця тому чи іншому явищу. Науковці прийшли до неоднозначного висновку щодо функціонування дисфемізмів у мові: одні характеризують їх у позитивному ключі, інші вважають, що дисфемізми «забруднюють» мовленнєвий лексикон.

Існує кілька семантичних та формальних типів вживань дисфемізмів у мові, що дають змогу дати відповідну класифікацію. Для утворення дисфемізмів формального типу використовують різні способи змін форми номінації, зокрема: фонетичне викривлення слова, відсікання, какофонії, аббревіатури.

У свою чергу, для породження дисфемізмів семантичного типу, виділяють основні категорії творень: концептуальні метафори та гіперболи. [3, с. 103].

Швидкий розвиток кіноіндустрії сприяв широкій популярності фільмів і серіалів у всьому світі. Із такою великою конкуренцією кожен намагається привернути увагу аудиторії по-різному. В основному режисери мають чітке уявлення про свою цільову аудиторію й підлаштовуються під свою роботу. Кіно та телебачення втілюють у свої серіали дійсну розмовну лексику, яка включає в себе лайливі слова, сленги, жаргонізми і само собою дисфемізми.

У культовому серіалі «Wednesday» нами було відібрано та проаналізовано 57 прикладів відтворення цих одиниць. Якщо розглядати серіал як дослідницький матеріал, то сценарієм

передбачено, що герої активно використовують певні лексичні одиниці для додання експресивного та емоційного забарвлення.

Ми запропонували власну класифікацію такого явища та згрупували приклади за певним смисловим змістом. Дисфемізми можуть представляти собою будь-які частини мови у реченні в залежності від мети висловлювання.

Таким чином приклади дисфемістичних одиниць на матеріалі серіалу були поділені на 7 груп. З нашої точки зору, їх варто поділити на такі групи: дисфемізми, які підсилюють наступні слова (*Farmer*: «*Who let you out? You are goddamn weirdo.*», *Sheriff*: «*Your father doesn't just have Garrett's blood on his hands, he's got the whole damn family's.*»); дисфемізми в ролі прикметника (*Xavier*: «*Tyler and his friends are jerks.*», *Xavier*: «*Hey, hey. Wait! Hey! What about me? What... Oh, you're asshole!*»); дисфемізми в ролі порівнянь (*Enid*: «*Seriously, you wanna go in there? This place is creepy AF.*», *Bianca*: «*Think you skipped where you apologize for acting like a jerk last weekend.*»); дисфемізми вигуків (*Tyler*: «*Holy shit.*»); дисфемізми звертань (*Enid*: «*It's a snoot, silly.*»); дисфемізм (hell) в питанні (*Xavier*: «*Can you stay the hell away from me?*», *Sheriff*: «*What the hell did you get in?*»); дисфемізми в ролі дієслів з експресією, які діляться ще на 3 підгрупи: зв'язка головного дієслова з лайливими словами (*Xavier*: «*Since when you give a damn about Rowan.*»); грубі дієслова замість нейтральних (*Bianca*: «*Maybe if you whined and practiced more you wouldn't suck.*»); дисфемізми, що позначають смерть (*Woman*: «*Yeah there are just like you and me, until they rip you throat out.*»). Узагальнюючи цю класифікацію, варто сказати, що в основному дисфемізми з'явилися як наслідок значного поширення ненормативної лексики в мові, яка існує уже на протязі багатьох сторіч, та, власне, дисфемізм слугує лише тропом, який підсилює значення висловленого мовцем у доцільній для цього ситуації.

Список використаних джерел

1. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко/Літературознавчий словник-довідник. 2-ге вид., випр., допов. Київ : Академія, 2007. 752 с.
2. A Greek-English lexicon / compiled by Henry George Liddell and Robert Scott. Liddell, Henry George, 1811-1898. Scott, Robert, 1811-1887. Jones, Henry Stuart, 1867-1939. McKenzie, Roderick, 1887-1937/Greek language -- English/ Oxford: Clarendon Press/1940. 1705 pages
3. Мосієвич Л. В. Когнітивні механізми утворення евфемізмів та дисфемізмів в сучасній англійській мові. Нова філологія. 2014. № 67. С. 98-104.

СТИЛІСТИЧНА ГРА СЛІВ ЯК РЕТРАНСЛЯТОР ТИПОВОГО АМЕРИКАНСЬКОГО ГУМОРУ НА МАТЕРІАЛІ ВСЕСВІТНЬОВІДОМОГО СИТКОМУ «ДРУЗІ»

Автор: Іваницька Дарія, учениця 10 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Бойко Ірина, н.к., керівник гуртків «Англійська мова» відділення мовознавства Рівненської Малої академії наук учнівської молоді; Носальчук Ірина Валеріївна, н.к., вчитель англійської мови Обласного наукового ліцею, м. Рівне

Сьогодні на широкий загальний виходять тисячі кіносеріалів, які знаходять свого глядача по всьому світу. Комедійний серіал із постійними основними персонажами й місцем дії (ситком) – досить знайомий для телеаудиторії жанр, що за кілька десятиліть зумів підкорити глядачів по обидві сторони океану і трансформувався із побутових радіопередач, в основному цікавих для старшого покоління, в один із найпопулярніших кіножанрів ХХІ століття.

З точки зору гумору, американський ситком здебільшого характеризується низкою типових ознак, що ідентифікують і визначають національний гумор серед інших. Дещо іронічні, безпосередні, подекуди непристойні жарти такого тележанру, що транслиують певні

життєві реалії та явища, легко розпізнаються та сприймаються носіями тієї культури в межах якої вони функціонують.

Саме тому, всесвітньо відома ситуативна комедія режисера Джеймса Барроуза «Друзі», що полонила мільйони сердець в усьому світі, стала основою нашого наукового дослідження.

У нашому доробку ми розглянули поняття комічного, що характеризує аспект естетичного освоєння світу, який супроводжується сміхом без співчуття, страху й пригнічення, а також досягається через форми нелогічності, парадоксів, непорозумінь, поведінки героя, що не відповідає певній ситуації. [2]

Градацією емоційного реагування на різні прояви комічного, передається у поняттях усмішки, жарту, іронії, чорного гумору, гротеску, сарказму, карикатури, складають основу відповідних жанрових структур, стилістичних фігур чи тропів, тобто засобів художнього моделювання другої, естетичної реальності. [3]

Отже, сучасна американська сміхова культура відзначається значною різноманітністю вираження гумору, з якого виділяємо ряд наступних типових різновидів жарту: *фізичний гумор* (гумор з перевдяганням для досягнення комічного ефекту); *гумор «put-down»* «I'm better than you are, and don't you forget it»: *You always see these beauties with «nothing» guys. Chandler, you could be one of those guys; саркастичний гумор: Ross: Rachael, what are you doing tonight? Rachel: Big glamour night. Me and Monica at Laundarama; гумор, що суперечить особистості, його філософії, застосований всупереч характеру адресанта, його переконанням: Rachel: They wanna see if I'm OK? Okay, let's see. The FICA guys took all my money. Everyone is getting married or pregnant or promoted. And I'm getting coffee. And it's not even for me! If that sounds like I'm Okay, then tell them I'm Okay. Okay?; зрубий, брудний, принижуючий, так званий «dirty»: Ross: Do you know a little English? Paolo: Little. Ross: Do you know the word «crap-weasel»? Paolo: No. Ross: That's funny. You're a huge crap-weasel. [4]*

У ситкомі «Друзі» як найбільш вживаний та потужний продуцент гумору ми виділяємо прийом *стилістичної гри слів*. Таким чином, концепція гри слів, нами розглядається з точки зору двох понять каламбуру та зевгми.

Каламбур є лінгвістичним прийомом з використанням в одному контексті різних значень одного й того самого слова або словосполучення, подібних за звучанням, сутність якого полягає у невідповідності семантики лексичних одиниць, що становлять його основу, у разі збігу або схожості звукових форм. Аналіз мовного матеріалу комедійного серіалу дав змогу виокремити такі різновиди каламбуру: полісемія, паронимазія та омонімія, а також взаємодія значень слова чи слів у складі словосполучення (*Animal control: Possession of an illegal exotic is punishable by two years in prison and confiscation of the animal. Phoebe: You'd put that poor little creature in jail*) [1].

У свою чергу, *зевгма* – експресивна синтаксична конструкція, що складається з ядерного слова і залежить від однорідних членів речення, рівноцінних граматично, але семантично різнопланових, внаслідок чого в багатозначному ядерному слові одночасно актуалізуються щонайменше два різні значення або смислові відтінки (*Rachel: I'm sorry. Excuse me, we had this cart! Weird woman: I had a 24-inch waist. You lose things.*)

Даний аналіз не вичерпує повного розв'язання досліджуваної проблеми, перспективи дослідження вбачаємо у подальшому глибокому дослідженні стилістичних характеристик американського гумору у інших англomовних серіалах для широкої аудиторії різного віку.

Список використаних джерел

1. Белова М. О., Лобзова С. Л. Каламбур як концептуальний бленд (на матеріалі оповідань М. Бонда про ведмежа Паддінгтона). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного

університету. Сер.: Філологія. 2021. № 50.

2. Линтвар О. М. Вираження елементів комічного в художньому тексті // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. Луганськ [ЛНУ ім. Т. Шевченка], 2013. № 14 (273). С. 69-74.

3. Самохіна В. О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США : монографія. В. О. Самохіна. Вид. 2-е, перероб. і доп. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 360 с.

4. Pichtownikowa L. Synergie des Fabelstils: Die deutsche versfabel vom 13-21. Jahrhundert / Pichtownikowa L. Aachen : Shaker Verlag, 2008. 322 S.

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ЗАСОБІВ ВІДТВОРЕННЯ ПЕЙЗАЖУ ТА ЇХ СЕМАНТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ДЖЕЙН ОСТІН)

Автор: Коваленко Катерина, учениця «Kyiv Minor Research Academy English Class», м. Київ
Науковий / педагогічний керівник: Арістархова Маргарита, доктор філософії, старший науковий співробітник навчально-наукового центру іноземних мов Національного університету оборони України.

Звернення до класичної англomовної художньої літератури є важливим елементом літературного, філологічного аналізу та культурної освіти сьогодення. Дослідження цих творів дозволяє розуміти еволюцію мови, стилів та ідей у різні епохи. Вивчення використання художніх засобів у класичній англomовній художній літературі є ключовим елементом розуміння творів цього жанру, особливостей їх семантики та допомагає виявити та осмислити майстерність авторів у створенні образів, атмосфери та сюжету. Аналіз художніх засобів, таких як метафори, алегорії та іронія, розкриває глибокий сенс твору та дозволяє читачеві сприймати його на різних рівнях виразності. Семантичний аналіз художніх тропів також допомагає визначити особливості смислу та інтерпретації значення слів та фраз у конкретному контексті, що допомагає зрозуміти, які значущі повідомлення автори намагалися передати через свої твори.

Мета нашого дослідження полягає у семантичному аналізі художніх засобів, використаних для опису пейзажу матеріалі творів Джейн Остін («Pride and Prejudice», «Sense and Sensibility» та «Emma»). Зокрема, приділена увага визначенню чуттєво-нейтральних елементів з номінативно-комунікативною функцією та чуттєво-забарвлених аспектів, а також аналізу логічного й аксіологічного значення семантики слів. Опис пейзажу розглядається на рівні цілісного зображення та на рівні окремих речень та слів, з урахуванням змісту, структури, стилю, граматичної правильності, оформлення, значення та впливу на аудиторію. [2]. Вважаємо, що проаналізувати автентичний текст означає дати йому певну характеристику та розглянути з різних сторін, таких як: синонімія та антонімія, співвідношення «твір — текст — зміст» та ін.

У творах Джейн Остін переважають художні засоби (епітети, метафори, гіпербола та ін.), які авторка використовує для створення підходящого образу та відтворення певного авторського бачення змалювання довколишньої природи, яка виступає не просто фоном, на тлі якого відбуваються події, а активно формує ставлення читача до героїв та сюжету.

Досліджуючи семантичне значення художніх засобів у романі «Pride and Prejudice» Джейн Остін, вважаємо варто звернути увагу на відвідування Розінгс-парку в Кенті, де Елізабет Беннет відтворює подумки таку характеристику пейзажу:

«But of all the views which his garden, or which the country or kingdom could boast, none were to be compared with the prospect of Rosings...»[1].

Авторка використовує два семантичні значень словосполучення, адже структурні особливості тексту мають пояснювати варіативні можливості тексту, коли різні проекції виступають як інтерпретації змісту одного й того ж тексту. Таким чином, цей вислів може бути розглянутий як гіпербола, так і як порівняння в залежності від змісту тексту. Розглядаючи це словосполучення як гіперболу, вважаємо, що головна героїня перебільшує красу та привабливість пейзажу, створення певного уявлення про вид, який відкрився перед головною героїнею та створити певний суб'єктивний образ в уяві читача. Розглядаючи в цілому цей твір, слід наголосити, що ця гіпербола не набуває логічного значення, оскільки відомо, оскільки родина Елізабет перебувала у скромних матеріальних обставинах, що виключало їхню можливість подорожувати та порівнювати красу Розінгс із іншими місцями королівства. Проте Джейн Остін використовує перебільшення, щоб посилити емоційний вплив на читача. Якщо розглядати як порівняння, то слово «compared» вказує своїм значенням на навмисне зменшення краси інших місць в порівнянні з Розінгсом.

У перекладі українською також можна прослідкувати використання аналогічних художніх тропів : 1) «...Але **жоден із краєвидів його саду, *округи*** — та й усього королівства! — не міг іти у порівняння з краєвидом Розінгса»[4]; 2) «...Але з **усіх видів, якими міг похвалитися його сад, *або вся країна, чи Королівство*** — жоден не порівнювався з видом на Розінгс...» [5], переклад різниться в частині порівняння «**округи**» та «**всього королівства**». Таким чином, прослідковуємо відмінності в інтерпретації «country» як «країна» та «округ», що допомагає ще краще читачу яскраво відчувати емоційний вплив опису.

Вважаємо, цікаво розглянути використання художніх засобів у творі «**Sense and Sensibility**» Джейн Остін [1]. Цікавим для нас було проаналізувати момент, коли Місіс Дешвуд звертається до дерев під час оплакування втрати будинку: «...***No leaf will decay because we are removed...unconscious of the pleasure or the regret you occasion, and insensible to any change***...» . В цьому монолозі використовується як гіпербола, так і персоніфікація. Гіпербола «***No leaf will decay because we are removed...***» підкреслює своє значення присутності героїні для будинку і це допомагає нам розкрити самого персонажа Місіс Дешвуд, викликаючи у читача емоційний відгук, суб'єктивний жаль та співчуття. Граматична форма минулого часу демонструє, що персонаж не володіє ситуацією, наче дія вже виконана, це також вказує на задум викликати в читача почуття співчуття. В тексті також присутня персоніфікація, а саме «...**unconscious of the pleasure or the regret you occasion** ...» — в самому тексті зазначено, що «не усвідомлюючи задоволення чи жалю», якщо розглядати це, як окреме словосполучення, можна зробити висновок, що тут немає персоніфікації, адже перед людськими якостями, яким автор наділила дерева, стоїть частка «не», але якщо розглядати в загальному контексті монологу — стає зрозуміло, що неживий об'єкт, наділяють якостями людини, місіс Дешвуд висловлює це, як докір. Звертання до людей є буденним у нашому житті, а от звертання до неживого предмету викликає співчуття, демонструє відчай героя та безвихідність ситуації. Тому за явним сумним монологом про те, що без них природа не буде змінюватись, стоїть ще риторичне питання, яке підсилює емоційний вплив на читача.

Вважаємо релевантним для нашого дослідження є аналіз твору «**Emma**»[1]. Зокрема, розглядаємо фрагмент опису шляху, де головна героїня Емма зауважує : «*Their road to this detached house cottage was down Vicarage Lane, a lane leading at right angles from the broad, though irregular , main street of the place; and, as may be inferred, containing the blessed abode of Mr. Elton*». Цікавим для нас стало використання слова «*blessed*» в контексті «благословенний дім», що викликає асоціації пов'язані з Богом, благословінням, чимось значимим, особливим [3]. За допомогою цих суб'єктивних асоціацій Джейн Остін також створює в уяві читача

певний образ, адже будинку непритаманна така риса, як «благословенний», тож через цей дисонанс автор робить акцент скоріш на людину, якій цей будинок належить. Враховуючи концепцію всього твору та ставлення героїні до власника будинку, то це слово може розглядатися як метафора, а авторка слів хоче показати все позитивне відношення до цього персонажа, звернути увагу читача на те, яку роль він відіграє у творі через саме переносне значення цього слова.

Таким чином, при детальному аналізі можна зробити висновок, що саме через художні засоби Джейн Остін передає настрій твору, створює емоційне напруження та викликає співчуття у читача. При роботі з текстом також важливу роль відіграє переклад, який також посилює виразність мови. За допомогою художніх засобів, які вживає автор творів, можна дізнатися про самого персонажа, тобто про риси характеру та настрої, який нам передає автор.

Список використаних джерел

1. Austen Jane The Complete Novels of Jane Austen. London: Penguin Group, 2006. Режим доступу: <https://archive.org/details/completenovels00austriч/page/n5/mode/2up> (дата звернення 12.11.2023)
2. Серажим К. Семантичний аспект аналізу тексту. Режим доступу: <https://chat.openai.com/c/52b3f10d-474f-4892-b27c-902e4a32bee5> (дата звернення 12.11.2023)
3. Пашко С. В., Рябокінь Н. О. Англomовні художні засоби та способи їх перекладу. Метафора, порівняння та гіпербола. *Вчені записки ТНУ імені І. Вернадського. Серія: Філологія, Журналістика*, 2022. С.232-235.
4. Остін Дж. Гордість та Упередження. Київ: Знання, 2023, 172 с.
5. Мобільний додаток *Linga*

НОВЕЛІСТИКА Е. А. ПО В ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОМУ ВИМІРІ

Автор: Козіброда Єлизавета, учениця 11 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Воробйова Людмила, керівник гуртка РМАНУМ, кандидат філологічних наук, доцент.

Вивчивши наукову інформацію з проблеми дослідження і здійснивши текстуальний та інтертекстуальний аналіз епіграфів до новел американського письменника Е.А. По, ми дійшли наступних висновків.

Формування теорії інтертекстуальності пов'язується з працями Ю. Крістєвої та Р. Барта. Велику роль у розвитку теорії інтертекстуальності відіграли ідеї М. Бахтіна про «чуже слово», «двоголосне слово», розвинені багатьма дослідниками, зокрема тією ж Ю. Крістєвою. В останні десятиліття проблема інтертекстуальності активно розробляється й трактується при цьому по-різному: як діалогічний зв'язок тексту з попередніми текстами і з подальшим текстотворенням; як включення в текст цілих інших текстів з іншим суб'єктом мовлення або їх фрагментів у вигляді цитат, ремінісценцій і алюзій.

У «Літературознавчому словнику-довіднику» знаходимо таку характеристику: «Інтертекстуальність (від франц. Intertextualite – міжтекстовість) — міжтекстові співвідношення літературних творів. Полягає у: 1) відтворенні в літературному творі конкретних літературних явищ інших творів, більш ранніх, через цитування, алюзії, ремінісценції, пародіювання та ін.; 2) явному наслідуванні чужих стильових систем і норм (окремих письменників, літературних шкіл і напрямів)»[1; 317]. Інтертекстуальність, зазначає О. Ткачук, це «відношення, що виникає між даним текстом і іншими, які він цитує, переписує, приєднує, продовжує чи загалом перетворює і за допомогою яких він набуває значення»[2; 50].

Загалом у сучасній філології продуктивним є розгляд епіграфа художнього твору як засобу діалогу, як інтертексту: «У композиційному і архітектонічному відношенні епіграф автономний – це текст у тексті», – наголошує В. Кухаренко [3; 133]. Належність епіграфа одразу двом творам – авторському й першоджерелу цитати – породжує два його змісти – синхронічний, який він мав первісно, і діахронічний, що виникає в новому контексті, збагачуючись за рахунок інтертекстуальних зв'язків.

Досліджуючи питання інтертекстуальності у творах Е. А. По, ми розглянули детально розглянули класифікації Н. Мірошнікової, Н. Кузьміної, які взяли за основу в дослідженні епіграфів як експліцитної форми інтертекстуальності у новелах Е. А. По, використовуючи при цьому й елементи інших типологій.

Епіграфи, будучи інтертекстуальними компонентами, лаконічно відтворюють ідею твору, закодовано натякають на певний історичний, міфологічний, літературний, політичний або ж побутовий факт, закріплений у структурі художнього тексту. Саме вони готують читача до роздумів, до філософського сприйняття твору через призму іншого автора. Усе це свідчить про поліфункціональність епіграфу. Вони також дають змогу розглянути новелу, як у синтагматичному, сюжетному плані, так і на тлі культурних і соціально-історичних асоціацій. Варто також звернути увагу на те, що надтекстові цитати дуже часто підкреслюють своєрідність новел Е.А. По.

Едгар По через епіграфи пов'язує текст з багатьма іншими текстами (передусім художньої літератури, філософії, релігії та ін.). Для того щоб зрозуміти епіграф, потрібно встановити властивий йому контекст, тобто першоджерело цитати. І в цьому велику допомогу нам надали коментарі до художніх творів. Це й використовувалося у дослідженні.

Зазвичай дослідники виокремлюють чотири групи новел письменника: детективні («логічні оповідання»); «страшні», або арабески; сатиричні, або гротески; фантастичні (наближені до наукової фантастики). Епіграфи до новел кожної групи певним чином налаштовують читача на сприйняття тематичної спрямованості твору. Тому епіграфи По потребують не лише ерудиції читача, але й напруженої розумової діяльності, аби розшифрувати «загадки», натяки, які в них містяться, зрозуміти ті «сміслові вузли» (за виразом Н.Пьеге-Гро), що концентрують у собі на змістовно-смісловому рівні твори.

До прикладу можна взяти новелу «Тисяча друга ніч Шехерезади», яка особливо цікава в аспекті інтертекстуальності: її назва і канва сюжету — явний перегук з відомими арабськими казками Шехерезади. Проте у новелі немає пояснення, що це казка — у повному термінологічному значенні. Недарма автор використовує епіграф «Truth is stranger than fiction» («Правда за будь-які вигадки дивніша»). Письменник не створює вигадок, а описує реальність, характерну для його часу. У новелі деспотичний східний володар страчує власну дружину. Відтак, у романтичній казці По східна жінка зазнає насильства, а Схід як такий — моральної деградації та приниження. Таким чином, епіграф у цьому творі виконує функцію передтекстового аналізатора.

Е. По у своїй творчості виявив знання у різних видах мистецтва, більшості галузей сучасної йому науки, в релігії, тому й інтертекстуальні зв'язки його епіграфів надзвичайно різноманітні. По-перше, загальну характеристику за джерельною базою епіграфів новел, які увійшли до збірки «Гротески та арабески»; по-друге, інтертекстуальний аналіз 12 новел, обраних для конкретного дослідження в єдності змісту і форми.

Збірка «Гротески та арабески», яку ми досліджували, містить 25 новел, де лише одна «Чому французик носить руку на перев'язі» не має епіграфа. У ній переважають літературні епіграфи. За здійсненими нами спостереженнями, це цитати: античних митців — Лукана,

Еврипіда, Алкмана, Платона; із різножанрових творів національних літератур, найчастіше англійської (7) та французької (5). У новелі «Береніка» По звертається до творчості арабського поета XI ст. Ибн-Зайата. Цитується Біблія («Тінь»), використовуються і твори релігійних діячів: англійських єпископів Хола Джозефа («Сторінки з життя знаменитостей») та Кінга Герні («Побачення»), англійського священика і філософа Гленвілла Джозефа («Лігея»). Зафіксовано й два епіграфи з розмовного мовлення.

Прикладом аналізу, який ми здійснили, може слугувати епіграф до новели «Золотий жук»: *«Го-го! Він скаче, мов скажений: Його тарантул укусив»*. Коментатори відзначають, що цей епіграф запозичений з комедії англійського драматурга Артура Мерфі (1727-1805) «Усі помиляються». Е. По бачив виставу за цією п'єсою в Нью-Йорку і записав, мабуть по пам'яті, цитату з неї. В опублікованому тексті комедії таких рядків немає. Але зв'язок епіграфу з текстом новели вмотивований (про що ми писали вище), тому він є, безперечно, метонімічним, і його можна вважати автоепіграфом.

Ми зробили інтертекстуальний аналіз 12 обраних новел за джерельною базою, послуговуючись типологією Н. Мірошнікової, а також долучаючи і типологію Н. Кузьміної. Проаналізовані епіграфи можна об'єднати у 2 групи: фольклорні та літературні.

Найпопулярнішими є детективні новели письменника. Е.А. По вважають «батьком» цього літературного жанру, адже саме він намітив класичні детективні сюжети, прийоми і персонажі. Своєрідними є й епіграфи, які інколи містять загадку, що є однією з ознак саме детективів. Найпопулярнішою є новела «Золотий жук», де від епіграфу, як нам здається, вже починається справжня детективна історія.

Е.А. По відомий також своїми «страшними» новелами (арабесками). Злочини, жахи, криваві історії — все це потрібне йому для роздумів над загадками людської душі, для проникнення у таємниці буття. Прикладом може слугувати новела «Падіння дому Ашерів», де надтекстова цитата провокує читацький інтерес.

Свої сатиричні твори Е. По називав «гротесками», адже в його розумінні гротеск означає підкреслення, відверте перебільшення безглуздості та нешаблонності зображуваних подій, характерів.

Отже, дослідження малої прози американського письменника Е. А. По в інтертекстуальному аспекті вимагає насамперед з'ясування головних положень теорії інтертекстуальності, яка з 60-х років XX століття стала предметом активного обговорення в наукових колах. Проблема інтертекстуальності постає однією з важливих складових філологічної науки другої половини XX — початку XXI ст. Сміслові ядро значення терміну «інтертекстуальність» передбачає наявність міжтекстових зв'язків, що і підкреслюється в сучасних його визначеннях. Ми вважаємо, що епіграфи По — це не просто прикраса, вони спонукають до роздуму, пояснення, повторного прочитання. При цьому варто пам'ятати, що Е.А. По — автор детективів, і це позначається на характері взаємозв'язку надтекстової цитати з основним текстом: вона часто містить загадку, яку нерідко так просто не розгадаєш.

Список використаних джерел

1. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. Київ: ВЦ «Академія», 1997. 752 с.
2. Ткачук О.М. Наратологічний словник. Тернопіль: Астон, 2002. 173 с.
3. Кухаренко В.А. Інтерпретація тексту. Навч. посібник. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 272 с.

ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БРИТАНСЬКОГО ТА АМЕРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Автор: Мошковська Анастасія, гімназія «Київська Русь», м. Київ.

Педагогічний керівник: Вовк Алла, вчитель англійської мови гімназії «Київська Русь», методист.

Наукову роботу присвячено дослідженню відмінностей між британським та американським різновидами англійської мови.

Основними завданнями роботи є розкриття відмінностей двох різновидів англійської мови, збирання матеріалу із порушеної проблеми, виявлення галузі мовної різниці в орфографії, лексиці та граматиці, складання словника орфографічних, фонетичних, лексичних та граматичних відмінностей між двома варіантами англійської мови та зробити висновки.

Актуальність обраної теми визначає те, що знання відмінностей між британським та американським варіантами англійської мови необхідно для того, щоб уникнути труднощів при читанні та перекладі англійської літератури.

Матеріал даної роботи дозволяє виявити відмінності між британським та американським варіантами англійської мови та використовувати набуті знання при читанні та перекладі англійської літератури, для розпізнання певного різновиду мови на слух, для спілкування з іноземцями, а також при роботі на комп'ютері, в інтернеті тощо.

У результаті написання даної роботи були проаналізовані британський і американський варіанти англійської мови та виявлено відмінності між ними. Для досягнення мети були виконані наступні завдання:

1. Розглянуто лексичний склад американського варіанту англійської мови, як найпоширенішого мовного варіанту [3, с.14-16]. Визначено, що велику роль у становленні цієї мови грали запозичення з інших мов. [7, с. 21-24].

2. Розглянуто лексичний склад американського варіанту англійської мови, який вважається «правильним» і набув статусу національного стандарту. Його основу становить мова кращих приватних шкіл та університетів країни.[1, с. 31-33] Це і є та класична, літературна англійська, яка є базою будь-якого курсу англійської мови в лінгвістичних школах для іноземців.

3. Проаналізовано лексичний склад двох розглянутих варіантів англійської мови. Виділено два основних типи лексико-семантичних відмінностей – відмінності плану змісту при спільності в плані вираження і відмінності плану вираження при спільності в плані змісту. [8, с. 104 -105]

4. Визначено відмінності в лексиці британського і американського варіантів англійської мови. Можна сказати, що Америка створила практично нову мову: зміни торкнулися не тільки фонетики і лексики, а й найстійкішої частини мови – граматики. На відміну від британського варіанту, американський англійський більш гнучкий, відкритий до змін і легкий для сприйняття [2, с. 41-44].

Досліджуючи нашу тему, ми досягли поставленої нами мети – розглянути особливості і специфіку словотвору в сучасному американському різновиді англійської мови та знайшли відмінності від словотвору британської англійської [4, с. 52-55].

Для здійснення поставленої мети ми проробили величезну роботу: підібрали відповідну літературу до теми нашого дослідження; ретельно вивчили лексикографічні джерела і підібрали приклади; проаналізували ці приклади і провели їх ретельний порівняльний аналіз [5, с. 61-63]; розглянули їхній словотвірний потенціал.

Ми дійшли до висновку, що американська англійська є найпоширенішим варіантом англійської мови. І все це завдяки світовому статусу США, їх економічному і культурному розвитку. Але все ж це не дозволяє нам віднести його до самостійної мови, так як вона не володіє своїми власними словником і граматиною.

У ході дослідження ми з'ясували, що американський варіант англійської мови розвивається дуже динамічно. Кожен рік у його словнику з'являється близько 800 нових слів [10, с. 91-93]. І головним чином, це не абсолютно нові словоформи, а слова, утворені від вже раніше відомих або зберегли свою форму, але раптово змінили своє початкове лексичне значення в силу якихось культурних та історичних особливостей народу.

Тому, мені здається важливим мати найбільш чітку картину про стан словникового запасу в сучасний нам період часу, що спонукає нас навчатися все життя.

Список використаних джерел

1. Marckwardt, Albert H. American English. NY, 1998.
2. Francis, Winthrop N. The Structure of American English. NY, 1998.
3. Арнольд І.В. Лексикологія сучасної англійської мови. К., 1989.
4. Mallery, Richard d. Our American Language. NY, 1997.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СЛЕНГУ У ФІЛЬМАХ «ПІРАТИ КАРИБСЬКОГО МОРЯ»

Автор: Мадиніна Єлизавета, учениця 10-го класу ліцею «Educator», м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Тарківська Олена, вчитель англійської мови ліцею «Educator».

Англійська мова займає одне з провідних місць за кількістю сленгу, який використовується, тому його знання та розуміння залишається дуже важливим для повноцінного осмислення англійської мови. Дана робота присвячена особливостям використання сленгових одиниць у серії фільмів «Пірати Карібського моря». Піратський сленг (сленг мореплавців) є своєрідним і неповторним. Він народжувався в надрах самої англійської мови як прагнення до стислості, виразності, як риса належності до певної соціальної групи. **Актуальність** даного дослідження полягає в тому, що вивчення сленгу в цьому фільмі розкриває його вплив на мову, пояснює, як творчий підхід до мови створює неповторний образ персонажів та відкриває інноваційний підхід до мови. **Метою** даного дослідження є виявлення семантичних та соціолінгвістичних особливостей сленгової лексики для створення аутентичної атмосфери у фільмі. Максимальне досягнення вищевказаної мети передбачало вирішення наступного ряду **завдань**: розкриття поняття «сленг»; визначення головних функцій сленгу; визначення сленгових одиниць та фразеологізмів у кінофільмі методом суцільної вибірки та його класифікація; аналіз семантики та особливостей сленгових одиниць у кінофільмі.

Ступінь дослідження проблеми. Проблема поняття «сленг» та його використання у розмовній мові займалися мовознавці з XVIII століття. Ерік Партридж асоціює сленг з жаргоном. [1] І.Р. Гальперін, Л.П. Єфімов, О. Т. Ліпатов, Д.С. Лихачов, Л.О. Ставицька та інші мовознавці визначають поняття терміну «сленг» та його функції у мові. Однак тема, пов'язана з використанням сленгу у кінофільмах «Пірати Карібського моря» залишається поза увагою науковців.

Сутність дослідження. У сучасному мовознавстві не існує загальноприйнятого визначення терміну «сленг». Це поняття не має чіткості в термінології, багато дослідників розглядають його по-різному, виходячи зі своїх знань і досвіду. Систематизуючи різноманітні точки зору дослідників щодо поняття «сленг», нами визначена їх загальна ідея: сленг - це історично сформований шар лексики, який є нестандартним, розмовним, нелітературним, стилістично відзначеним, тимчасовим, змінним та виразним. Це також форма розмовної мови, яка в основному використовується усно і має яскравий емоційно-оцінний відтінок, гумор, образність, мовну гру та включає в себе модну новоутворену лексику. Виходячи з дослідницьких робіт мовознавців, у роботі наведено декілька поглядів на класифікацію сленгу: професійний, аргі (кримінальний жаргон), соціальний, віковий.[2] Сленг змінюється залежно від соціального статусу та інтересів тих, хто ним користується. Сленг відзначається своєю точністю, метафоричністю, функція виразності – найважливіша при його використанні.[3] Завдяки своєму різноманітному значенню та глибоким асоціаціям, сленг стає ефективним засобом вираження індивідуальності людини, вираження її думок та почуттів у різних контекстах.

У межах дослідження особливостей використання сленгу у фільмах «Пірати Карибського моря» автором зазначено, що піратський сленг, як мова конкретної спільноти, характеризується вживанням лексики різноманітного походження. Дослідження сленгу виявило основні функції використання піратського сленгу авторами фільму для відображення світогляду та стилю життя піратів та підтвердило теоретичний матеріал. Сленг у «Піратах Карибського моря» використовується для визначення належності до кола піратів, підсилює взаєморозуміння між їхніми членами, для передачі експресії, емоційного стану, іронічного або презирливого відношення до подій або співрозмовника.

На основі складеного словника сленгізмів, що зустрічаються у кінострічках (вибірка 114 прикладів), ми класифікували цей мовний матеріал. Автором виділено історичний (18%) сленг: *Avast, ye scallywags!, Shiver me timbers, Land ho!*; побутовий (37%): *Jackets off the cannons!, Haul your wind! My holds are bursting with swag*; персональний (24%): *Ye scurvy dog, Poppet, Swashbuckler*; символічний (16%): *Sparrow's Luck, Black Pearl, Parley*; унікальний (5%): *Savvy?, Hearties*. Тісне переплетіння сленгізмів різного типу демонструє творчий підхід авторів фільму до мови у створенні неповторного образу персонажів та унікальної атмосфери піратського світу.

Значна увага в дослідженні приділена мові головного героя фільму Джека Горобця, оскільки особливості мовлення Горобця визначають його як унікального та неперевершеного персонажа: *The problem is not the problem. The problem is your attitude about the problem. Do you understand?; If you were waiting for the opportune moment, that was it; - The only rules that really matter are these: What a man can do, and what a man can't do*. Сленг Джека відображає його хитрощі, винахідливість та непередбачуваність. Використання специфічних слів та виразів надає гумористичний ефекту його мовленню та робить веселим і розважливим. У ході дослідження нами було знайдено та надано як приклад вирази Джека Горобця, які стали культовими серед фанатів. Вони створюють специфічний фан-сленг, який прихильники фільму використовують для самовираження та взаєморозуміння.

Висновок. Протягом дослідження, присвяченого особливостям використання сленгу в серії фільмів «Пірати Карибського моря», автором досягнуто поставлених завдань та цілей. Семантичні особливості означені на основі створеної класифікації, визначені фрази головного героя, які вживаються у спільноті прихильників фільму. Соціокультурні аспекти мови героїв фільму розкрили інноваційний підхід до мови, завдяки якому сценаристи фільму створили

шедевр, який не залишає байдужим жодного. Проведене дослідження не вичерпує всіх нюансів особливостей мови у фільмі «Пірати Карибського моря». Подальшою перспективою дослідження може бути граматичний, фонетичний рівень мови персонажів, тонкощі мови при перекладі на українську.

Список використаних джерел та літератури

1. Partridge E. The Concise New Partridge Dictionary of Slang and Unconventional English. / E. Partridge., 2008.
2. Лихачов Д. С. Арготичні слова професійного мовлення. Статті ранніх років / Д. С. Лихачов. Твер, 2004.
3. Мирошніченко М. І. Місце й функції жаргонної лексики в мовленні студентів [Електронний ресурс] \ Мирошніченко М. І. URL: http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/2850/1/Miroshnichenko_M_I_Misce_%20i_%20funkcii_jargonnoji_lekciku_%20v%20movlenni_%20studenta.pdf
4. https://lionheadthemovies.fandom.com/wiki/Pirates_of_the_Caribbean:_The_Curse_of_the_Black_Pearl/Transcript
5. <https://imsdb.com/scripts/Pirates-of-the-Caribbean-Dead-Man's-Chest.html>
6. http://www.script-o-rama.com/movie_scripts/a2/pirates--of-the-caribbean-worlds-end-script.html
7. https://thescriptlab.com/wpcontent/uploads/scripts/Pirates_Of_The_Caribbean_On_Stranger_Tides-1.pdf
8. https://www.scripts.com/script/pirates_of_the_caribbean:_dead_men_tell_no_tales_15922

АВТОРСЬКІ НЕОЛОГІЗМИ У РОМАНАХ ДЖОАНІ К. РОУЛІНГ ПРО ГАРРІ ПОТТЕРА

Автор: Мурина Анна-Марія, учениця 11 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Боярчук Оксана, вчитель англійської мови Обласного наукового ліцею в м. Рівне Рівненської обласної ради.

Сутність фентезі як окремого літературного жанру розвивається в тому, що все аномальне, незвичне та фантастичне в ньому породжене надприродними явищами і є свідомо ірраціональним. Саме тут скупчуються елементи різноманітних літературних традицій, змішуються реальність та вимисел і глибоко приховується філософський зміст [1, с.134].

Слушним у цьому контексті є бачення такого світу відомою британською авторкою Дж. К. Роулінг. В особливостях авторського словотвору в творах про Гаррі Поттера британської письменниці Дж. Роулінг виявлено словотвірні процеси творення неологізмів у словотворчій системі письменниці. Дослідженню сфери та частотності їх вживання. Доведено, що характерним для жанру фентезі способом творення нових слів у романах авторки є словоскладання. Власне, використання великого словникового запасу та новотвори у словотворенні характеризують особистий стиль письменниці. Головна функція даних лексем – стилістична, відповідно, їх вживання в художній літературі зумовлене стилістичними завданнями, які ставить перед собою будь-який письменник з метою надати своєму творові той особливий колорит, який виділить його з числа подібних творінь.

Існує декілька основних принципів розмежовування типів нових лексем, на два види неологізмів. Авторські неологізми в роман вживаються для позначення побутових реалій:магічні предмети *The Mirror of Erised, Time-turner, Horcruxes, Remembrall, Floo powder, Pensieve, Portkey*; їжа та напої(*Polyjuice potion, Butterbeer, Nosebleed Nougat, Puking Pastilles,*

Fainting Fancies); грошові одиниці (*Galleon, Knuts, Sickles*); види навчальних дисциплін у Гогвортсі (*Transfiguration, Defence Against the Dark Arts, Potion, History of Magic, Care of Magical Creatures, Herbology, Arithmancy, Muggle Studies*).

Transfiguration (трансфігурація) – дисципліна, метою якої є вивчення як перетворювати одні речі в інші для чого потрібна чарівна паличка та знання певної формули. Можливе перетворення як цілих предметів, так і їх частин.

..., I'm particularly interested in Transfiguration, you know, turning something into something else, of course, it's supposed to be very difficult... [2, p. 423].

Як бачимо, розгляд питання про роль власних назв у жанрі фентезі є надзвичайно важливим. Використання новостворених слів відіграє ключову роль у створенні світу та структури фентезійних романів. Саме завдяки цим інноваціям, цикл романів про Гаррі Поттера привертає увагу багатьох дослідників своєю унікальністю, що робить термінологію Дж. Роулінг новаторською та неповторною. Популярність цих творів серед лінгвістів визначається, зокрема, наявністю численних інновацій у лексико-семантичному та словотвірному плані, що додає феномену велике значення.

Список використаних джерел

1. Прітикіна А.О. Сутність понять «фантастика» та «фентезі» як сучасних літературних жанрів. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Філологічні науки (мовознавство)». Луганськ: Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2010. №14(201). Ч.2. С.132-138
2. Rowling, J. K. (1997). *Harry Potter and the Philosophers Stone*. London: Bloomsbury.

СТИЛІСТИЧНИЙ ПРИЙОМ ПОВТОРУ ЯК ПРОЦУДЕНТ МОТИВАЦІЇ НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ПРОМОВ ВСЕСВІТНЬОВІДОМИХ МОТИВАЦІЙНИХ КОУЧІВ

Автор: Назарук Анна, учениця 11 класу Обласного наукового ліцею, м.Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Бойко Ірина, керівник гуртків англійської мови Рівненської Малої академії наук учнівської молоді.

In life you have a choice: bitter or better? Choose better, forget bitter

Промови Ніка Вуйчича, Дешони Барбер та Зіга Зіглера є дуже потужним інструментом мотивації, що спонукає людей змінюватись на краще, долати свої страхи та комплекси, а також вчить їх жити в гармонії з певними фізичними чи ментальними обмеженнями. Незважаючи на таку потужну мотиваційну силу, життєвий шлях обраних спікерів був не настільки позитивним, як звучать нині їх виступи.

У широкому розумінні мотивація – це процес, який ініціює, керує та підтримує поведінку, спрямовану на досягнення цілей [3].

Головна мета мотиваційного дискурсу полягає не в описовій стратегії, а у стратегії персуазивності, яке визначають як форму соціального впливу, осмислене зусилля, яке спрямоване на зміну свідомості у процесі комунікації в такій ситуації, коли адресат наділений певною свободою [6, с.10].

Психологи схиляються до спільної думки, що мотивація – це підсвідома допомога (так звана рушійна сила) людині, яка прагне до змін [1, с. 142]. Тому великим інтересом для вивчення стали засоби реалізації мотивації саме на матеріалі англomовних мотиваційних промов, як прикладу мотиваційного дискурсу.

Виникає наступне питання – якими ж засобами, що реалізують мотивацію та здійснюють вплив на свідомість аудиторії, користуються мотиваційні оратори сучасності?

Опрацювавши добірку промов, було виділено п'ять основних прийомів впливу на аудиторію: використання модальних дієслів, наростань, повторів, запитань та речень умови, експресивно-стилістичних засобів реалізації гумору у промовах.

Вживання повторів у промовах вищезазначених спікерів є досить поширеним прийомом, що відіграє важливу роль, сповільнюючи розповідь, вони дають можливість уважніше слідкувати за розвитком думки, звернути увагу на найбільш важливі моменти, шляхом повторного відтворення того чи іншого мовного елемента [5, с. 3].

Повтор певної лексичної одиниці часто використовується з метою здійснення критики незадовільної поведінки чи суперечливих дій людини:

And then you compare each other with how we look and I wish I was smarter; I wish I was taller, I wish I was shorter, I wish I was more popular, I wish I did this, I wish I didn't have that. I wish my life was different. That was me when I was about 8 years old; I looked at myself, and I looked at everybody else, and everyone else had more than me. And I'm asking, why? Why me? Have you ever asked the why me questions, but get nowhere [4].

Використання повтору разом з прийомом антитези показує слухачу відразу дві крайні можливості, що зводиться до принципу «пан чи пропав», де повтор, наче приземляє аудиторію до проблеми і спонукає зупинитися на правильному мисленні:

If you do not think you deserve success, if you do not think you deserve a bigger home, to be a million-dollar producer, to have an outstanding mate, or beautiful well-disciplined children who are productive — if you don't think you deserve them, then you'll do things that will keep you from getting them. [7].

У наступних рядках Дешона вдається до повтору, що створює своєрідний «ефект естафети», де наступна думка починається із кінцевих слів попередньої, коли декілька рядів повтору разом з наростанням інтенсифікації початкового повідомлення оратора продукує необхідний ступінь мотивації, і, як результат, досягається основна мета оратора:

Many of us aren't ready to walk the race. But understand that as we walk this race, we pace ourselves and as we pace ourselves, we grow, and as we grow, our foot gets bigger, and as our foot gets bigger, our shoes begin to fill. As our shoes begin to fill, we can now run a little bit faster and as we pick up the pace, we get to the finish line at the exact time we are destined to cross it. [2].

Список використаних джерел

1. Залюк С. Психологія мотивації. Київ : Ельга. Н: Ніка-Центр, 2001. 352 с.
2. Commencement and Graduation. URL: <https://speakola.com/grad/deshauna-barber-dont-fear-failure-virginia-state-2018?rq=Deshauna%20Barber/>.
3. Motivation: The Driving Force Behind Our Actions- URL: <https://www.verywellmind.com/what-is-motivation-2795378/>.
4. Nick Vujicic Speech: How to Stop A Bully// English Speeches. URL: <https://www.englishspeecheschannel.com/english-speeches/nick-vujicic-speech/>.
5. Nino Kemertelidze. Stylistic repetition, its peculiarities and types in modern English. Grigol Robakidze University, Tbilisi, Georgia, 2013. 8 p.
6. O'Keefe D. J. Persuasion : Theory and Research. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc., 2002. 365 p.
7. Zig Ziglar Quotes. -URL: <https://www.brainyquote.com/authors/zig-ziglar-quotes/>.

ВИКОРИСТАННЯ ЕПІТЕТІВ У КАЗКАХ ГАНСА КРІСТІАНА АНДЕРСЕНА ДЛЯ ПОЕТИЧНОГО ЗОБРАЖЕННЯ НЕГАТИВНИХ ГЕРОЇВ

Автор: Новак Софія Андріївна, учениця 10 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Гончарук Руслана, ст. викладач кафедри практики німецької та французької мов РДГУ, керівник гуртка німецької мови Рівненської Малої Академії наук учнівської молоді; Янів Раїса Стратонівна вчитель-методист Обласного наукового ліцею в м. Рівне, Заслужений вчитель України.

У роботі досліджується використання епітетів у казках Ганса Крістіана Андерсена для створення поетичних зображень негативних героїв. Ми розглядаємо специфічні засоби мови, які Андерсен використовував для підсилення негативних рис характеру своїх героїв та для створення відповідної атмосфери в казках. Дослідження включає аналіз кількості епітетів та їх ролі у текстах казок, їх вплив на читача та способи якими Андерсен досягає своєї мети в зображенні негативних персонажів.

Головною метою дослідження є аналіз поетичного зображення негативних персонажів у казках Ганса Крістіана Андерсена та виявлення специфічних художніх засобів та стилістичних рішень, які він використовував для створення цих образів. Образи відображають темну сторону людської природи та суспільства, і вони мають глибокий психологічний та культурний контекст.

Дослідження робить внесок у літературознавство та дослідження творчості Ганса Крістіана Андерсена, оскільки спрямоване на вивчення поетичного зображення негативних персонажів у його казках. Раніше такий аналіз був обмежений, і дослідницька робота допомагає розширити розуміння цього аспекту творчості Андерсена. Вона також розкриває внесок письменника у створення образів, які несуть психологічний та соціально-культурний смисл у світі літератури.

Ганс Крістіан Андерсен – данський письменник, відомий своїми казками, які стали класикою світової дитячої літератури. У багатьох із його творів зустрічаються негативні герої, які здебільшого виступають у ролі злодіїв, гидких чи жадібних персонажів. У ході дослідження було виявлено, що Андерсен здебільшого використовував різні літературні засоби для того, щоб зобразити цих героїв із характеристиками, які відповідають їхнім негативним рисам. Один із таких засобів – це епітети.

Літературні дослідження з питань поетичного зображення негативних героїв вже існують, але ця робота зосереджується саме на контексті Ганса Крістіана Андерсена, розглядаючи його унікальний стиль та підходи. Дослідження цієї теми не тільки сприятиме кращому розумінню внеску Андерсена у світову літературу, але й допоможе розкрити багатогранність його таланту у створенні образів, які відображають темну сторону людської природи та суспільства.

У роботі було досліджено, що епітет — це слово чи словосполучення, завдяки особливій функції в тексті, допомагає слову набути нового значення або сенсового відтінку, підкреслює характерну рису, визначальну якість певного предмета або явища, збагачує мову новим емоційним сенсом, додає тексту певної мальовничості та насиченості [1]. Епітети можуть бути використані для опису, як позитивних так і негативних героїв, в даному дослідженні ми зосередились на їхньому використанні для створення поетичних зображень негативних героїв у казках Ганса Крістіана Андерсена.

Андерсен часто описує своїх персонажів за допомогою епітетів, щоб створити певний настрій або атмосферу. У його казках негативні персонажі зображуються за допомогою таких

епітетів: «aggressiv», «grausam» «teuflisch», «arrogant», «böse», «brutal», «neidisch», «eifersüchtig» [2].

У казці «Die kleine Seejungfrau», наприклад, відьма зображується жорстокою і злою. Проте інші епітети також характеризують підлу і злу натуру відьми. Вона має «grünliche Augen, leuchtend wie eine Eidechse» і «Ihr Mund war so weit, dass er einen Stau hätte verlieren können». Також у творі описується моторошне помешкання відьми «Mitten auf dem Platze war ein Haus, von weißen Knochen gestrandeter Menschen errichtet: da saß die Meerhexe».[3] Ці описи посилюють негативну атмосферу і підкреслюють небезпечність відьми.

Іншим прикладом є казка «Die Eisjungfrau». Сніговій королеві приписують певну красу, але її також зображує Андерсен як холодну і жорстоку. «Sie, tödlich, zerstörerisch, halb Kind der Lüfte, halb mächtige Herrin des Flusses»[4, с. 198]. Ці епітети підкреслюють негативну сторону характеру та створюють атмосферу холоду.

У казці «Die Kröte» персонажі негативно висловлюються про маму-жабу, і це висловлювання надає сину таких же негативних рис: «Sie ist fett, dick und hässlich», «Ihre Jungen werden genauso hässlich!»[4, с.35]. Епітети у цьому творі зображають усю огидність та несприйняття героя.

Завдяки цьому дослідженню, ми глибше доторкнулися до таємниці майстерності Ганса Крістіана Андерсена. Ми вивчили роль епітетів у створенні негативних образів казок. Поетична майстерність Ганса Крістіана Андерсена збагатила літературний світ казок.

Дослідження може бути продовжене, особлива увага повинна бути приділена вивченню та аналізу інших художніх засобів у казках Ганса Крістіана Андерсена.

Список використаних джерел

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BF%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82>
2. <https://learngerman.dw.com/uk/93-risi-harakteru/l-59597768/lv>
3. <https://maerchen.com/andersen/die-kleine-seejungfrau.php>
4. «Hans Christian Andersen Sämtliche Märchen und Geschichten» 1985 Gustav Kiepenheer Verlag Leipzig und Weimar
5. https://allreferat.com.ua/uk/ykrainska_zarybigna_literatyra/kursovaya/5820
6. https://www.academia.edu/37841614/%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F_%D0%A8%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB

ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ЗАГОЛОВКІВ У ПРЕСІ (НА ПРИКЛАДІ ЖУРНАЛУ «DER SPIEGEL»)

Автор: Пивоварчук Валерія, учениця 11-В класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Янів Раїса, вчитель німецької мови Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Сучасне життя людини нероздільно пов'язане з розвитком засобів масової інформації. Газети й журнали на сьогодні не втратили свою цінність. Проте в умовах швидкого темпу життя, люди не мають достатньо часу для того, щоб прочитати величезний обсяг друкованих матеріалів. Саме тому, перш за все, звертається увага на заголовки й підзаголовки газетних/журнальних статей. Заголовок має максимально зацікавити й викликати бажання прочитати статтю до кінця. Тому вміння правильно підібрати заголовок газетного матеріалу – це запорука успіху публікації.

Заголовок – слово головне. І саме тому це слово повинне бути сказане усвідомлено, чітко та яскраво, так, щоб читачу не важко було зрозуміти, що перед ним саме той текст, який потрібно прочитати [1, с. 82].

Найважливіша функція газетного заголовка — керувати увагою читача. Також науковці виділяють інтригуювальну, роздільну, рекламну та інші функції. Структура заголовку новинного тексту характеризується лаконічністю, оскільки його мета — узагальнити головну думку тексту.

Автор за допомогою мовленнєвих знаків створює заголовок, у якому виокремлює головну ідею тексту, обирає те, на чому хоче сконцентрувати увагу реципієнта, а потім читач декодує зміст заголовка. Зокрема, на першому етапі заголовок сприймається до прочитання тексту й функціює як знак-індекс, маркуючи текст, виділяючи його з парадигми інших; на другому етапі реципієнт пропускає його через власну свідомість, порівнює з текстом, на третьому етапі читач, послуговуючись фоновими знанням, формує своє бачення заголовка [2].

Прагматичними засобами в заголовках виступають стилістичні ефекти. Відомо, що кожна окрема частина тексту пов'язана з попередньою та наступною частиною, кожна частина підготовлена попередньою і сама готує до наступної.

Згідно з А. М. Коваленком «заголовок є дієвим засобом прагматичного впливу на адресата, заголовок виступає показником прагматичної природи тексту та впливає на його інтерпретацію. Основний прагматичний зміст заголовка полягає в тому, що він використовується як засіб привернення читацького інтересу» [2, с. 15-16].

Розглянемо декілька прикладів виконання прагматичної функції новинних заголовків видання «Der Spiegel». У статті під назвою «Wie lange reicht das Gas in einem kalten Winter?» («Der Spiegel», 19.12.2022.). Підзаголовок статті «Wegen des strengen Winters leeren sich die Gasspeicher schneller als erwartet. Modellrechnungen zeigen, wie sich eine Mangellage im Frühjahr verhindern lässt.» інформує про наведені в статті модельні розрахунки того, як можна запобігти дефіциту газу навесні. Автор сформував питальний заголовок. Пунктуація є важливим засобом вираження настрою, експресивності в заголовку. Це виділення тієї частини, на яку читач має звернути свою увагу.

Ефектності заголовкам. надають різні лексико-стилістичних засоби, серед них варто відмітити вживання антонімів у заголовках. Це лексичний засіб для вираження контрасту. «Draußen Südsee, drinnen Krieg» («Der Spiegel», 27.12.2022.).

«In the Worst Case, It Could Take a Few More Winters» («Der Spiegel», 24.06.2022). В інтерв'ю провідний німецький вірусолог Крістіан Дростен обговорює свої занепокоєння щодо нової великої хвилі COVID-19 взимку. Прагматична мета заголовку – точно передати слова автора, що вводяться в текст для пояснення чи підтвердження правильності висловлюваних думок.

Для досягнення бажаного ефекту журналісти звертаються не тільки до емоційно забарвленої лексики, але і до подій, які мають яскраво виражений асоціативний ряд. «Würden wir von einem Atomunfall in der Ukraine erfahren?» («Der Spiegel», 08.03.2022.). Такий заголовок викликає у читача не тільки інтерес, але і стурбованість, тому що з його допомогою автором успішно описана панічна обстановка в країні, що постраждала від вибуху на атомній електростанції.

Прагматичний аспект функціонування заголовків у німецькомовній пресі іноді може трактуватись неправильно чи суб'єктивно, але в будь-якому випадку заголовок справить враження на реципієнта.

Під час лексичного аналізу наповнення німецькомовних заголовків у пресі, на прикладі журналу «Der Spiegel» було виявлено вживання: розмовної лексики, іншомовних слів, термінів

та числівників. Прагматична функція полягає в тому, що можна розширити відповіді на ключові запитання «що? де? коли?» в заголовку «Berliner Polizei war 233.000 Stunden im Einsatz» («Der Spiegel», 09.01.2023).

«Kleiner Prinz, großer Rebell» («Der Spiegel», 09.01.2023), що в перекладі «Маленький принц, великий бунтар». Використання в назві публікації іменника «бунтар» не може не привернути увагу читача і здивувати його.

Важливими є не тільки вербальні елементи (мовленнєві), а й невербальні (за способом оформлення). Невербальні також відіграють важливу прагматичну роль, адже графічне оформлення – це перше що кидається в очі, під час проглядання сторінок видання.

Журналу «Der Spiegel» для оформлення друкованого видання є характерними наступні невербальні засоби:

- заголовки друкують жирним шрифтом, а над ним зазначається сфера діяльності, надрукована жирним шрифтом, помаранчевого кольору. Наприклад, : «Die Kinder vom Paulinenplatz» («Der Spiegel», 19.11.2022) – Migration; «Schöner Schein» («Der Spiegel», 19.11.2022) – Diplomatie;

- назва заголовку інтерв'ю друкується курсивом;
- у великих за розміром статтях супровідне фото також великого розміру;
- великі за обсягом статті розділяються на підтеми;
- складна рубрикаційна система журналу.

Таким чином, виразність заголовків видання «Der Spiegel» часто посилюється за допомогою різних стилістичних прийомів. Необхідною умовою досягнення прагматичного ефекту є знання відповідної комунікативної ситуації. Прагматичне варіювання мовних засобів ґрунтується на їх здатності виражати додаткові відтінки значення, залежно від особливостей структури та семантики. Прагматичний аспект функціонування заголовків іноді може трактуватись неправильно чи суб'єктивно, але в будь-якому випадку заголовок справить враження на реципієнта.

Список використаних джерел

1. Микитів Г. В. Інтерпретація газетних заголовків у сучасному інформаційному просторі / Г. В. Микитів// Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. пр. Філологічні науки. Запоріжжя, 2010. № 1. С. 233–237
2. Желтоногова Т. Заголовок як компонент структури українського поетичного тексту: Автореф. дис. ... канд. філол. наук / Т. Желтоногова. Кіровоград, 2004. 19 с.
3. Коваленко А. М. Заголовок англомовного журнального мікротексту-повідомлення: структура, семантика, прагматика (на матеріалі тижневика Newsweek): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.філол. Наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / А. М. Коваленко. К., 2002. 19 с.
4. Der Spiegel (газета) URL: <https://www.spiegel.de/>

МОЛОДІЖНИЙ НІМЕЦЬКИЙ СЛЕНГ У РОЗМОВНІЙ МОВІ ТА ЛИСТУВАННІ

Автор: Рожчук Софія, учениця 11 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Янів Раїса, вчитель-методист німецької мови Обласного наукового ліцею в м. Рівне.

Дослідження присвячене аналізу використання молодіжного сленгу в розмовній мові та листуванні. Автором розглядаються специфічні засоби мови, які люди використовують в спілкуванні. Дослідження включає тлумачення слова «сленг», особливості німецького сленгу,

вираження ідентичності через молодіжний сленг, словниковий склад молодіжного сленгу у розмовній мові та листуванні, соціальні та культурні аспекти молодіжного сленгу.

Отже, в ході дослідження, ми з'ясували, що в сучасному світі мова займає одне з найпочесніших місць. Ні для кого не є секретом, що мова – це засіб комунікації один між одним. Вона безпосередньо зв'язана з мисленням. Не може бути мислення без мови і мови без мислення. Мова й мислення мають глибоко суспільний характер – не лише за своєю природою, а й за своєю функцією в суспільстві [1]. За допомогою мовлення утворюється сленг, тобто вид мовлення залежно від регіону та культури.

Під час роботи над цією темою ми розкрили поняття слова «сленг». Сленг – міський соціолект, який виник із аргі різних замкнених соціальних груп як емоційного забарвлення лексики низького й фамільярного стилю, поширена серед соціальних низів і певних вікових груп міст. Сленг є неофіційною, живою та вкрай динамічною лексикою. Єдине трактування поданого поняття відсутнє, оскільки спроби розмежувати сленг і загальноновживану лексику або сленг і нецензурну мову не дали точних результатів [2, с. 7].

На думку багатьох дослідників, сленг є вторинним утворенням порівняно з жаргонами й аргі, що адаптує до своїх потреб запозичені одиниці [3]. У результаті постійного спілкування в молодіжних угрупованнях виникають різні слова та звороти, якими в такому середовищі нерідко замінюються звичні назви речей і явищ. Для багатьох із них характерним є стале емоційно-експресивне забарвлення або оцінка: іронічність, зневажливість, жартівливість, схвальність, негативізм та ін [4].

Таким чином, згідно з цією класифікацією молоді, можна виділити три види молодіжного сленгу:

- груповий сленг – лексика, характерна для представників певної молодіжної групи;
- субкультурний сленг – лексика молоді, яка належить до певної субкультури;
- загальноновживаний сленг – лексика представників соціально-вікової групи «молодь» незалежно від їхньої освітньої, регіональної чи культурної приналежності.

Для опису кожного з цих трьох типів молодіжного сленгу ми використовуємо набір лексико-семантичних критеріїв, які виявляють відмінні риси досліджуваної мовної підсистеми. Німецький молодіжний сленг є неоднорідною мовною підсистемою. Незважаючи на свою неоднорідність, це мовне явище має деякі спільні базові принципи та структури [5, с. 75].

Також ми розглянули питання чи можна виражати власну ідентичність через молодіжний сленг. Отже, молодь використовує мовні вирази, які є унікальними для їх соціальної групи чи підкультури, щоб виразити свою ідентичність та належність. Слова та вирази сленгу допомагають їм відзначити себе від інших та підкреслити свою належність до певної культурної чи соціальної спільноти. Крім того ми аналізували соціальні та культурні аспекти молодіжного сленгу. Молодіжний сленг не є випадковим; він часто відображає соціальні та культурні аспекти молодіжної підкультури чи спільноти. Це може включати в себе мовні вирази, які посилаються на музику, моду, стиль життя та інші характеристики цієї групи. Такий сленг відображає культурну приналежність та ставлення до світу молодіжних підкультур. Соціальні та культурні аспекти молодіжного сленгу представляють собою цікавий феномен, який допомагає розуміти молодіжні підкультури та їхнє взаємодія з оточуючими.

Рецепція німецького молодіжного сленгу серед інших груп населення може бути різною, оскільки вплив молодіжного мовленнєвого стилю відображає динаміку мовлення та культурних впливів. Також ми хочемо зазначити те, що німецький молодіжний сленг може

стати популярним та широко використовуватися в рекламі, медіа та розважальних галузях для того щоб:

- спілкуватися з цільовою аудиторією;
- створити ідентичність бренду;
- звернути увагу;

Молодіжний сленг в німецькій мові відрізняється креативністю та здатністю відтворювати актуальні соціокультурні тенденції такі як:

- інноваційні слова;
- соціокультурні референції;
- експресивність;
- актуальність;

Так само ми дослідили, що з допомогою молодіжного сленгу можна виражати свою ідентичність. Молодь використовує мовні вирази, які є унікальними для їх соціальної групи чи підкультури, щоб виразити свою ідентичність та належність. Слова та вирази сленгу допомагають їм відзначити себе від інших та підкреслити свою належність до певної культурної чи соціальної спільноти. Ще ми розглядали та досліджували словниковий склад молодіжного сленгу у розмовній мові та листуванні. Таким чином, ми дійшли до висновку, що словниковий склад молодіжного сленгу дуже різноманітний і може включати в себе нові слова, вирази, аббревіатури та смислово перетворені традиційні слова. Ось деякі приклади:

1. «Fett» – круто; класно; 2. «Abchecken» – опис перевірки; 3. «Chillen»: від англійського «chilling». 4. «Bock haben» – бажання; настрій; 5. «Krass» – неймовірно; 6. «Voll» – підкреслити щось, наприклад, захват; 7. «Läuft bei dir» – У тебе все вийде!

Це лише кілька прикладів, і молодіжний сленг може бути дуже креативним та різноманітним. Зверніть увагу, що молодіжний сленг може змінюватися від регіону до регіону та від групи до групи.

Також ми спостерігали за впливом молодіжного німецького сленгу на мовленнєву практику, який можна виокремити у наступних висновках:

- комунікаційна ефективність;
- ідентифікація за групою;
- інновації в мовленні;
- модифікація мови;
- виклик для мови;

Отже, вищезазначене дало змогу окреслити поняття «молодіжний сленг», визначити його особливості й функції. Відповідно, молодіжний сленг є низкою характерних для мовлення сучасної молоді лексичних одиниць і висловів, які переплітаються із загальнозживаною лексикою та поповнюються новоутвореннями кожного нового покоління або замінені новими значеннями вже наявних лексичних одиниць із характерною для них модифікацією та здатні приживатися в мові на певний час [6]. Узагальнюючи, молодіжний сленг відіграє значущу роль у лінгвістичному ландшафті, вражаючи як мовленнєву, так і культурну сфери, та відображаючи динаміку мовленнєвого розвитку.

Список використаних джерел:

1. <https://pogrebyshe.cpmsd.org.ua/news/1656922211/>
2. Нестерович В.Ф. (2020). Виборча кампанія: Словник сленгових термінів та виразів. Київ: Видавництво Ліра-К. с. 7.
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Сленг>

4. <https://core.ac.uk/download/pdf/12082155.pdf>
5. Nowottnick M. Jugend, Sprache und Medien. Untersuchungen zu Rundfunksendungen für Jugendliche. Berlin, NewYork : de Gruyter, 1989. 416 S.
6. http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v41/part_1/42.pdf

СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМПАРАТИВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У РОЗМОВНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Автор: Ткачук Софія, учениця 9 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Янів Раїса, вчитель-методист з німецької мови, обласний науковий ліцей, м. Рівне.

Компаративні фразеологічні одиниці – це структурно-семантичні утворення, яким притаманні властивості вільно-організованих словосполучень і речень, але водночас також стабільність синтаксичної структури та лексичного наповнення. Порівняльні фразеологізми функціонально спрямовані на пізнання об'єктивного світу за допомогою зіставлення предметів/явищ/процесів та являють собою внутрішньо організовану систему поняттєвих, емоційних, фоносемантичних структур, взаємодія яких сприяє творенню фразеологічної картини світу [1, с. 23-25].

Фразеологічні порівняння мають яскраво виражені категоріальні ознаки. Центрами пізнання в них виступають образи-еталони, суттєву роль при визначенні поняття яких відіграє прагматичний чинник, оскільки призначення цих одиниць полягає не лише в передачі інформації, яка акумулюється в процесі пізнання, а й у вираженні ставлення суб'єкта до неї. У процесі тривалого періоду становлення кожна мова створює своєрідну систему лексично стійких сполучень слів із метою використання їх для вираження почуттів, емоційних оцінок, характеристик об'єктів, предметів, явищ тощо [4, с. 12-14]. Такі цілісні конструкції отримали назву фразеологізмів.

Дослідження присвячене семантичним та функціональним особливостям компаративних фразеологічних одиниць у розмовній німецькій мові. Ми досліджуємо компаративні фразеологічні вирази в розмовній німецькій мові, аналізуючи їх семантичні та функціональні особливості. Компаративні фразеологічні одиниці є виразами, що містять порівняння між двома або більше об'єктами або явищами. У рамках дослідження розглядаються особливості значення та використання таких виразів у розмовній мові, а також їх роль у комунікації носіїв німецької мови. Результати цього дослідження можуть сприяти кращому розумінню та використанню компаративних фразеологічних одиниць у розмовній німецькій мові.

Ми проаналізували наукові роботи українських та німецьких вчених, які раніше досліджували дану тему. Стиль фразеологізмів досліджував Фляйшер В. [5, с. 56-62]. Велике практичне значення має словник німецької ідіоматики видавництва Дуден «Словник німецької ідіоматики», тому що в ньому досліджені джерела походження та наведені конкретні приклади вживання сучасних фразеологічних одиниць з компаративним компонентом у повсякденному спілкуванні [6]. Українські мовознавці: Гаврись В.І., Лабінська Б.І та Чернишова І.І вивчали способи використання таких фразеологічних одиниць у мовленнєвому акті, їхню роль у вираженні порівнянь та оцінок, а також їхню емоційну забарвленість. Результати досліджень допомагають краще зрозуміти особливості вживання компаративних фразеологічних одиниць у розмовній німецькій мові та їх роль у комунікації.

Актуальність обраної теми. Актуальність теми спрямована на дослідження та вивчення сучасних лінгвістичних, семантичних і функціональних особливостей компаративних одиниць у фразеологізмах, їх культурно-національну специфіку.

Метою дослідження є здійснення всебічного аналізу компаративних фразеологізмів, а саме аналізу особливостей їх структури, семантики та функціонування, а також способи їх відтворення.

Досягнення поставленої мети здійснюється через вирішення наступних **завдань:**

- здійснити критичний аналіз фахової літератури з проблеми, що досліджується;
- уточнити основні способи перекладу фразеологічних лексичних одиниць німецької мови;
- провести самостійний аналіз структурно-семантичних особливостей компаративних фразеологізмів в німецькій мові;
- аналізувати морфологічний аспект фразеологізмів;
- вивчити синтаксичні особливості функціонування компаративних одиниць у фразеологічних словосполученнях.

Компаративні фразеологічні одиниці мають різне семантичне забарвлення. Вони здійснюють порівняння з різними сторонами та об'єктами людського життя, так як людина за принципом антропоцентризму є центром всесвіту. Слід акцентувати увагу на такі конкретні об'єкти оточуючої дійсності, які зустрічаються у порівняннях: дії тварин або істот, поняття, предмети побуту, явища природи. Результати аналізу компаративних фразеологізмів свідчать про те, що у 21 з них використовуються порівняння з явищами природи (33%), предметами побуту (29%), діями тварин або істот(24%), поняттями(14%).

Ми дослідили, що використання різних частин мови надають фразеологізмам емоційну забарвленість, виразність та конкретизують сферу вживання. У проаналізованих фразеологічних одиницях домінуючими є використання іменників (26%), дієслів (29%), дієприкметників II (19%), прикметників (16%), дієприкметників I (10%).

У переважній більшості досліджених фразеологічних одиниць компаративна складова виконує роль обставин способу дії та дієслівних присудків, значно менше – означень та іменних присудків. Компаративні фразеологічні одиниці рідше зустрічаються у складних реченнях, частіше – у простих розповідних та спонукальних.

Результати дослідження показали, що компаративні фразеологічні одиниці в розмовній німецькій мові мають яскраво виражену семантичну та функціональну специфіку. Вони використовуються для порівняння об'єктів, явищ, дій тощо, а також для вираження емоцій, ставлення до чогось. Такі фразеологічні одиниці мають свої особливості у вживанні, синтаксичній структурі та інтонації, що робить їх важливим об'єктом дослідження для лінгвістів. Результати дослідження можуть бути корисними для подальших досліджень у галузі фразеології та для вивчення німецької мови як іноземної.

Список використаних джерел

1. Гаврись В.І., О.П. Пророченко «Німецько-український фразеологічний словник у 2х томах» Київ 1981р. 798с.
2. Кудіна О.Ф. «Перлини народної мудрості»: Німецькі прислів'я та приказки. Вінниця, Нова книга, 2005. 320с.
3. Лабінська Б.І. Німецькі фразеологізми з компонентом на позначення фізичного стану людини. Автореф. дис. канд. філол. наук; Львів. нац. ун-т ім. Франка Л., 2004 20 с.
4. Чернишова І.І. Фразеологія сучасної німецької мови. М.: Вища школа, 1970 38 с.

5. Fleischer W. Phraseologie der deutsche Idiomatik. Leipzig, 1982.
6. Dr. Matthias Wermke. Woerterbuch der deutschen Idiomatik. Leipzig, Wien, Zürich: Duden Verlag Band 11, 2010. 959c.

ГЕНДЕРНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОВЛЕННЯ ПОЛІТИКА-ЖІНКИ (НА ПРИКЛАДІ ПРОМОВ ГІЛАРІ КЛІНТОН)

Автор: Ундір Любов, учениця 11 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Воробйова Ірина, керівник гуртка «Англійська мова» РМАНУМ; Ланкіна Вікторія Володимирівна, учитель англійської мови Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Однією з останніх тенденцій у лінгвістичних дослідженнях є міждисциплінарний підхід до аналізу різноманітних мовних та комунікативних феноменів. Прикладом може слугувати політична лінгвістика, адже вона має мультидисциплінарний характер і тісно пов'язана з такими мовознавчими напрямками як соціолінгвістика, функціональна лінгвістика, лінгвістика тексту, когнітивна лінгвістика тощо. У контексті політичної лінгвістики найбільш активно розвивається дискурс-аналіз політичних текстів, в парадигмі якого кожен конкретний текст розглядається в контексті конкретної політичної ситуації, у його співвідношенні з іншими текстами, з урахуванням конкретної мети створення тексту, особистісних якостей автора, специфіки сприйняття цього тексту різними людьми тощо.

У першій частині нашого дослідження ми виявили, що у сучасній лінгвістиці не існує однозначного тлумачення терміну «політичний дискурс», адже науковці звертають увагу у своїх дослідженнях на різні його аспекти. Попри це, нам вдалося виділити низку робіт, у яких досить ґрунтовно проаналізовано та подано узагальнені міркування щодо політичного дискурсу: К. Серажим (2002), Л. Нагорна (2005), Т. Ващук (2007), Н. Кондратенко (2007), О. Зарецький (2009), О. Олексівець (2012), Н. Шевчук (2013), Л. Стрій (2015) та ін. А от політична промова в результаті проведеної розвідки варто вважати одним з найбільш прототипних жанрів політичного дискурсу. Крім цього А. Худолій трактує політичну промову як «процес комунікації і один з видів соціальної дії», і як «форму публічного виступу» [1, с. 208].

На наступному етапі нашого дослідження, проаналізувавши різні погляди на гендер, що існують у сучасній науці, ми, в рамках нашої роботи, визначили гендер соціальним, на відміну від статі, поняттям, що характеризує основні особливості чоловіків та жінок, котрі є набутими ними в соціумі та визначають їх як індивідів.

Гендерна проблематика в мовознавстві розглядається з точки зору відображення чоловіка та жінки в мові та наявності/відсутності відмінностей у їхньому мовленні. Досить цілісний та детальний опис специфіки гендерного аналізу наведено у праці Р.Лакофф «Стилістичні стратегії в граматиці стилю», де авторка припускає, що існують розбіжності між трансформаційними стратегіями мовлення чоловіків та жінок [2].

О. Горошко, врахувавши певні характеристики мовлення, а саме динамізм, предметність, складність, наводить у своїй праці такі притаманні чоловічому письмовому мовленню порівняно з жіночим особливості:

1. Велика кількість граматичних помилок.
2. Коротші, порівняно з жіночим мовленням, речення.
3. Раціональні оцінки переважають над емоційними та сенсорними.
4. Зображення дійсності у більшій розмаїтості якісних характеристик.
5. Рідше використання неповних речень.

6. Частіше використання підрядного, а не сурядного зв'язку.
7. Чоловіки менш схильні до використання окличних та питальних речень.
8. У чоловічому мовленні використання іменників та прикметників переважає над дієсловами та частками.

9. Жіночому мовленню більш властивий непрямий порядок слів [3].

С. Дорошенко ж вважає, що до маркерів «жіночого мовлення» слід додати наявність сигналів зворотного зв'язку та актуалізаторів, описові вислови внутрішніх етапів, неточні назви предметів, описові конструкції, слова зі значенням невпевненості [4].

Наступним кроком у дослідженні передвиборчих промов кандидатки в президенти США, лідерки демократів, активного політичного діяча Гіларі Клінтон є аналіз лексико-стилістичних та гендерних особливостей цих промов. Для цього нами були обрані такі її виступи: промова у Ріно від 25.08.16, у Сан-Дієго від 02.06.2016 та у Філадельфії від 07.11.2016.

Провівши детальний аналіз, можемо схарактеризувати основні лексико-стилістичні особливості її мовлення. Найбільше у мовленні політика наявно епітетів (35%), на другому місці повтори (29%), наступними йдуть риторичні запитання та оклики (16%), які констатують певні факти, ініціюють деяку дію. Наступними є цитати (13%), які мають на меті привернути увагу слухача. Найменше авторка вдається до використання авторських висловів (7%), які, однак, яскраво характеризують її та асоціюється із нею.

Наступним етапом ми дослідили наведені вище промови на фемінні та маскулінні маркери. Відповідно до Р. Лакоффа, фемінність даного політичного дискурсу підтверджує використання авторкою так званих «порожніх» прикметників, котрі не несуть особливого змісту (empty adjectives), «wh»-імперативів, модальних конструкцій, серед яких переважають can, could, should, need to, маркерів-специфікаторів («qualifiers»), пряме цитування.

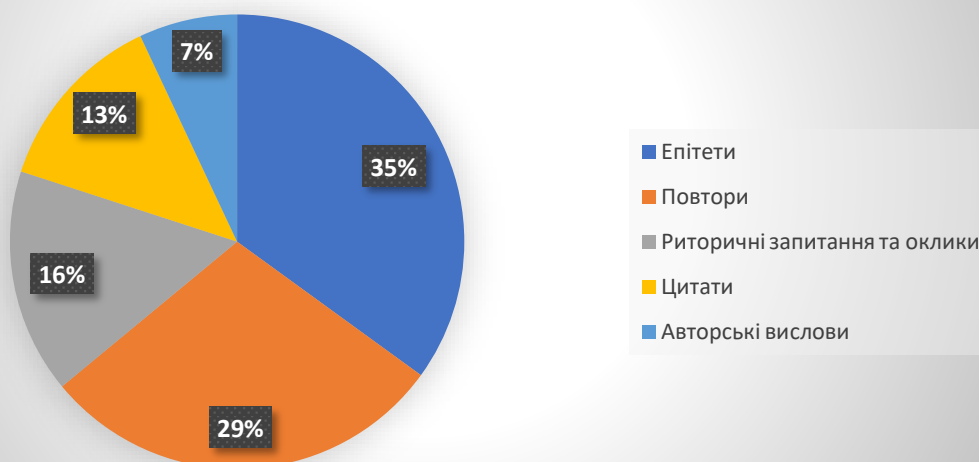
А от під час аналізу дискурсу Гіларі Клінтон відповідно до маркерів «чоловічого мовлення» О. Горошко була виявлено така його особливість: значна перевага в кількості складнопідрядних речень у порівнянні із складносурядними, що належить до маркерів маскулінності.

Також нами був проведений аналіз трьох обраних промов відповідно до гендерних характеристик, котрі виокремили у своїх працях В. Курдюкова, А. Князева та О. Медвідь. У результаті цієї частини дослідження ми встановили, що політичний дискурс Г. Клінтон також варто схарактеризувати такими рисами: широке використання термінології та професійної лексики та велика кількість негативних форм та оцінок, що є рисою маскулінності дискурсу.

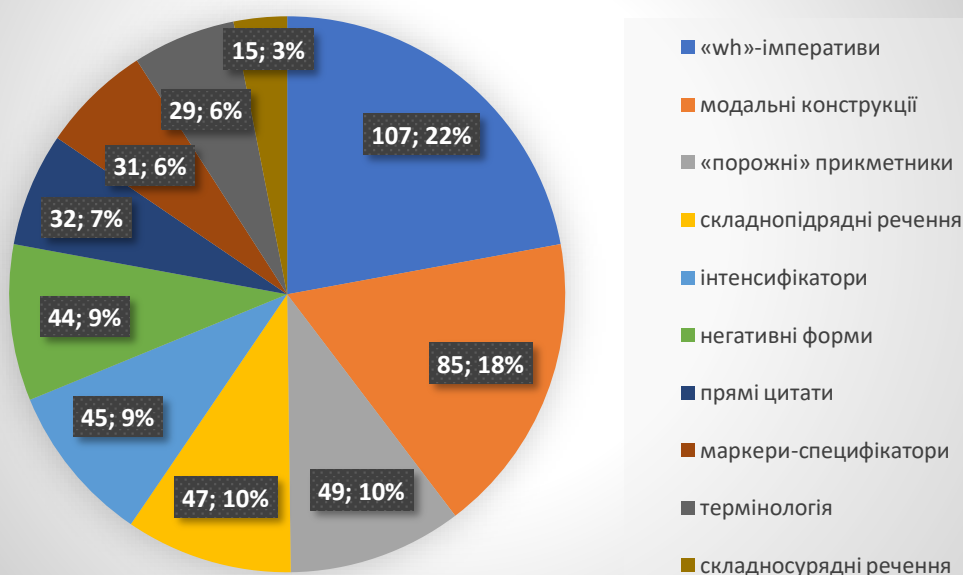
А отже, ми можемо зробити висновок про те, що Гіларі Клінтон має «жіночий» тип мовлення, хоча й з певними маскулінними рисами. Перспективи подальших досліджень

дискурсів, використання стратегій і тактик політичного мовлення відповідно до гендерної специфіки є значними та заслуговують на вивчення.

Лексико-стилістичні засоби у промовах Гіларі Клінтон

Гендерні маркери "жіночого" та "чоловічого" мовлення Гіларі Клінтон

Список використаних джерел та літератури

1. Худолій А. О. Картина світу американських політиків (на матеріалі промов президентів США). Наукові записки НУ «Острозька академія». Серія: Філологічна. 2014. № 46. С. 208-211.
2. Лакофф Р. Стилiстичні стратегії в граматиці стиля. Суспільні науки за кордоном. 1981. № 1. С. 21-38.
3. Goroshko E. I. Gender equity through gender teaching. URL: https://www.researchgate.net/publication/39433181_Gender_equity_through_gender_teaching_online (дата звернення 07.10.2022).
4. Дорошенко С. М. Гендерні особливості спілкування. URL: http://rusnauka.com/4_SND_2012/Philologia/8_100640.doc.htm (дата звернення 11.11.2022)

ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСАТЛАНТИЧНОГО АКЦЕНТУ

Автор: Юрчук Ольга, учениця 11 класу спеціалізованої школи I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземних мов №112 ім. Т. Шевченка, м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Ганоль Олена, вчитель англійської мови спеціалізованої школи I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземних мов №112 ім. Т. Шевченка, м. Київ.

Діалекти та акценти

Наразі я вивчаю декілька іноземних мов і мене завжди цікавили різні діалекти та їх особливості. А найцікавішими феноменами є становлення діалекту основною мовою великої частини чи навіть всієї країни. На уроках, дізнаючись про деякі розбіжності американської та британської англійської, я думала, якби стало легше жити, якби була лише одна з них чи навіть їх об'єднання. У той же час, дізналася про планові мови, тоді це справді вразило мою свідомість. Довго розмірковуючи та дізнаючись про це, я дійшла до висновку, що мова є однією з головних ознак ідентичності нації. Тож ці ідеї про планові мови та єдину англійську справді цікаві, але різні мови та їх діалекти це надважливо. Певні особливості мови або ж діалекту можуть розповісти історію народу чи його частини, що проживають на певних територіях. Пізніше, я почала цікавитися вимовою та акцентами англійської мови, тоді й наткнулася на відео «Learn the Transatlantic Accent | Half British, Half American 100% Wonderful»[1] і була здивована, що моя ідея виявляється вже була реалізована у дійсності.

Діалект (від латинської *dialectus, dialectos*, від давньогрецького слова *διάλεκτος, diálektos*, що означає 'розмова', від *διά, diá* – 'через', і *λέγω, légō* – 'я говорю') має два відмінні значення у лінгвістиці.

У більш загальному розумінні діалект вказує на різновид мови, який є характерним для конкретної групи людей, що використовують цю мову. Діалекти чи варіанти конкретної мови тісно пов'язані і, незважаючи на свої відмінності, часто взаєморозуміються, особливо якщо вони географічно близькі один до одного в рамках діалектного континууму. Цей термін найчастіше застосовується до регіональних мовних особливостей, але діалект може бути визначений іншими чинниками, такими як соціальний статус чи етнічна приналежність. Діалект, пов'язаний із певним соціальним класом, називають соціолектом; діалект, пов'язаний із певною етнічною групою, – етнолектом; географічний чи регіональний діалект можна називати регіолектом (існують альтернативні терміни, такі як регіоналект, геолект і тополект). Будь-який різновид даної мови можна класифікувати як діалект, включаючи будь-які стандартизовані варіанти.

Друге визначення, яке застосовується в деяких країнах, таких як Італія (де застосовується термін *dialetto*), Франція (де застосовується термін *patois*), а також в багатьох країнах Східної Центральної Європи і на Філіппінах, має негативний відтінок і підкреслює політичний та соціальний підпорядкований статус не національної мови перед єдиною офіційною мовою країни. У цьому випадку ці «діалекти» не є справжніми діалектами у тому ж розумінні, що й у першому визначенні, оскільки вони не виникають від домінуючої мови і, отже, не є одним з її різновидів, оскільки вони розвивалися окремим і паралельним способом. Вони можуть бути історично споріднені з домінуючою національною мовою і навіть, в різній мірі, мати взаєморозуміння з нею, але ці «діалекти» за другим визначенням краще визначити як окремі мови порівняно зі стандартною мовою. За цим визначенням стандартну чи національну мову не вважають самою собою діалектом, оскільки вона є домінуючою мовою з точки зору мовного престижу, соціального чи політичного (наприклад, офіційного) статусу, переважності чи популярності, або усього вищезазначеного. Вживання терміну діалект у цьому випадку має політичний відтінок і використовується переважно для посилення на «низькоавторитетні»

мови (незалежно від фактичної віддаленості від національної мови), мови, які не мають інституційної підтримки, чи ті, які вважаються непридатними для писемної фіксації. Також термін діалект популярно використовується для посилання на неписемні або некодифіковані мови країн розвиваючого світу або ізольованих районів, де лінгвісти віддають перевагу терміну «мова місцевості».

Особливості, які відрізняють діалекти один від одного, можна знайти у словниковому запасі (лексичі), граматиці, а також у вимові (фонології, включаючи просодію). У випадках, де головні відмінності спостерігаються тільки або переважно у вимові, використовується більш конкретний термін акцент замість діалекту. Різниці, які в основному концентруються у словниковому запасі, можуть бути класифіковані як креольські мови. Коли відмінності в словниковому запасі переважно концентруються в спеціалізованій лексиці професії чи іншої організації, це називається жаргонами. Різниці в словниковому запасі, які свідомо культивуються для відсічення сторонніх або як шиболоти, відомі як криптолекти чи жаргони. Конкретні мовні звички, які використовує окрема особа, називаються її ідіолектом.

Дослідження Трансатлантичного акценту

Трансатлантичний акцент, також відомий як акцент середньо-атлантичного регіону, є особливим стилем вимови англійської мови, який був популярний в американському високому суспільстві та розважальній індустрії наприкінці XIX та на початку XX століття. Цей акцент поєднував елементи як американської, так і британської англійської, включаючи Received Pronunciation. Важливо відзначити, що це не був рідний чи регіональний акцент, і його вивчали свідомо.

Акцент став популярним серед представників верхнього класу Північно-східних штатів США та в школах для акторів кіно та сцени. Проте його популярність зменшилася після Другої світової війни. Схожий акцент, відомий як «канадська делікатність», також існував у Канаді до 1950-х.

У XIX та на початку XX століття громадське виступання в США акцентувалося на співподібному інтонуванні, довгих голосних та гучному резонансі. Верхні класи східного узбережжя США приймали фонетичні риси Received Pronunciation, такі як відсутність вимови «р», що була також характерною для деяких регіональних діалектів. Ці якості рекомендувалися як міжнародний стандарт англійської в школах та акторських курсах у США до кінця Другої світової війни. Соціолінгвісти Вільям Лабов та інші описують, що така «р-менша вимова», відповідно до Received Pronunciation, викладалася як зразок коректної, міжнародної англійської в акторських і не тільки школах в США до кінця Другої світової війни [2; 63-65].

Ранні записи видатних американців, які народилися наприкінці XIX століття, вказують на вибір або відмову від поширеного нер-мовного стилю середньо-атлантичного регіону. Президент Вільям Говард Тафт та винахідник Томас Едісон, використовували природні нер-мовні акценти. У той час як президенти Вільям Мак-Кінлі та Гровер Клівленд, які відвідували приватні школи, акцентували нер-мовний, верхній клас, акцент середньо-атлантичного регіону у своїх виступах. Цю артикуляцію іноді також чути в записях Теодора Рузвельта, наступника Мак-Кінлі з багатого району Нью-Йорка, який використовував вихований нер-мовний акцент, але з додаванням злиття катушки-завитка, що колись особливо асоціювалося з акцентами Нью-Йорка.

Також варто відзначити, що в Бостоні та навколо нього, а також у метрополітен-регіоні Нью-Йорка, існував схожий акцент, пов'язаний із місцевою елітою. Цей трансатлантичний акцент був особливо популярний серед бостонських брамінів та заможних мешканців передмість Нью-Йорка. Пов'язаний термін «boarding-school lockjaw» також використовувався

для опису акценту, колись характерного для елітної культури навчання в інтернатних школах Нової Англії.

Вокальний тренер і вчений Дадлі Найт описує, як австралійський фонетик Вільям Тіллі, викладаючи в Колумбійському університеті з 1918 року приблизно до своєї смерті в 1935 році, представив версію акценту середньо-атлантичного регіону, яка вперше була стандартизована з винятковим і свідомим рівнем фонетичної послідовності. Лінгвістичні прескриптивісти, Тіллі та його послідовники рішуче просували свій новий стандарт мовлення середньо-атлантичного регіону, який вони називали «Світова англійська». Світова англійська врешті-решт визначила вимову американських класичних акторів протягом десятиліть. В основному привертаючи увагу вчителів шкіл Нью-Йорка, Тіллі цікавився популяризацією свого стандарту «правильної» американської вимови для навчання в загальних школах та використання в громадському житті:

««Світова англійська» була мовним стилем, який вже точно не виникав з жодного регіонального діалекту в Англії чи Америці, хоча очевидно мав певні схожості з мовними особливостями, що вживалися в деяких областях Нової Англії, а також значну схожість з мовним стилем в Англії, який визначався в 1920-х роках як «RP» або «Received Pronunciation». Світова англійська була творінням викладачів мови і відзначалася як акцент, що базується на класових рисах: мова людей, що різноманітно описувалися як освічені та культурні; мова осіб, які рухалися в вищих соціальних або інтелектуальних колах.» [3, с. 160].

Як фонетично послідовну версію мовлення середньоатлантичного регіону, Світова англійська (відома тоді під різними назвами) найактивніше пропагувалася від 1920-х до середини 1940-х років і особливо була популярна у північно-східних незалежних підготовчих школах, доступних та підтримуваних багатими американськими родинами. Однак престиж акцентів середньоатлантичного регіону в основному зник до 1950 року, ймовірно, внаслідок культурних та демографічних змін в Сполучених Штатах після Другої світової війни.

Як було вище зазначено, ця тема актуальна, поки є британська та американська варіації англійської мови. Для людей, котрі тільки вивчають цю мову цікаво чому ж одночасно є багато відмінностей між варіаціями. Хоч, цей діалект зараз непоширений його може вивчити та використовувати будь-хто, бо діалект є штучним і не має корінних носіїв. І ваша мова звучатиме витончено для американців та цікаво для британців. Трансатлантичний акцент є цікавим явищем для вивчення англійської мови.

Список використаних джерел

- 1) <https://www.youtube.com/watch?v=IL2MJ8rQ12E>
- 2) Лабов Вільям; Еш Шерон; Боберг Чарльз "The Atlas of North American English: Phonetics, Phonology and Sound Change", 2006
- 3) Андреа Кабан; Джулія Фог; Джеффри Паркер «Experiencing Speech: A Skills-Based, Panlingual Approach to Actor Training: A Beginner's Guide to Knight-Thompson Speechwork», 2021

ХІМІЯ ТА БІОЛОГІЯ

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ГРУПИ КРОВІ, ФІЗІОЛОГІЧНИХ ТА ПСИХОФІЗИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ

Автор: Корепанова Анастасія, учениця 10 класу Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Олексій Шелепенко, директор Рівненської гімназії №16 Рівненської міської ради, керівник гуртка РМАНУМ, Ольга Чуль, вчитель біології Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Відомо, що група крові успадковується генетично. Проте на сьогодні не так багато досліджень показують чи існує залежність інших фізіологічних, психологічних та інших показників організму від групи крові. Головною метою досліджень є оцінка поточного функціонального стану організму обстежуваних осіб, їхніх антропометричних показників, стану серцево-судинної діяльності, для створення системи функціонального моніторингу щодо загального рівня здоров'я та функціональних можливостей організму [1, 2].

Мета: визначити особливості рівнів фізичного розвитку, креативності, комунікативних та організаторських здібностей, стилів мислення у підлітків із різною групою крові.

Для досягнення мети було визначено такі **завдання**: опрацювати дане питання у науковій літературі; визначити рівень фізичного розвитку, рівні комунікативних та організаторських схильностей, креативності, стиль мислення у досліджуваних осіб; проаналізувати рівень фізичного розвитку, рівні комунікативних, організаторських схильностей, креативності, стиль мислення у підлітків залежно від групи крові.

Методи та використанні методики: визначення рівня комунікативних та організаторських здібностей за допомогою тесту «Діагностика комунікативних та організаторських схильностей (КОС-2)», визначення рівня фізичного стану за методикою, розробленою Київським науково-дослідним інститутом медичних проблем фізичної культури та спорту, визначення стилю мислення за методикою А. Харрісона та Р. Бремсона, Визначення рівня креативності, особистісної схильності до творчості за Г. Девісом, методи варіаційного та статистичного аналізів.

Отримані результати: Серед школярів з I групою крові у 50 % переважає високий рівень комунікативних схильностей. Організаторські схильності осіб даної групи розподілилися між найвищим, високим та середніми рівнями по 4 %, 46% та 50%.

У досліджуваних школярів з II групою крові були відмічені частки осіб із найвищим 19% та високим 36% рівнями комунікативних схильностей. Лише 2% були з дуже низьким рівнем. Організаторські здібності у 2% даної групи школярів знаходяться на низькому та найвищому рівнях. 54 % досліджуваних даної групи мають високий рівень організаторських схильностей

У досліджуваних із III групою крові 44 % школярів мають високий, а 13 % найвищий рівень комунікативних здібностей. У 63 % та 31 % досліджуваних даної групи відмічено високий та середній рівні організаторських схильностей відповідно.

У 60 % досліджуваних з 4 групою крові було виявлено середній, а у 20 % та 10% високий та найвищий рівень комунікативних схильностей відповідно. 50 % школярів цієї групи мають середній рівень організаторських здібностей.

Кращі показники рівня фізичного розвитку відмічені у школярів із I, II та III групами крові.

Проаналізувавши результати розподілу досліджуваних школярів із різними групами крові за рівнем розвитку креативності, схильністю до творчості, ми відзначили переважання середнього рівня у всіх досліджуваних групах підлітків. У школярів з першою групою крові були відмічені дещо кращі показники рівня креативності і схильності до творчої поведінки.

За результатами розподілу досліджуваних школярів із різними групами крові за стилем мислення, ми відмітили відсутність осіб із синтетичним стилем мислення серед підлітків із III та IV групами крові.

Висновки: Проведене дослідження дає можливість зробити висновки, що найкращі показники рівня комунікативних схильностей були відмічені в школярів з I, II та III групами крові, організаторських здібностей – з II та III групами крові, рівня фізичного розвитку – з I, II та III групами крові, рівня креативності, схильності до творчої поведінки – з I групою крові. У

досліджуваних підлітків з I та III групами крові переважає аналітичний стиль мислення, а з IV групою крові – прагматичний.

Список використаних джерел

1. Богдановська Н. В. Особливості адаптивних можливостей серцево-судинної системи організму школярів в онтогенезі. Особливості формування та становлення психофізіологічних функцій в онтогенезі. Матеріали Всеукраїнського наукового симпозиуму. Вид-во ЧДУ, 2003. С. 16.
2. Цибенко О. В. Фізіологія серцево-судинної системи. К. : Фітосоціоцентр, 2002. 248 с.

ЕПОКСИДНА СМОЛА ТА ЇЇ КОМПОЗИТИ

Автор: Куц Євгенія Тарасівна, учениця 11 класу ліцею «Educator», м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Щаслива Ольга, вчителька ліцею «Educator»; Старокадомський Дмитро, кандидат хім. наук, ст. наук. співр. НАНУ.

Основним методом дослідження є експериментальний метод. Для подальшого вивчення речовини ми використовували порівняльний метод.

Епоксидна смола – це термін для синтетичних термореактивних смол, які є пластиковими масами (композиціями) епоксиду. Полімеризація відбувається після додавання затверджувача, утворюючи кополімеру. Під час цього процесу маса необоротно твердне через зшивання молекулярних ланцюжків, і тому стає неплавою і нерозчинною.

У нашому дослідженні ми використовували таку епоксидну смолу – Ероху 520. При змішуванні смоли з затверджувачем утворюється матеріал з такими характеристиками: жорсткість, твердість. А також у твердому стані вони дуже міцні, водостійкі, теплостійкі й володіють діелектричними властивостями. На відміну від фізичних властивостей, Ероху 520 має мало хімічних, вона стійка до дії лугів, галогенів і кислот, розчиняється тільки в ацетоні й складних ефірах. Найбільшим недоліком епоксидних смол є їхня токсичність. Оскільки вони деякою мірою мутагенні, а в певних компонентах деяких смол виявлена й канцерогенність. Смоли в деяких людей спричиняють алергію, при частій взаємодії з ними, викликаючи подразнення покривів шкіри.

Загалом епоксидні смоли використовуються дуже широко, наприклад, як склеювальний матеріал, вони забезпечують міцне і тривале з'єднання. Для підлог, столів та інших покриттів використовують, як заливний матеріал. Використовують для виробництва композитів, таких як волокноно-армовані полімери. Також застосовують в електроніці як ізоляційний матеріал. У мистецтві також використовують для прикрас, картин та інших виробів. А також у стоматології для деяких видів наповнювачів. Отже, смола яку ми використовуємо у нашому дослідженні, Ероху 520, має ці всі властивості.

Щоб отримати епоксидні смоли, використовують два основні методи. Перший, епоксидування олефінів: пряме епоксидування та кумінування. Пряме епоксидування використовує пероксиди або інші кисневмісні з'єднання для епоксидування двовалентних з'єднань в молекулах олефінів, наприклад стиролу або пропілену. Кумінування включає епоксидування двовалентних з'єднань у куміні за допомогою пероксиду метилу та ізобутилгідропероксиду. Другий, епоксидування діолів: епоксидування гліцерину, епоксидування бісфенолу А. Гліцерин епоксидується за допомогою пероксиду перекису водню або інших епоксидних прекурсорів. Бісфенол А, що містить два фенольні залишки, епоксидується з епіхлоргідрином у присутності лужного каталізатора, такого як натрій гідроксид.

Композити – це неоднорідний (гетерогенний) матеріал, складається з нерозчинних компонентів, які допомагають набуті матеріалам нові властивості. Відповідно, до композитів відносяться дисперсійно-зміцнені сплави, бетони, метали з покриттям тощо. Композити використовують у машинобудівництві, важкій та легкій промисловості.

Дослідження актуальне в наш час тим, що зараз світ змінюється швидко, тож і технології з'являються новіші, а для нових технологій треба новіші та кращі матеріали. Тож завдяки своїм унікальним властивостям, їх можна використовувати в сучасних технологіях чи удосконалювати їх.

Список використаних джерел

1. Вербовий А. В. «Синтез нових епоксидних смол на основі 2,2'-сульфандіілдіфурану». URL: <https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/b7d7428c-ff43-4f56-89bd-6904de13c9b1/content>
2. М.І. Мартинюк, Г.О. Сіренко, Л.Я. Бойко «Епоксидні смоли і композиційні матеріали на їх основі (огляд)». URL: <http://surl.li/nvigr>

АНАЛІЗ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ НА ВІЛ-ІНФЕКЦІЮ/СНІД У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЗА 2020-2022 РОКИ ТА ЗАХОДИ ПРОФІЛАКТИКИ

Автор: Кучерук Марія, учениця 10 класу Обласний науковий ліцей, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Карпович Наталія, керівник гуртка РМАНУМ, викладач Фахового медичного коледжу КЗВО «Рівненська медична академія»; Чуль Ольга Сергіївна, вчитель біології Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Наприкінці ХХ ст. з'явилася нова хвороба, яка впродовж двох десятиліть набула агресивного характеру й охопила весь світ. За короткий термін, що минув з часу реєстрації перших випадків нетипової пневмонії серед чоловіків у США, був ідентифікований її збудник – вірус імунодефіциту людини. Із того часу в усьому світі ця хвороба відома під зловісною аббревіатурою ВІЛ/СНІД [1]. Її особливістю є багатогранність впливу на медичні, демографічні, соціально-економічні, політичні аспекти кожного суспільства, що ставить ВІЛ/СНІД на рівень планетарного лиха, збитки від якого порівнюють із наслідками світових воєн. Епідемія ВІЛ-інфекції в Україні розвивається вже понад 30 років. За цей час поодинокі випадки хвороби переросли в повномасштабну епідемію. Із того часу, як було відкрито новий вірус, епідемія ВІЛ/СНІДу охопила весь світ і на цей час уже забрала десятки мільйонів життів, залишила сиротами десятки мільйонів дітей [2].

Україна залишається в категорії країн з концентрованою стадією епідемії ВІЛ-інфекції, що зосереджена серед окремих груп населення високого ризику інфікування ВІЛ [3]. Для України характерна територіальна нерівномірність поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу, обумовлена, передусім, соціально-економічними та політичними чинниками, що притаманні сьогоденній ситуації [4].

Наукова новизна даної роботи полягає в тому, що вперше був проведений аналіз статистичних даних щодо кількості захворювань на віл-інфекцію/СНІД у Рівненській області за 2020-2022 роки та проведено анкетування серед учнів 9-их класів Обласного наукового ліцею в м. Рівне щодо визначення рівня обізнаності підлітків стосовно шляхів зараження та заходів профілактики.

Мета роботи: проаналізувати статистичні дані кількості захворювань на віл-інфекцію/СНІД у Рівненській області за 2020-2022 роки та дослідити рівень обізнаності підлітків стосовно шляхів зараження та заходів профілактики.

Для досягнення цілей ми поставили перед собою такі **завдання**:

1. опрацювати науково-методичну літературу з даної теми;
2. проаналізувати статистичні дані щодо кількості захворювань на віл-інфекцією/СНІД у Рівненській області за 2020-2022 роки;
3. провести анкетування щодо обізнаності підлітків з віл-інфекцією/СНІДом та опрацювати отримані результати;
4. провести профілактично-роз'яснювальну роботу щодо шляхів зараження та засобів профілактики СНІДу серед учнів 9-х класів Обласного наукового ліцею в м. Рівне та розробити пам'ятку.

Методи дослідження. У нашій роботі ми використали такі методи дослідження: обробка статистичних даних, опитування, обробка статистичних даних за допомогою електронних таблиць Microsoft Office Excel.

Висновки. 1) Сьогодні епідемічна ситуація в Україні знову характеризується зростанням кількості зареєстрованих випадків ВІЛ-інфекції і дає одне з перших місць серед країн Європи за кількістю ВІЛ-позитивних осіб. Останнім часом поступово збільшується епідемічне значення статевого шляху передачі ВІЛ, і з'являються загрозові ознаки генералізації епідемії ВІЛ-інфекції. Для України характерна територіальна нерівномірність поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу, обумовлена, передусім, соціально-економічними, політичними чинниками та військовими діями внаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну.

2) На основі моніторингу статистичних даних за 2020-2022 роки по Рівненській області можна зробити висновок, що кількість захворювань на ВІЛ-інфекцію та СНІД серед дорослого населення протягом останніх двох років має тенденцію до зростання, також дуже небезпечним є збільшення у 10 разів кількості ВІЛ-інфікованих дітей у 2022 році, що певною мірою може бути пояснено розміщенням у Рівненській області близько 3 тис. ВПО серед яких також були ВІЛ-інфіковані діти.

3) У результаті проведеного анкетування ми зробили висновок, що респонденти добре орієнтуються в тому, які люди належать до груп підвищеного ризику зараження СНІДу. Також підлітки добре володіють інформацією про шляхи зараження та заходи профілактики СНІДу, але гірше обізнані через що не передається ця хвороба. Опитувані погано володіють наступною інформацією: клінічні ознаки хвороби та те, що СНІД є невиліковною інфекцією.

4) Нами була проведена профілактично-роз'яснювальна робота щодо шляхів зараження та засобів профілактики СНІДу серед учнів 9-х класів Обласного наукового ліцею в м. Рівне. Також було наголошено на важливості обізнаності щодо стану свого здоров'я та роз'яснено де в Рівному можна пройти швидкий тест на ВІЛ анонімно та безкоштовно. Враховуючи збільшення у 10 разів кількості віл-інфікованих дітей у 2022 році також було наголошено на важливості толерантного ставлення до тих, хто живе з ВІЛ-інфекцією. Була розроблена пам'ятка «Як вберегти себе від зараження на СНІД».

Список використаних джерел

1. Запорожан В.М., Аряєв М.Л. ВІЛ-інфекція і СНІД. К.: Здоров'я, 2004.
- 2 ВІЛ/СНІД стосується кожного / <http://surl.li/nebqa>
3. Рудий, Володимир Мирославович Законодавство України у сфері боротьби з ВІЛ/СНІДом : сучасний стан і шляхи вдосконалення / В. М. Рудий ; Всеукр. асоц. зменшення шкоди. Київ. : Сфера, 2003.
3. Віл-інфекція <https://compendium.com.ua/uk/tutorials-uk/infektsiyi/vil-infektsiya/> (дата звернення 10.12. 2022)

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЦЕЛЮЛОЗНИХ ТА ЛІГНІНОВИХ МІКРОДИСЕПСІЙ НА ВЛАСТИВОСТІ ЕПОКСИДНИХ КОМПОЗИТІВ

Автор: Остапенко Аліса, учениця 9-го класу гімназії НПУ ім. М. П. Драгоманова, м. Київ.

Науковий керівник: Старокадомський Дмитро, кандидат хімічних наук (фізика і хімія), старший науковий співробітник Інституту хімії поверхні ім. академіка О. О. Чуйка НАНУ; науковий співробітник Інституту Геохімії, Мінералогії та Рудоутворення ім. М. П. Семененка.

Педагогічний керівник: Линник Олена, вчителька хімії та географії гімназії НПУ ім. М. П. Драгоманова

У процесі розвитку науково-технічної сфери, розвивається й хімія у всіх своїх напрямках. Сьогодні головне завдання хімії – створення новітніх матеріалів з достатньо високими властивостями та надійністю під час експлуатації. Цього можна досягти, використовуючи нові матеріали – композити на основі епоксидних смол [1].

Можливості отримання біосумісних чи біоімітаційних композитів шляхом простого наповнення рослинними порошками чи волокнами цікавлять людство з моменту відкриття епоксидних смол. Це питання вивчається десятиліттями, але і зараз постійно з'являються публікації про епоксидні композити з різними рослинними добавками, до того ж нерідко з екзотичними субстанціями, до прикладу : гречана лузга, шкарлупа фундука, павутина, тирса та кора. Таку цікавість найсильніших колективів полімерників та композитників до епоксидних рослинних систем обумовлений їх відносно низькою ціною, доступністю та біосумісністю. Наповнення дозволяє збільшити об'єм робочої композиції в разі, наприклад : смола на дні колби з додавання тирси чи волокон перетвориться в композицію що заповнить половину колби. З практичної точки зору, це дає такі переваги, які не вдасться досягти іншими способами, як-от : здешевлення композитів, біосумісність, естетичний вигляд та зрештою посилення потрібних показників. Усі вище перераховані переваги епоксидної смоли дуже актуальні і в Україні – наприклад, епоксидна смола імпортується, і замінити її на 30-50% безкоштовними або дуже дешевими рослинними наповнювачами – задача №1 для виробництва, побуту та ремонту. Також, це в значній мірі знімає питання « Чи є біосумісні такі матеріали ... ? », адже вони на третину (в деяких випадках навіть більше) складатимуться з природних рослинних компонентів, і виглядатимуть як, до прикладу, лакована деревина.

У лабораторіях ІХП ім. О. О. Чуйка (де виконувалась експериментальна частина) вже є значний наробок по темі епоксидних целюлозних та епоксидних паперових матеріалів, про що свідчать публікації в наукових виданнях, до прикладу: [2-3].

Епоксидні смоли на практиці застосовуються у всіх можливих сферах виробництва, а саме : будівництво, ремонтні роботи, побутові клеї, корпуси яхт та інші [4]. Міцність більшості епоксидних композитів в разі перевищує показники найкращих сортів сталі і титану, що дозволяє ефективно використовувати їх в певних сферах техніки, в яких важливе значення має маса конструкції: авіаційній, космічній, транспортній. Така цікавість людства, особливо науковців, до використання епоксидних систем є їх доступність в фінансовому плані, а також і в інших аспектах, на які люди звертають увагу.

Епоксидні сполуки, що містять дві або іноді і більше епоксидних груп, після введення в них отвержувачів, за певних умов переходять у нерозчинні продукти, які мають сітчасту тривимірну структуру. Питома міцність і питома жорсткість більшості епоксидних композитів у декілька разів перевищують відповідні показники найкращих сортів [сталі](#) і [титану](#). Завдяки цьому їх можна досить ефективно використовувати в галузях техніки, де важливе значення має маса самої конструкції, наприклад: авіаційна, ракетна та транспортна [5].

Вагомі переваги епоксидних смол, які роблять їх незамінними зв'язуючими для високоміцних композитів: низька лінійна усадка (менше 2%); відсутність низькомолекулярних продуктів отвердження; висока адгезія (як ми раніше вже і казали), яка перевищує адгезію більшості інших смол; можливість перебування епоксидних смол в різних фізичних станах— від твердих до низьков'язких, що дозволяє використовувати різноманітні технологічні прийоми; високі механічні показники, що перевищують показники інших сітчастих полімерів; високі електричні характеристики в широкому температурному інтервалі; можливість отримання монолітних виробів і конструкцій; водо- і хімічна стійкість. Як вище вже було зазначено, епоксидні смоли мають значний вплив на якість життя людини та допомагають покращити виробництво в багатьох галузях промисловості, як-от: створення захисних покриттів, клеїв, армованих пластиків, покращення якості будівництва, транспортна, космічна та авіаційна галузях [1].

Целюлоза, $(C_6H_{10}O_5)_x$ – природний полімер (подібно до крохмалю), полісахарид, волокниста речовина. Целюлоза є головною складовою частиною оболонки клітин вищих рослин. У найбільшій кількості міститься у деревині (масова частка целюлози в деревині становить близько 50 %), волокнах бавовни (до 98%), льону та корі джута (до 75%), а гігроскопічна вата та фільтрувальний папір взагалі вважаються майже чистою целюлозою. Целюлоза має біле забарвлення та твердий агрегатний стан, не має ні смаку, ні запаху, нерозчинна у воді, органічних розчинниках та стійка до дії лугів не має сталої температури плавлення. Використовується як наповнювач деяких пластмас, у вигляді волокон, упаковочного матеріалу, фармацевтичній практиці. Якщо целюлозу обробити на холоді концентрованою сірчаною кислотою то целюлоза розчиниться в ній та утворить в'язкий розчин. Властивості целюлози сприяють широкому використанню її у майже всіх галузях людського повсякденного життя.

Значення целюлози в повсякденному та сучасному житті людини невимірно велике. Його не можливо перебільшити. Достатньо лиш сказати, що велика кількість бавовняного волокна йде на виробництво бавовняних тканин. З целюлози виробляють папір і картон, а способом хімічної переробки – цілий ряд різноманітних продуктів, наприклад: штучне волокно, пластичні маси, лаки, бездимний порошок, етиловий спирт. До прикладу у 2000 р. було вироблено 171 млн т целюлозної пульпи і 323 млн т паперових виробів. Целюлоза як і крохмаль є одним з видів збереження глюкози. Людський шлунок не здатен розкласти її волокна. Однак целюлоза, що міститься у рослинній їжі, надає їй об'єм, що стимулює перистальтику кишечника [6-7].

Лігнін (від лат. lignum — деревина, дерево) — органічна речовина, нерегулярний полімер з розгалуженими макромолекулами, побудованими головним чином із залишків заміщених фенолоспиртів. Поряд з целюлозою є складовою частиною здерев'янілих тканин судинних рослин. Разом із геміцелюлозою зумовлює міцність стовбурів і стебел рослин. Найбільше лігніну містить деревина хвойних (до 35 %) і листяних (20—25 %) порід. У водоростях, мохах, грибах лігнін зустріти неможливо.

Важливо відзначити, що лігнін легше руйнується мікроорганізмами в живих рослинах, але стійкіший у відмерлих рослинах. Целюлоза, навпаки, має високу стійкість до дії мікроорганізмів у живих рослинах, але порівняно легко піддається бактеріальному розпаду у відмерлих рослинах.

При геліфікації і фюзенізації утворює затверділу безструктурну торфову масу.

Практичне застосування: зниження в'язкості бурових розчинів, одержання активного вугілля тощо. Крім того, за певних умов лігніни можуть використовуватися як недефіцитна зв'язуюча речовина при виробництві кам'яновугільних брикетів [8-9].

Список використаних джерел

1. М.І. Мартинюк, Г.О. Сіренко, Л.Я. Бойко « Полімерні композиційні матеріали» (Вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Серія Хімія. Випуск XVIII (2014). С 115-132) URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/13677/1/М.І.%20Мартинюк%2c%20Г.О.%20Сіренко%2c%20Л.Я.%20Бойко%20С.115-132.pdf>
2. D.L. Starokadomsky, V.A. Barbash, S.V. Shulga, A.A. Nikolaychuk, A.A. Tkachenko, M.N. Reshetnyk, N.M. Moshkovska, L.M. Kokhtych, D.A. Rassokhin «THE EFFECT OF DISPERSION OF NANO- and MICROCELLULOSE DERIVATIVES ON PROPERTIES OF EPOXY POLYMER COMPOSITE». URL : https://docs.google.com/document/d/1Z1_hL4dHkQn3apMNX6ugwjwWJr5bOKr/edit
3. Starokadomsky D., Halysh V., Reshetnyk M. « Restorative biocompatible polymer ccomposites on the base of epoxy-resin filled by surface-modified disperse utilized solid waste of industrial paper products. » URL: <https://docs.google.com/document/d/1PQSKOx2N5Rq3rIGURkyRkbU5kS0IGe7-/edit>
4. Епоксидна смола та її позитивні характеристики, середовище застосування. URL: <https://remmers.net.ua/ua/content/detail/id/75>
5. Пероксидні похідні епоксидних смол: Синтез, властивість, застосування / М. М. Братичак, М. М. Братичак; Нац. ун-т « Львів. політехніка». – Л. : Вид-во Нац. ун-ту « Львів. політехніка », 2003. 234 с. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Епоксидні_смоли
6. Освітній портал «Академія». URL: <http://zno.academia.in.ua/mod/book/view.php?id=3811&chapterid=1639>
7. Целюлоза // Універсальний словник-енциклопедія. 4-те вид. К. : Тека, 2006. // Фармацевтична енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Целюлоза>
8. Фармацевтична енциклопедія «Лігнін». <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/2064/lignin>
9. Глосарій термінів з хімії // Й.Опейда, О.Швайка. Ін-т фізико-органічної хімії та вуглехімії ім. Л. М. Литвиненка НАН України, Донецький національний університет — Донецьк: «Вебер», 2008. 758 с. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Лігнін>

РЕАБІЛІТАЦІЯ ЛЮДЕЙ ПІСЛЯ ІНСУЛЬТУ ГОЛОВНОГО МОЗКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ

Автор: Плющ Анастасія, учениця 11 класу українського медичного ліцею, імені О.О. Богомольця, м. Київ.

Науковий / педагогічний керівник: Шевчук Юлія, викладач кафедри фізичної терапії та ерготерапії НУФСУ.

У сучасному світі з'являється все більше і більше хвороб, які порушують роботу серцево-судинної системи. Статистика у світі показує нам, що одна з найпоширеніших хвороб серцево-судинної системи – інсульт. Тож розглянемо основні принципи та завдання реабілітації пацієнта після інсульту.

Дослідницьку роботу присвячено вивченню принципів відновлення людини завдяки фізичній терапії та ерготерапії, зокрема після інсульту.

У цій роботі розглядаються головні аспекти реабілітації людей після інсульту завдяки фізичній терапії та ерготерапії. Проаналізовано наукові праці вчених, які багато років вивчали діагностику серцево-судинної системи та принципів реабілітації. Розглянуто найпоширеніші причини виникнення захворювань судин. Проаналізовано методи, зміст, завдання, види фізичної терапії та ерготерапії для людей після інсульту. Розглянуто методи запобігання поширення інсульту. Надано методичні рекомендації щодо профілактики інсульту.

Актуальність дослідження. В Україні склалася вкрай небезпечна ситуація, пов'язана з наслідками інсульту. На відміну від багатьох інших країн, де ця хвороба займає серед причин смертності третє місце, у нас він значно випередив злоякісні новоутворення й упевнено займає друге місце. Щороку в Україні фіксують 100-110 тис. інсультів (понад третина з них – у людей працездатного віку), 30-40% хворих помирають упродовж перших 30 днів і до 50% — протягом року після інсульту. Ще 20-40% тих, що вижили, потребують сторонньої допомоги, і лише близько 10% повертаються до повноцінного життя.

Мета дослідження: розглянути види інсультів, їх причини та прояви; донести людям, що прогресивна реабілітація після інсульту можлива; розповісти про застосування фізичної терапії та ерготерапії при лікуванні інсульту та власний досвід.

Практичне значення дослідження у проведенні тижневого спостереження за пацієнтами після інсульту у відділенні реабілітації Київської обласної клінічної лікарні.

Організація та проведення практичного дослідження

З 27.11.22 по 01.12.22 я відвідувала практику студентів НУФСУ, що проходила в Київській Обласній клінічній лікарні, в відділенні неврології та реабілітації. Протягом тижня я мала змогу побачити справжніх пацієнтів, що мають або мали неврологічні захворювання, такі як інсульт ГМ, ЧМТ, СМТ; спостерігати за ними та їх заняттями, спілкуватись з фізичними терапевтами та ерготерапевтами, вільно відвідувати всі кабінети для занять. Разом з лікарями опрацьовувала дані шкал оцінки стану пацієнта. [додаток, рис. 1.1] Лікарі з задоволенням ділились власним досвідом роботи з пацієнтами, навчали базовим навичкам лікаря-реабілітолога, що точно будуть корисними. Наприклад, пересажування неврологічного хворого в візок та з нього, зміна положення тіла лікаря при ходьбі з пацієнтом, проведення тестування хворого для визначення прогресу реабілітації та інші. [рис. 1.2. 1.3.]

На основі проведеної роботи можна обґрунтувати такі **висновки**. Після аналізу наукової літератури було описано інсульт головного мозку та його прояви. Опрацьовано матеріал про новітні технології реабілітації в сфері фізичної терапії та ерготерапії, їх застосування при реабілітації після інсульту головного мозку. Було розроблено методичні рекомендації щодо запобігання виникненню первинного та вторинного інсультів. Для проведення практичного дослідження було взято пацієнтів відділення реабілітації Київської обласної клінічної лікарні. Для написання цієї наукової роботи було використано як теоретичні, так і практичні методи дослідження.

Досліджено реабілітацію людей після інсульту, зокрема за допомогою фізичної терапії та ерготерапії; розроблено методичні рекомендації щодо запобігання виникненню первинного та вторинного інсультів. Вважаємо, що дотримання запропонованих нами рекомендацій щодо профілактики виникнення первинного та вторинного інсультів зменшить ризик патології та позитивно вплине на діяльність мозку та якість життя.

Список використаних джерел

1. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії : підручник / Л. О. Вакуленко [та ін.] ; за заг. ред. Л. О. Вакуленко, В. В. Клапчука. Тернопіль : Укрмедкн.: ТДМУ, 2018. 371 с. : табл., іл. Бібліогр.: с. 369-371. Дод.: с. 322-368.
2. Ревенько І. Л. Епідеміологія інсульту в Україні // Запорізький медичний журнал. 2010. Т. 12, № 3. С. 42–47.
3. Білянський О. Ю. Методика фізичної реабілітації осіб другого зрілого віку після мозкового ішемічного інсульту : метод посіб . Дрогобич. : Відродження, 2007.138с.
4. Stronger After Stroke. Your Roadmap to Recovery./ Peter G. Levine. : Demos Health, 2018. 296с.
5. Як ми пермогли інсульт. Максим Недвига/ Видавець Максим Недвига. 2022. 160 с.
6. HOPE: THE STROKE RECOVERY GUIDE./ © 2010 NATIONAL STROKE ASSOCIATION. 76 с.
7. Фадєєв П. Інсульт. /Енциклопедія медичних знань./Навчальна книга. Богдан, 2011. 160 с.
8. Уніфікований клінічний протокол медичної допомоги. Інсульт (екстрена, первинна, вторинна (спеціалізована) медична допомога, медична реабілітація). / Наказ Міністерства охорони здоров'я 03.08.2012 № 602. 120 с
9. «Монреальська шкала оцінювання когнітивних функцій». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UkKDOi6ONQM&t=29s>

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИДОВОГО РІЗНОМАНІТТЯ КОМАХ РЯДУ ЛУСКОКРИЛІ (*LEPIDOPTERA*) НА ТЕРЕНАХ РІВНЕНСЬКОГО РАЙОНУ

Автор: Спічак Денис учень 11-Г класу Обласного Наукового ліцею, м. Рівне.

Науковий / педагогічний керівник: Оверчук Олександр, вчитель біології вищої категорії Обласного наукового ліцею, м. Рівне.

Актуальність

Лускокрилі, або метелики, є одними з найбільш чисельних рядів комах з типу членистоногі. Характерною особливістю всіх представників ряду є наявність лускатого різнобарвного покриву крил. Життєвий цикл лускокрилих проходить з повним перетворенням через чотири стадії: яйце, личинка, лялечка, імаго. Вони можуть приносити як і користь, так і шкоду. Так перебуваючи в стадії гусениць, вони є шкідниками рослин, через поїдання листя плодівих дерев урожай погіршується, а то й зовсім втрачається. Проте дорослі метелики навпаки приносять велику користь, оскільки вони сприяють перехресному запиленню багатьох рослин, в тому числі і плодово-ягідних культур. В умовах наростаючого антропогенного впливу важливим є збереження видового різноманіття живих організмів, тому є потреба у відстеженні стану довкілля. Мають хорошу чутливість до змін навколишнього середовища, оскільки є комахами з повним циклом перетворення, саме тому їх різноманіття є своєрідним екологічним індикатором стану забруднення навколишнього середовища.

Мета: встановлення видового різноманіття, зоогеографічного поширення біології комах ряду Лускокрилі (*Lepidoptera*) на околицях села Злазне Рівненського району Рівненської області.

Методика досліджень

Матеріалами, що слугували написанню роботи були власні спостереження за представниками ряду Лускокрилі (Lepidoptera) околиць села Злазне Рівненського району Рівненської області, що тривали з червня по серпень включно 2022 року. Збір матеріалу проводився нами в трьох біотопах: прирічкова долина Горині, ліс та луки. Дослідження проводились згідно з трансектовою методикою [1], яка найбільше підходить для даної території, для визначення чисельності та видової приналежності особин, що нам зустрічались. Кожну з досліджуваних територій ми поділили на 5-8 ділянок трансекти, по 300 метрів кожна, і слідуючи такому маршруту проходили їх за 18-24 хвилин, паралельно ведучи облік метеликів, що нам зустрічались, зокрема в ході цих прогулянок ми вели їх фотооблік (рис.1).

Із початку дослідження і до завершення проводили спостереження за життєдіяльністю метеликів в різний час світлового дня. Загалом було проведено 65 польових досліджень, з яких 21 в прирічковій долині Горині, 22 в лісі, 22 на луках. Створення ентомологічних колекцій ми замінили на фотографування з етичних міркувань. Методи прижиттєвого спостереження й фотографування дозволяють зберегти метеликів, особливо якщо вони рідкісні і зникаючі.

Незалежно від біотопу, дослідження проводились в 3 періоди доби: ранок (з 9 до 11 години), обід (з 14 до 16 години) та вечір (з 18 до 20 години).

Для визначення чисельності видів метеликів на досліджуваних територіях було ведено облік особин кожного виду, що траплявся на досліджуваній території. Задля визначення видової належності досліджуваних метеликів ми використовували тематичні визначники [2,3].

Аналіз зібраної інформації зводився до наукового опису, оцінки частоти трапляння та визначення видової приналежності метеликів певного виду на даній території.

Результати досліджень

Аналіз фізико-географічного положення села Злазне Рівненського району Рівненської області показав, що природні умови є сприятливими для багатьох видів комах, зокрема, й для комах ряду Лускокрилих.

У результаті польових спостережень нами було виявлено 20 видів денних метеликів з 5 родин, а саме родини *Nymphalidae* (*Aglais io*, *Apatura iris*, *Argynnis paphia*, *Coenonympha tullia*, *Issoria lathonia*, *Melanargia galathea*, *Melitaea athalia*, *Nymphalis antiopa*, *Pararge aegeria*, *Vanessa atalanta*, *Vanessa cardui*), *Pieridae* (*Gonepteryx rhamni*, *Pieris rapae*), *Lycaenidae* (*Icaricia icarioides*, *Lycaena tityrus*, *Plebejus idas*, *Lycaena virgaureae*), *Papilionidae* (*Iphiclides podalirius*, *Papilio machaon*) та *Hesperiidae* (*Thymelicus sylvestris*) (рис.2).

За результатами аналізу фауни лускокрилих на околиця села Злазне було виявлено, що переважна більшість метеликів є типовими для території України: сонцевик павиче око (*Aglais io*), перламутрівка велика лісова (*Argynnis paphia*), прочанок болотяний (*Coenonympha tullia*), цитринець (*Gonepteryx rhamni*), *Icaricia icarioides*, підсрібник латонія (*Issoria lathonia*), дукачик бурий (*Lycaena tityrus*), червонець вогняний (*Lycaena virgaureae*), мереживниця галатея (*Melanargia galathea*), рябець Аталія (*Melitaea athalia*), жалібниця (*Nymphalis antiopa*), велике око Егерія (*Pararge aegeria*), білан ріпаковий (*Pieris rapae*), головчак лісовий (*Thymelicus sylvestris*), сонцевик адмірал (*Vanessa atalanta*), сонцевик будяковий (*Vanessa cardui*) [4,5].

Аналізуючи дані частоти поширення метеликів в цьому регіоні, протягом періоду обліку (червень-серпень 2022 року), було встановлено, що найчисельнішими видами є: *Coenonympha tullia*, *Lycaena virgaureae*, *Icaricia icarioides*, *Melanargia galathea* та *Pieris rapae*.

У той час як найменш чисельними є *Iphiclides podalirius*, *Papilio machaon*, *Argynnis paphia*, *Nymphalis antiopa*, *Vanessa atalanta*, *Thymelicus sylvestris*, *Apatura iris* (табл. 1).

У ході спостережень нами було виявлено 3 види метеликів, що занесені до Червоної книги України та списків рідкісних та зникаючих видів України, а саме: *Iphiclides podalirius*, *Papilio machaon*, *Apatura iris* [6].

Порівнюючи видове різноманіття Лускокрилих досліджуваних нами біотопів ми можемо зробити висновок, що найбільше видове різноманіття ми спостерігали на території біотопу лісу – 19 видів, на луках – 14 видів, найменше видове різноманіття було виявлено на території прирічкових долин Горині – 13 видів.

З отриманих даних ми пропонуємо рекомендації щодо охорони Лускокрилих регіону досліджень: необхідно зменшувати вплив на природні екосистеми (скорочувати викиди від промислових об'єктів; зменшувати розораність лук, вирубку лісу, тощо); вести просвітницьку роботу щодо користі комах ряду Лускокрилі, яка могла б зацікавити людей у збереженні їх видрового різноманіття; проводити подальші дослідження лепідоптерофауни за апробованою на околицях с. Злазне схемою, по всій території Рівненського району.

Характеристика метеликів, що трапляються на околицях с. Злазне створювалася на основі фактичного матеріалу, зібраного в ході дослідження.

Основою взятою для створення описів є власні спостереження та дані взяті з наукових джерел.

Список використаних джерел

1. Monitoring insect pollinators and flower visitation: The effectiveness and feasibility of different survey methods Rory S. O'Connor, William E. Kunin, Michael P. D. Garratt, Simon G. Potts, Helen E. Roy, Christopher Andrews, Catherine M. Jones, Jodey M. Peyton, Joanna Savage, Martin C. Harvey, Roger K. A. Morris, Stuart P. M. Roberts, Ivan Wright, Adam J. Vanbergen, Claire Carvell // *Methods in Ecology and Evolution* Volume 10, Issue 12, Dec 2019, Pages2003-2202.
2. Некрутенко Ю., Чиколовець В. Денні метелики України. Київ : Видавництво Раєвського, 2005. 232 с.
3. Канарський Ю.В. Визначник комах західних регіонів України. Денні метелики: Lepidoptera: Zygaenoidea, Hesperioidea, Papilionoidea. Львів, 2004. 75 с.
4. Чиколовець В. В. Денні метелики України (фауністичний огляд) / В. В. Чиколовець // 36. пр.Зоологічного музею. Львів, 2005. Вип. 37. С. 13–62.
5. Теплюк В., Кубат Н. Біоекологічний аналіз метеликів родин Papilionidae, Pieridae і Nymphalidae міста Буська та його околиць// *Наук. Вісник Ужгород. ун-ту. (Сер. Біол.)*, 2011, Вип. 31: с. 29-38.
6. Канарський Ю. В. Рідкісні та зникаючі види денних лускокрилих (Lepidoptera: Papilionoidea, Hesperioidea) західних регіонів України // *Наукові основи збереження біотичної різноманітності*. 2011. Том 2(9), № 1. С. 271-284.

